

T.C

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI

AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EVLİ BİREYLERİN AŞKA İLİŞKİN TUTUMLARI İLE
EVLİLİK UYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

PINAR LAFCI

İZMİR

2014

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EVLİ BİREYLERİN AŞKA İLİŞKİN TUTUMLARI İLE
EVLİLİK UYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

Pınar LAFCI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Şüheda ÖZBEN

İZMİR

2014

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30.06.14

Pınar LAFCI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Programında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Şüheda ÖZBEN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. A. Metin MISIRLI

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

....../....../....

Doç. Dr. Ali Günay BALIM
Enstitü Müdürü

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	10045758
Yazar Adı / Soyadı	PINAR LAFCI
Uyruğu / .T.C.Kimlik No	TÜRKİYE / 20044522986
Telefon	5385810035
E-Posta	pinarlafci@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	EVLİ BİREYLERİN AŞKA İLİŞKİN TUTUMLARI İLE EVLİLİK UYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
Tezin Tercümesi	THE ANALYSIS OF THE CORRELATION BETWEEN THE COUPLES' ATTITUDES ABOUT LOVE IN MARRIAGE AND THEIR MARİTAL HARMONY
Konu	Psikoloji = Psychology
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	
Anabilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı
Bilim Dalı	Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2014
Sayfa	168
Tez Danışmanları	YRD. DOÇ. DR. ŞÜHEDA ÖZBEN 11883003330 YRD. DOÇ. DR. HADİYE KÜÇÜKKARAGÖZ 54373117742 YRD. DOÇ. DR. ABDURRAHMAN METİN MISIRLI 19406765222
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Kısıtlama	Yok

Yukarıda bilgileri kayıtlı olan tezinin, bilimsel araştırma hizmetine sunulması amacı ile Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine ve internet üzerinden tam metin erişime açılmasına izin veriyorum.

22.07.2014

İmza:.....

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimi nihayet tamamlamış olmanın verdiği sevinçle bu uzun soluklu gurur verici süreçte bana destek olan herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde pek çok kişinin önemli katkıları olmuştur. İlk olarak uzun çalışma süresi boyunca bilgi ve deneyimleriyle bana sabırla yol gösteren tez danışmanım sayın Yrd. Doç. Şüheda Özben'e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Araştırmamın her aşamasında bana her türlü desteği sağlayan, tüm stresimi çeken sevgili eşim Mehmet Lafcı'ya, bilgisayar sıkıntısı yaşadığımda destek veren ayrıca veri girişi konusunda yardım elini her daim uzatan canım dostum Gülsen Yaşar ve Elmas Tüfekçi Hoşgör'e araştırmadan elde edilen verilerin analizi ve çeviriler sırasında bilgi ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Derya Şengül Öner'e ve araştırmaya gönüllü olarak katılan tüm evli çiftlere sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

TABLolar LİSTESİ

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Amaç ve Önem.....	13
1.3.Problem Cümlesi.....	14
1.4.Alt Problemler.....	14
1.5.Sayıtlar.....	15
1.6.Sınırlılıklar.....	15
1.7.Tanımlar.....	16
1.8.Kısaltmalar.....	16

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1. Aşk Kuramları.....	17
2.1.1. Rubin'in Aşk Kuramı.....	18
2.1.2. Rusbult'un Yatırım Modeli.....	18
2.1.3. Hatfield'in Tutkulu Aşk ve Dostça Aşk Kuramı.....	19
2.1.4. Shaver, Hazan ve Bradshaw'un Bağlanma Kuramı.....	19

2.1.5. Evrimsel Kökenli Biyolojik Aşk Kuramı.....	22
2.1.6. Stendhall'ın Tutkulu Aşk Kuramı.....	25
2.1.7. Stenberg'in Üçgen Aşk Kuramı.....	25
2.1.8. Walster'in Romantik Aşk Kuramı.....	27
2.1.9. Lee'nin Aşk Kuramı.....	28
2.1.9.1. Tutkulu Aşk (Eros).....	28
2.1.9.2. Oyun gibi Aşk (Ludus).....	29
2.1.9.3. Arkadaşça Aşk (Storge):	29
2.1.9.4. Mantıklı Aşk (Pragma):	30
2.1.9.5. Sahiplenici Aşk (Mania):	31
2.1.9.6. Özgeci Aşk (Agape):	31
2.2. Aşka İlişkin Tutumlarla İlgili Araştırmalar.....	33
2.2.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	33
2.2.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar.....	40
2.3. Evlilik.....	44
2.3.1. Evlilikle İlgili Yaklaşımlar.....	47
2.3.1.1. Sistem Yaklaşımı.....	47
2.3.1.2. Bilişsel Yaklaşım.....	48
2.3.1.3. Gelişimsel Yaklaşım.....	49
2.3.1.4. Yaşantısal Aile Yaklaşımı.....	49
2.4 Evlilik Uyumu.....	50
2.5. Evlilik Ve Evlilik Uyumu İle İlgili Kuramsal Açıklamalar	58
2.6. Evlilik Uyumu İle İlgili Araştırmalar.....	60

2.6.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	60
2.6.2. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.....	65

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	68
3.2. Evren ve Örneklem.....	68
3.3. Veri Toplama Araçları.....	72
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	72
3.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form.....	72
3.3.3. Evlilik Uyum Ölçeği.....	73
3.4. İşlem	74
3.5. Veri Çözümleme Teknikleri.....	74

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM	75
--------------------------------	-----------

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	106
5.1. Sonuç	106
5.2 Tartışma	110
5.3. Öneriler	114

KAYNAKÇA.....	116
----------------------	------------

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

EK 2: Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği Kısa Form (LAS)

EK 3: Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

EK 4: Ölçek Kullanım İzinleri (LAS)

EK 5: Ölçek Kullanım İzinleri (EUÖ)

EK 6: Etik Kurul İzni

ÖZET

Bu araştırma evli bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini İzmir İlinin çeşitli semtlerinde ikamet eden 104 erkek ve 104 kadın olmak üzere toplam 208 evli çiftten oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği ve Evlilik Uyum Ölçeği kullanılmış ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 15.0 paket programında korelasyon, F testi (ANOVA), *t-testi* ve Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur. Tutkulu aşk, arkadaşça aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk ile evlilik uyumu arasında pozitif; oyun gibi aşk ve mantıklı aşk ile evlilik uyumu arasında ise negatif bir ilişki saptanmıştır.

Evli bireylerin yaş, öğrenim durumu, evlilik süresi, evlilik biçimi, çocuk sayısı, şiddete maruz kalma ve ruhsal rahatsızlık durumuna göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

Evli bireylerin cinsiyet, meslek, ekonomik durumu, madde kullanım durumuna göre aşka ilişkin tutum puanları arasında anlamlı farklılık görülmemişken evlilik uyum puanları ile anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Son olarak evli bireylerin evlilik sayısına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Aşk, Evlilik, Evlilik uyumu, Aşk Biçimleri, Aşka İlişkin Tutumlar

ABSTRACT

The aim of the study is to examine whether love attitudes and marital adjustment of marital individuals differs according to social-demographic values. The universe of the research is 104 couples (208 persons) residing in İzmir. As a tool to gather data to measure love attitudes ‘‘Love Attitudes Scale’’, to evaluate marital adjustment ‘‘Marital Adjustment Test’’ and for the demographic features ‘‘Individual Information Form’’ were used. To analyze data SPSS 15.0 was used. F-Test (ANOVA), t-test and Kruskal Wallis H-Test were used to analyze data gathered from scales and demographic features of the participants.

Some significantly correlation have been detected between of love attitudes and marital adjustment of marital individuals. Between passionate love (eros), friendly/companionate love (storge), possessive/dependent love (mania), selfless love (agape) and marital adjustment are positive relations; among game-playing love (ludus), practical love (pragma) and marital adjustment are negative relations.

Some significantly differences have been detected between of love attitude’s and marital adjustment’s score depending on age, educational status, marriage attitude, the number of children, exposure violence and spiritual condition.

Some significantly differences have been detected between of love attitudes depending on gender, business, economical state, junk; but not among marital adjustment.

Finally, not significantly differences among love attitudes and marital adjustment depending on marriage count of marital individuals.

Key Words: Love, marriage, marital adjustment, love form, love attitudes

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemen sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı.....	70
Tablo 2: Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişki.....	75
Tablo 3.1: Evli bireylerin cinsiyetine göre evlilik uyumu puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları	76
Tablo 3.2: Evli bireylerin cinsiyetine göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları	77
Tablo 4.1: Evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapmaları	78
Tablo 4.2: Evli bireylerin yaşlarına göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları...	79
Tablo 4.3: Evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları.....	79
Tablo 5.1: Evli bireylerin öğrenim durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapmaları.....	81
Tablo 5.2: Evli Bireylerin öğrenim durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının Kruskal Wallis H-Testi sonuçları	83
Tablo 6.1: Evli bireylerin mesleklerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapmaları	86
Tablo 6.2: Evli bireylerin mesleklerine göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları.....	87
Tablo 6.3: Evli bireylerin mesleklerine göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları.....	88
Tablo 7.1: Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları	89

Tablo 7.2: Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları	89
Tablo 7.3: Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre tutkulu aşk puanlarının ortalama ve standart sapmaları.....	90
Tablo 8.1: Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları	91
Tablo 8.2: Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları	91
Tablo 9.1: Evli bireylerin evlilik sayılarına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları.....	92
Tablo 9.2: Evli bireylerin evlilik sayılarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları.....	93
Tablo 10.1: Evli bireylerin evlilik sürelerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapmaları.....	94
Tablo 10.2: Evli bireylerin evlilik sürelerine göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları	95
Tablo 10.3: Evli bireylerin evlilik sürelerine göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları	95
Tablo 11.1: Evli bireylerin evlenme biçimlerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasındaki ortalama ve standart sapmaları	96
Tablo 11.2: Evli bireylerin evlenme biçimlerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının Kruksal Wallis H-Testi sonuçları	98
Tablo 12.1: Evli bireylerin çocuk sayılarına göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları.....	100
Tablo 12.2: Evli bireylerin çocuk sayılarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları.....	101

Tablo 12.3: Evli bireylerin çocuk sayısına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapmaları	102
Tablo 13.1: Evli bireylerin şiddete maruz kalma durumlarına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları	103
Tablo 13.2: Evli bireylerin şiddete maruz kalma durumlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları.....	103
Tablo 14.1: Evli bireylerin ruhsal rahatsızlıklarının olup olmamasına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları	104
Tablo 14.2: Evli bireylerin ruhsal rahatsızlıklarının olup olmamasına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve t testi sonuçları.....	105

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amaç ve önemi, problem cümlesi ve alt problemleri, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

İnsanlar toplumsal varlıklardır. En küçük yaşam olaylarında bile birbirlerine ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle yakınlık konusu çok önemlidir. Günümüzde yakın ilişkilerin, insan yaşamının vazgeçilmez bir yönü olduğu ve onun gelişiminde rol oynadığı söylenebilir. Psikolojide, yakınlığın insan gelişimindeki önemini dile getiren bilim adamı Erikson'dur. Erikson (1968), psikososyal gelişim kuramında “yakınlığa karşı yalıtılmışlık” çatışmasını genç yetişkinlik döneminde çözülmesi gereken bir kriz olarak görmekte ve bu durumun evrensel olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre kimlik gelişimlerini tamamlayan bireyler genç yetişkinlik döneminde karşı cinsle yakın ilişkiler kurmaya yönelirler. Karşı cinsten bireylerle yakın ilişkiler kurmayı başarmak, bu dönemin çatışmasını çözmek ve bir sonraki gelişim döneminin gerekliliklerini yerine getirmeye hazır hale gelmek anlamı taşır.

Yakın ilişkilerin zaman zaman genç yetişkinler için yaşamın itici gücünü oluşturduğunu gösteren çeşitli çalışmalara örnek olarak Hendrick ve Hendrick (2002)'in yaptıkları bir araştırma gösterilebilir. Bu çalışmada genç yetişkinlere, onları mutlu kılan

duygusal ilişkileri dışında yaşamlarındaki en önemli şeyin ne olduğu sorulmuş ve genel olarak bundan daha önemli başka bir şeyin olmadığı yanıtı alınmıştır.

Yakın ilişkiler söz konusu olduğunda da akla gelen ilk kavram “aşk”tır. Aşk insanların yaşamlarındaki en hassas ve önemli konulardan biridir. Aşkı anlamak, tanımak ve yaşamak üzerine birçok şiir, şarkı ve kitap yazılmıştır. Aşk, filozoflar, edebiyatçılar ve sanatçılar tarafından yüzyıllardır ele alınan konulardan biridir. Aşk, bir taraftan yaşamın en önemli öğelerinden biri, diğer taraftan en ihmal edilen yönüdür (Wilson ve McLaughlin, 2002).

Bütün dünyada aşk, farklı yazın alanlarında çok yoğun bir şekilde ele alınmasına rağmen, bilimsel bir olgu olarak uzun zaman göz ardı edilmiştir. Bununla birlikte, geline nokta özellikle karşı cinsle duygusal ilişkilerde yaşanan sorunlar ve gündelik yaşamda göze çarpan değişimler bu alanda yapılacak bilimsel çalışmaları kaçınılmaz hale getirmektedir. Aşkın kaynağı, çekicilik, uyum gibi konular araştırılarak aşk efsane olmaktan ziyade bilimsel bir olgu halini almaktadır. Bu durum Türk toplumu için de geçerlidir.

Aşk fenomeni, 1970'lerin ortalarında sosyal psikoloji araştırmalarında üretken bir çalışma konusu olmuş fakat aşkın bilimsel olmadığı yönündeki baskılar ve görgül çalışmaların romantik aşkın özünü yakalayamamış olması nedeniyle bu konuya ilişkin araştırma etkinlikleri azalmıştır. Ancak aşk olgusu kavramsal olarak daha kapsamlı bir biçimde, 1980'lerin ortalarında yeniden üretken bir çalışma konusu haline gelmiştir (Clark ve Reis, 1988).

Yapılan çalışmalarda aşk genel olarak “bir gizem”, “psikolojik bir zihin meşguliyeti”, “duyguların en anlamlısı ve en derini”, “insan varlığının temel bir yönü”, “herkesin bildiği, hiç kimsenin hakkında bir şey söyleyemediği şey, bir çeşit tutum” (Rubin, 1970; Shaver, Morgan ve Wu, 1996; Sprecher ve diğerleri, 1986; akt Ercan 2008) olarak değerlendirilmektedir. Ancak, 1950’li yıllardan bu yana devam eden çalışmalara rağmen, aşk kavramın hâlâ evrensel bir tanımının yapılamadığı ve ortak bir paydada buluşulamadığı görülmektedir. Aşk kavramına ilişkin yaşanan karmaşanın en önemli nedeni bireylerin aşk izlenimlerinin, deneyimlerinin ve bunları ifade ediş şekillerinin birbirlerinden farklı olmasıdır. Tarihsel-toplumsal koşullar doğrultusunda değerlendirildiğinde aşk tanımlarının ve deneyimlerinin kültürden kültüre ve zaman içinde değişebildiği görülmektedir. Aşkın bütün çağlarda ve bütün kültürlerde geçerli olan ortak bir tanımı yoktur. Aşk özellikle dış faktörlerden etkilenir. Kişinin içinde yaşadığı sosyal bağlam aşk deneyimini ve aşk tanımını

etkilediği için kültürler arası ve aynı kültürde gruplar arası farklılıklar olması muhtemeldir. Aşka yüklenen anlamlar dolayısıyla aşk tutumları kültürden kültüre etkilenmektedir (Hovardaoğlu ve Büyüksahin 2004).

Aşk kavramı günümüzde insan ilişkilerinde beklendik ve uygun olan bir durumu tanımladığından, aşka verilen değer her ne kadar kültürden kültüre değişse de, aşk bütün kültürler için önemlidir. Konuyla ilgili yapılan çok sayıda çalışmada aşk biçimlerinin öğrenme ve deneyimin doğal bir sonucu olduğu, dolayısıyla içinde bulunulan koşullardan kolaylıkla etkilenebileceği vurgulanmaktadır. Yapılan kültürler arası çalışmalar açıkça farklı kültürlerden bireylerin aşka ilişkin tutumlarının farklılaştığını göstermektedir (Beigel, 1951; Dion ve Dion, 1993; Goodwin, 1999; Hatfield ve Rapson, 1996; Kim ve Hatfield, 2004; Neto, 1993; Sprecher ve diğerleri, 1994). Kültürden etkilenmesinin yanı sıra, aşkın evrensel olduğuna ilişkin göstergeler de vardır. Örneğin Jankoviak ve Fisher (1992) yaptıkları kültürlerarası karşılaştırma çalışmalarında 166 kültürün 147'sinde (yaklaşık % 88.5) aşk deneyiminin var olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgu aşkın Batı toplumlarına özgü olduğu şeklindeki klasik bakış açısını doğrulamamaktadır. Ancak aşkın görece evrensel bir olgu oluşu, başta da ifade edildiği gibi, onun bütün toplumlarda aynı şekilde yaşandığı ya da değerlendirildiğini zorunlu kılmaz. Önemli olan aşkın çeşitli kültürlerdeki yerel göstergelerini açıklamaktır. Bu yapılmadığı takdirde aşk biçimlerinde kültürel çeşitliliği anlamak mümkün değildir. Kültürel olanın anlaşılabilmesi ise evrensel olana ulaşmayı engeller. Bugün yapılan kültürlerarası çalışmalar bu bakışı desteklemekte, yaşanan çevre ve kişisel deneyimlerin bireylerin aşk biçimleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Dermer ve Pyszczynski, 1978; Waller ve Shaver, 1994).

Yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak bireyciliğin egemen olduğu Batı toplumlarında duygu deneyimlerinin önemsendiğini ortaya koymaktadır. Doğu kültürlerinde ise bireyci değerler egemen olmadığı gibi başkalarıyla olan toplumsal ilişkiler vurgulanmakta ve duygusal deneyimler çok fazla önemsenmemektedir. Bunun bir sonucu olarak Batılı modern romantik aşk kavramının Doğu kültüründe çok da etkili olmadığı, Doğuluların Batılılara göre aşkı daha olumsuz niteliklerle betimledikleri görülmektedir (Dion ve Dion, 1996b; Shaver ve diğerleri, 1996). Farklı toplumsal sistemler farklı aşk biçimleri yaratır. Aşkın cinsellikli, cinselliksiz, melankolik, tutkulu, hoppa çok çeşitli biçimleri vardır. Aşka verilen toplumsal değer olumludan olumsuza farklılaşabilir; kültürel kabuller bireylerin aşka ilişkin beklentilerini, deneyimlerini, tutumlarını ve davranışlarını etkileyebilir (Beigel, 1951) (akt Ercan, 2008).

Aşk kavramının tarihi, çok kısa bir zaman diliminde bile bir kavramın içeriğinin ne kadar değişebildiğini gözler önüne sermektedir. Örneğin Antik Yunan’da aşkın genellikle yetişkin bir erkekle ergen bir erkek arasında meydana geldiğine inanılmıştır. Yunan erkekleri eşlerini büyük ölçüde hor görmüşler, erkek ergenlere ise aşk söz konusu olduğunda çok daha fazla değer vermişlerdir. Bundan sadece bir yüzyıl sonra ise erkeklerin kadınlara romantik açıdan ilgi göstermeye başladıkları görülür. Ama yetişkin erkeklerin ilgilendikleri yine eşleri değil, “hetera” olarak adlandırdıkları yüksek ücretli fahişelerdir. Söz konusu dönemde kadınların aşk yaşamları ile ilgili olarak bilinenlerse son derece sınırlıdır. Ortaçağa bakıldığında dönem boyunca aşkın tek kelimeyle göz ardı edildiği görülür. Bu dönemde kabul edilen tek aşk nesnesi bulunmaktadır: Tanrı. Cinsellik ve Antik Yunan erotizmini içinde barındıran aşk anlayışı ise tamamen ahlaka aykırıdır. Egemen olan Hristiyan ideolojisine göre aşk, cinselliksiz ve erotik olmayan bir ilişkidir ve ideal bir kişiden beklenen, bütün bedensel arzuların reddedilmesidir. Eğer insanlar bedensel arzularını kontrol altına alamıyorlarsa evlenebilirler; fakat evli çiftler arasında bile cinsel arzu ve çekim hoşgörülmez. Daha sonraları aşkın kadın ve erkek arasında, fakat öncelikle cinsellik içermeyen bir şekilde ortaya çıktığına inanılmıştır. Bireyler evlilikte –üreme amaçlı- cinselliğin gerekliliğini kabul etmişler, bununla birlikte nadiren gerçekleşmesi gereken zararlı bir etkinlik olduğunu düşünmüşlerdir. Bu dönemde aşk ve cinsellik çözülmeye başlamıştır. İyi kadınların cinsellikle ilgili etkinliklerle çok az ilgili olduklarına inanılmıştır. Kuşkusuz insanların cinsel ilişkide bulunmadıkları söylenemez; ama toplum olarak cinsellik ve aşk ilişkisiz şeyler olarak değerlendirilmiş, aşk özellikle erkekler için yüceltici bir deneyim olarak görülmüştür. Bu dönemin aşk anlayışında iki temel görüş öne çıkar: Mert erkek ve idealleştirilmiş kadın (Beigel, 1951; Onur, 2005; Simonnet ve diğerleri, 2004; Sternberg ve Barnes, 1988). Çin geleneğinde de aşkın önemli bir yeri vardır. Konfüçyüsçülük öğretisi için aşk ana kavramdır. Fars kültüründe aşık şairleri: Rumi, Hafız ve Sa'di gibi isimlerdir. Bu şairlerin aşkı kadına, doğaya veya güzelliklere değil ilaha'dır. İlahi aşk fars kültüründe çok yoğundur. Fars edebiyatında aşkın etkileri yoğun olarak görülmektedir. Şiirlerde hep sevgi ve aşk sözcüğü kullanılır. Japon Budizmin’de de aşk güzel bir şeydir. Aydın biri olmak için muhakkak gereklidir. Bencil olanlar veya fedakar olamayanlar ne yaparlarsa yapsınlar aydın olamazlar. Japon kültüründe aşk sadece kadınlara, erkeklerle, doğaya değil anneler ve çocukları arasındaki aşk da çok önemlidir. Japonya’da kanunen bir zorunluluk olmasa da karılarını aldatan erkekler eğer karıları aldatıldığını öğrenirse kendilerini öldürürler. Türk kültüründe de dilinde de aşkın etkisi büyüktür. İnsanlar şiirlere önem vermeye başladı. Şairler arttı. Şairler şiirlerinde aşka yer verdi. Fakat Türk kültüründeki aşk da tıpkı Fars kültüründeki gibi ilahi

aşktır. Tabi sadece ilahi aşka değil kadına, doğal güzelliklere yönelik de şiirler yazılmıştır. Türk edebiyatında aşkın etkisi hissedilmektedir. Aşık olmak, aşk ateşi, aşkından kül olmak, aşka gelmek, aşk yuvası gibi birçok deyim vardır. Aynı zamanda Türk kültüründe Tasavvuf edebiyatı da yaygındır. Türk kültüründe hem doğunun hem de batının etkileri görülmektedir (Fromm, 2005). Modern zamanlara gelindiğinde çeşitli kültürlerde farklı aşk kavramlarının ön plana çıktığı dikkati çekmektedir. Bazı kültürlerde aşk bir ilişkideki herhangi bir güçlüğün üstesinden gelebilecek bir çeşit duygu olarak kabul edilirken, diğerlerinde kontrol altında tutulması gereken bir deneyim olarak görülmektedir. Bu farklı aşk anlayışları *kültürün toplumsal ilişkilere yansımalarının bir sonucu* olarak değerlendirilebilir (Beal ve Sternberg, 1995; Beigel, 1951; Kephart, 1972; Medora, Larson, Hortaçsu, ve Dave, 2002; Neto, 1993; Noller, 1996; Rubin, 1988; Sprecher ve diğerleri, 1994).

Aşka ilişkin farklı kuramcılar farklı tanımlamalar yapmıştır. Watson (1922) aşkı, erojenik bölgelerin temas yoluyla uyarılması sonucunda açığa çıkan içsel bir duygu olarak; Harlow ise bağlanma davranışı olarak tanımlamıştır. Maslow aşkı ikiye ayırmıştır (Moss ve Schwebel, 1993). Birincisi, kişinin güvensizliğiyle gelişen ve düşük düzeydeki duygusal ihtiyaçları ifade eden “yetersizlik aşkı (deficiency love)”, ikincisi ise, yüksek düzeyde duygusal ihtiyaçları içeren ve özellikle kendini ve diğerini gerçekleştirme isteğini ifade eden “aşık olmaktır”. Eksiklik, yetersizlik aşkı kişinin güvensizliğinden ve daha düşük düzeyde duygusal ihtiyaçlarından doğar. Gerçek aşk ise daha yüksek düzeyde duygusal ihtiyaçlardan, kendini ve diğerini gerçekleştirme isteğinden doğar. Tennov ise aşkı, bilişsel etkinliği devre dışı bırakan, geçici bağımlılık ve sevilen kişiye yönelik bedenin verdiği duyarlı tepki olarak tanımlamaktadır (Hojjat, 2000). Centers(1975)’e göre de aşk kişinin bir başka kişi ile etkileşiminin ödüllendirici olduğu durumda ortaya çıkan bir tepkidir. Lasswell ve Laswell (1976) de aşkı duygu, fizyolojik uyarılma ve bilişlere dayandırarak açıklamışlardır (Fehr, 1988). Bunların dışında aşk bir hastalık (Burton, 1963), bir nevroz (Askew, 1963), ebeveynlerle rekabetin bir projeksiyonu (Koenigsberg, 1967), acı çekmenin ve ölümün kutsanması olarak adlandırılmıştır. Livingston (1980), aşkı belirsizliğin azaltılması süreci olarak değerlendirmiştir (Sternberg ve Grajek, 1984). Moss ve Schwebel’in aktardığına göre, Freud aşkı, cinselliğin yüceltilmesi olarak açıklamıştır. Bu istek bloke olduğunda kişi karşısındakini idealize ederek ve ona aşık olarak ortaya çıkan engellemeyi telafi eder. Ona göre bireyler, kendilerinde olmasını diledikleri nitelikleri eşlerine yansıtırlar. Bir eşin idealizasyonu, temelde kişinin kendisiyle olan doyumsuzluğuna dayanır (Murray, Holmes ve Griffin, 1996). Reik’e (1937)’e göre aşk, kişinin kendi ego idealine ulaşmasında bir araçtır

(Dion ve Dion, 1975). Bu görüş ideal kendilik ile romantik eşin seçimi arasında uyum sağlamaya yönelik bir baskının olduğunu öne sürmektedir. Ona göre birey, ideal kendiliğinde olmasını istediği özelliklere sahip bir eş adayıyla karşılaştığında ona aşık olur; aşk bu noktada bir tamamlıycılık görevi görür. Fromm(1956), aşkı, koruma (ilgi), sorumluluk ve saygı ile tanımlamıştır. Kişinin izolasyon ve yalnızlık duygusunu azaltmada kullandığı bir araç olarak görmüştür. Ona göre insanları aşık olmaya iten en önemli faktörlerden biri insanı sosyal dünyaya yabancılaştırıcı etmenlerin yarattığı çaresizlik, kaygı ve yalnızlıktan kaçmaktır (Jacobs, 1992). Horney (2005)'e göre de bir insanın başkasının aşkına olan ihtiyacı kaygı duymaya karşı güvenlik duymak içinse bu konu zihninde büsbütün bulanıklaşacaktır; çünkü o genel olarak kaygılı olduğunu ve güvenlik için sevgi aradığını bilmez. Onun bütün hissettiği, karşısında sevdiği, güvendiği ya da kendisine bağlı olduğunu sandığı bir insan görmesidir. Onun içten doğan sevgi sandığı şey, kendisine gösterilen iyiliğe karşı bir minnet karşılığı ya da bir insan tarafından uyandırılan bir umuda cevaptır. Onun içinde böylesine umutlar yaratan insan otomatik olarak önemsenecek ve bu duygu kendisini sevgi biçiminde gösterecektir. Swensen (1972) de yaptığı araştırmada deneklerden, aşkla en yakından ilgili olduğu düşündükleri davranışları belirtmeleri istenmiş ve cevapları yedi kategoriye ayırmıştır. Buna göre aşk; 1. Seni seviyorum demeyi ya da duygulanımın diğer sözel ifadelerini, 2. Öpme ya da sarılma gibi fiziksel ifadeleri, 3. Kendini açmayı, 4. Mutluluk ya da gevşeme gibi duyguların sözel olmayan yollar ile iletilmesini, 5. Hediye vermeyi ya da eşe yardımcı olacak şeyler yapmayı, 6. Eşin gereksinimleri ile ilgilendiğini göstermeyi, onun düşüncelerine saygı duymayı ya da onu cesaretlendirmeyi, 7. Eşe karşı hoşgörülü ve fedakar olmayı barındırmaktadır (Sears, Peplau ve Taylor, 1991; akt Solmuş, 2008).

Aşkta önemli olan bir özellik, aşkın her zaman bitmesi ya da sevgi, öfke ya da nefret gibi başka duygulara dönüşmesidir (Lee, 1988). Bilim dünyasında en temel sorulardan biri; aşkın, içten gelen bir eğilim mi olduğu yoksa sosyal öğrenmelerle mi oluştuğu yönündedir ve bu görüşlerin ikisi de kabul görmektedir. Örneğin, etnografik çalışmalara göre, aşkta bireysel farklılıklar kültürel etkilerden daha önemlidir (Sternberg, 1999). Genetik çalışmalara göre ise aşkta kalıtım kısmen etkiliyken, aşık olma stilinde kalıtım etkili değildir (Sternberg, 1999 Lee, 1988). Pek çok araştırma, aşkın genel tek bir faktörden mi yoksa birkaç faktörden mi oluştuğu sorusuna yanıt bulmak için yapılmıştır. Bunların sonucunda, çeşitli duygu, davranış ve tutumları içeren tek bir temel aşk faktörü olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmacılar bu birleştirici faktöre rağmen çok daha fazla sayıda aşk türü olduğu görüşünde birleşmektedirler (Lee, 1988; akt, Taştan, 2012).

Aşkla ilgili literatüre göz atıldığında ilk dikkati çeken şey bu kavramın tanımlanmasındaki çeşitlilik ve araştırmacılar tarafından dile getirilen güçlüktür. Aşk konusunda çalışma yürüten araştırmacıların karşılaştığı başlıca sorun aşkın farklı kişiler için farklı şeyler ifade ediyor olmasıdır. Bu durum araştırmacıların farklı aşk türleri sınıflandırmaları yapmalarına yol açmıştır (Rubin, 1988).

Aşk ilişkilerindeki normallik ve patolojiyi inceleyen Kernberg, aşkı dinamik bir bakış açısıyla ele almış ve aşkın karşıdaki kişiye yöneltilmiş sevgi ilişkisinden ve cinsel bir arzuya dönüştürülmüş olan uyarılma ve agresif enerjilerden ibaret olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca Kernberg, aşkı kendilik (self) ve nesne tasarımlarının kaynaşmasıyla oluşan duyarlılık, karşıdaki kişiyle özdeşim, karşıdaki insanı ölküleştirme, tutkulu bir özellik taşıyan cinsel-nesne ilişkisi ve süperegö yatırımlarından oluşan karmaşık bir duygusal yapı olarak açıklamaktadır (Kernberg, 1995). Kernberg'e göre aşk, varoluşsal boyutta benlik sınırlarının terk edilmesidir.

Lee aşkı renklere benzetmiş, aşkın birden çok boyutu olabileceğini ve bu bağlamda çok boyutlu aşk biçimleri şeklinde sınıflandırılmasını önermiştir (Lee, 1988). Gökkuşağındaki bütün renkler kırmızı, sarı ve mavi olmak üzere üç ana renkten kaynağını almaktadır. Bunun gibi Lee'nin aşk çeşitleri de eros (tutkulu aşk), ludus (oyun gibi aşk) ve storge (arkadaşça aşk) olmak üzere üç ana aşk çeşidinden oluşur. Diğer aşk çeşitleri, bu üç ana aşkın bileşimiyle oluşur. Lee, aşkın bu üç ana çeşidine aşkın birincil renkleri adını vermiştir (Lee, 1988). Lee, tutkulu aşkı kırmızıya, oyun gibi aşkı sarıya ve arkadaşça aşkı ise maviye benzetir. Lee'ye göre aşkı renklerle açıklamanın iki yararı vardır. İlk olarak, insanlar nasıl farklı renkleri tercih edebiliyorlarsa, benzer biçimde farklı aşk türlerini tercih edebileceklerinin farkına varırlar. İkinci olarak, geçmişte yaşanan aşk deneyimleri daha farklı değerlendirilebilirler. Mania (bağımlı aşk), pragma (mantıklı aşk) ve agape (özgeci aşk) ise aşkın ikincil renklerini oluşturur.

Hazan ve Shaver (1987) Lee'nin aşk sınıflandırmasını da bağlanma kuramı ile açıklamaktadır. Buna göre güvenli bağlanma stili “tutkulu aşk”, “arkadaşça aşk” ve “özgeci aşk” çeşidine karşılık gelmektedir. Kayıtsız bağlanma stili, “oyun gibi aşk”, korkulu bağlanma stili, “sahiplenici aşk” stiline karşılık gelmektedir (Büyükşahin, 2001).

Sternberg'e göre aşk, yakınlık, tutku ve bağlılık öğeleri olan bir kavramdır (Sternberg, 1999). Bu üç öğe, bir üçgenin üç açısındaki her bir noktaya denk gelmektedir. Bundan dolayı, Sternberg'in kuramı “Üçgen Aşk Kuramı” olarak adlandırılmıştır.

Branden'e göre romantik aşk, iki birey arasında cinsel, duygusal ve ruhsal bir tutkunun gerçekleşmesinden dolayı her iki tarafın da birbirlerini ödüllendirdiği bir aşk türüdür (Hatfield, 1988). Burada geçen ruhsal tutku, değer benzerliği olarak ele alınmaktadır.

Evrimsel bakış açısıyla aşk insanların başarılı üremelerini sağlayan bir uyum mekanizmasıdır. Bu uyum, iki insanı onların bakımına gereksinimi olan bir bebeğin anne babası olmaları için birbirine bağlamaktadır (Buss, 1988).

Aşk yüz yıllar boyunca evliliği adet haline getirmiş pek çok toplumda tanımlanmıştır. Bununla birlikte toplumlar her zaman aşk ve evlilik ilişkisini bir arada sürdürmemiştir. Örneğin eski Yunan'da evlilik çocukların korunması için sürdürülen bir kurumdur. Romantik idealler homoseksüel ilişkilerde, yüksek mevkide bir erkekle metresleri arasındaki ilişkilerde temsil edilmiştir (Livingston, 1999).

Romantik aşk miti 12. yüzyıl Avrupa'sına dek uzanan kutsal bir tarihe sahiptir. Romantik aşkın Ortaçağ'daki kökenlerinde, iki insanın tüm ailenin katılımıyla aldığı önemli bir sosyoekonomik karar sonucu evlenerek oluşturdukları ve toplumun son derece ciddiye aldığı kurumla hiçbir ilgisi yoktur. Tam tersine aristokrasi arasında bir tür tinsel eğlence, idealleştirilmiş bir zina formu olarak ortaya çıkmış ve mistik imgeler kazanarak, şövalyelik denen kibar bir ahlaki sisteme dönüşmüş, kalıcı sanat ve edebiyat ürünleri yaratarak gelişmiştir (Miller, 1997).

Romantik aşk, aşık kadın ve erkeğin çoğalma kapasitesi ve yenilenme olasılıklarını fark etmelerini sağlayarak coşku duygusu verir. Bu yeni keşfedilmiş çoğalma duygusu nefes kesici olabilir ve erken narsisistik fantezilerin yeniden canlanmasını yansıtır. Sevilen kişiye atfedilen ilkel narsisistik fanteziler ile sevilen kişinin gerçekliği arasındaki fark fazlaysa ilişkide düş kırıklıkları gelişir ve çatışma başlar. İlkel narsisistik fantezilerden kaynaklanan coşku, kendilik duygusunun gelişiminin katkısıyla, yaratıcı süreçler aracılığı ile dönüştürüldüğünde ilişki yeniden canlanabilir (Livingston, 1999).

Birçok sosyolog insan topluluklarında evlilik kurumunun şu veya bu şekilde hep var olduğu konusunda görüş birliği içerisindedir. Geleneksel olarak evlilik ve aile yaşamının üzerinde kurulduğu beş çeşit kadın erkek ilişkisi paterni vardır. Bunlar, gelişigüzel ilişkiler, grup evliliği, poliandri, poligami ve monogamidir.

Gelişigüzel ilişki, hiçbir kurala, düzenlemeye, yaşa, medeni duruma ve kan bağına bakılmaksızın gerçekleştirilen cinsel ilişkilere denir. Grup evliliği birçok erkeğin birçok

kadınla bir çifti özel olarak bağlayan kurallar olmadan evlenmesidir. Poliandri bir kadının birden çok erkekle; poligami bir erkeğin birden çok kadınla evlenmesine denir. İnsanların tabiatları itibariyle biseksüel olmaları nedeniyle, tamamlayıcı kadın erkek ilişkisi karşılıklı olarak zenginleştiricidir ve her iki tarafa da fayda sağlar.

Günümüz toplumunun hızla değişmesi, ekonomik sorunlar, farklılaşan değerler, evliliği uzmanlar tarafından ilgilenilmesi gereken bir kurum haline getirmiştir. Çünkü aile bireyin ve toplumun fonksiyonlarında en önemli ögedir.

Alan yazına bakıldığında evlilikle ilgili birçok farklı tanım göze çarpmaktadır. Özgüven'e (2000) göre evlilik karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir.

Evlilik kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği karı koca olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden devletin kontrol hak ve yetkisi bulunan, yasal bir ilişki biçimidir. Eşlerin ve çocukların hak ve yükümlülükleri yasalarla olduğu kadar, toplumsal kurallar, gelenekler ve inançlarla da belirlenmiştir (Canel, 2007). Evlilik, belirlenmiş bir dizi hak ve görevlerle birlikte, bir ya da daha fazla erkek ve bir ya da daha fazla kadının resmi ve cinsel birliğidir (Lantz ve Synder, 1969). Bird ve Melville ise (1994), evliliğin bir toplumsal kurum ve sistem yükümlülükleri, görev, hak ve ayrıcalıklar, hem de bireysel ve toplumsal yapı olduğunu söylemişlerdir. Glenn (1991) evliliği, bireyin mutluluğunu sağlayan ve kişiliklerinin gelişiminde önemli rol oynayan bir birim olarak tanımlar. Fowers (1993) ise, evliliği bireyin benliğini başkasının benliği ile birleştirmesine imkan veren, kişiliğin gelişmesi ve mutlu olmasını sağlayan bir kurum olarak ifade eder. Framo (1996), evliliği, bireylerin birbirlerine derin duygularla bağlandığı, birbirlerinin sevgi, bağlılık, ait olma, mutlu olma gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları bir birim olarak tanımlamaktadır.

Günümüzün değişen toplumunda evlilik karışık bir olgudur. Evlilik; sosyal, dini ve siyasi anlamda aynı haklara sahip kadın ve erkek arasındaki bir sözleşmedir (Binici, 2000).

Evlilik kurumu temel üç motivasyona dayanır:

Biyolojik Motivasyon: Uzun süreli beraber yaşama ve kendi cinsinden nesiller üretme arzusu, karşı cins ile ilişki hazzı, beraberliği ve kendini koruma arzusudur.

Psikolojik Motivasyon: Arzu duyduğu karşı cins tarafından beğenilme, sevilme, sevmeye, seçilme, kendi çocukları ile beraberliğin sürekli oluşundan duyulan güven ve hazzıdır.

Sosyal Motivasyon: Toplumun beklentilerine, yasalarına uyarak yaşamanın verdiği rahatlık, toplumda kabul edilen değerlere uyumla kazanılan saygınlık hazzı ve güvendir (Boran, 2003).

Eş seçim şekillerine baktığımızda, ülkemizde iki temel yaklaşım karşımıza çıkmaktadır; bunlardan birincisinde evlenilecek eş başkasının müdahalesine gerek kalmadan kişinin bizzat kendisinin seçmesi ve daha sonra ailenin onayına sunması (anlaşarak); ikincisi ise, çocuklarının evleneceği kişiyi ailelerin seçmesi (görücü usulü) şeklindedir (Özgüven, 2000). Bunların yanında anlaşarak evlilik ve görücü usulü şeklinden farklı olarak bir de aşk evliliği karşımıza çıkmaktadır. Aşk evliliğinin anlaşarak evlilikten en belirgin farkı, romantik aşkın evlilik için en temel sebep olmasıdır. Sternberg'e (1986) göre romantik aşk, yakınlık ve tutku bileşenlerinin bir kombinasyonudur. Anlaşarak evlilikte ise bireyler birbirlerini aşk evliliğinde olduğu gibi iş, okul, arkadaş ortamında tanımış olabilirler ancak ortada duygusal olarak bir bağlılık olmasa da; ailelerin, toplumun ve bireylerin beklentileri doğrultusunda birbirleri için uygun olduklarını düşünüp evlenme kararı almaktadırlar.

Ailenin kendi içinde etkileşen bir sistem oluşu ve bu sistemin iyi işleyişi, bu yapıyı oluşturan kadın ve erkeğin uyumuna bağlıdır. Evlilik ise bireyin hayatının birçok yönünü etkileyen önemli bir kurumdur. İşte bu yüzden kişinin evlilik uyumu veya temel ilişkileri, onun yaşamındaki mutluluğunu etkileyen önemli bir etkidir. Evlilik ilişkilerinin irdelenmesi hem kurumsal hem de terapötik amaçlar açısından son derece önemlidir (Çelik, 2006). Çünkü eşler arasındaki uyumsuzluklar sadece o evliliğin dağılmasına zemin hazırlamakla kalmamakta aynı zamanda sosyal bir sorun olarak tüm toplumu ilgilendirmektedir (Burgess ve Cottrell, 1939).

Aşk ve tutku hikayeleri yıllar boyunca sanat ve edebiyatın ana temasını oluştursa da, son iki yüz yılı aşkın bir süredir Batı kültüründe evlilik ilişkilerinin doğasının değişerek, daha çok karşılıklı doyumun önem kazandığı görülmektedir. Bununla birlikte evlilikte istikrarın sağlanması için aşk önemli bir rol oynamaya da devam edecektir (Beach ve Tesser, 1988).

Alanyazına bakıldığında aşkın özellikle sosyal psikoloji alanındaki çalışmalarda ele alındığı, gelişim psikolojisi alanında ise aşk konusunda yapılmış görece az sayıda araştırma

bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte aşk biçimleri ile çift/evlilik uyumu arasında nasıl bir ilişki olduğu üzerinde az sayıda araştırma olduğu dikkati çekmektedir.

Mutlu ve doyumlu ilişkilerin kaynağının evlilik uyumu olduğu tahmin edilebilir. Fışıloğlu'na (1992) göre aile sorunlarına neden olan faktörlerin araştırılmasında, üzerinde en çok durulan değişkenlerden birisi hem aile içi hem de aile dışı ilişkilerin belirleyicisi olan evlilik uyumudur.

Evlilik ilişkisi, evlilik uyumu, evlilikte doyum 1930'lu yıllardan bu yana pek çok araştırmanın konusu olmuştur (Cuber ve Harroff 1970). Evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır. Evlilik kalitesi kavramı diğerlerini de kapsayan genel bir kavramdır. Evlilik kalitesi evli çiftlerin ilişkilerinin öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ancak mutluluğu ölçmek için uyum envanterleri kullanıldığında bile rapor edilen mutluluk tuzaklar içerir. Sosyal arzulanabilirlik bu envanterlerle yaşanan sorunlardan biridir. Sonuçlar evlilik ilişkisinin kendisinin yanı sıra kendilik, iş vb. diğer durumlara ilişkin doyumu da yansıtır. Ayrıca mutluluk veya doyumun anlamının bütün kişilerde aynı olup olmadığını bilmek güçtür (Barry, 1970).

Karşılıklı etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözeabilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır. Dolayısıyla; mutluluk, doyum ve beklentilerin gerçekleşmesi, evlilikte karşılıklı uyum ile mümkündür. Bu nedenle klinisyenler kadar araştırmacılar da evlilik kalitesi ve evlilik uyumunun araştırılmasına giderek artan bir ilgi duymaya başlamışlardır (Erbek, Beştepe, Akar, Eradaamlar ve Alpkan, 2005). Uzun süre evlilik sürdüren çiftler arasında yapılan bir araştırmada Robinson ve Blanton (1993), evliliklerin beş temel taşı olduğunu göstermişlerdir. Bunlar mahremiyet, bağlılık, uygunluk, iletişim ve dini yönelimdir.

Kışlak (1995), eşleriyle uyumsuz olanların uyumlulara, depresiflerin de depresif olmayanlara göre olumsuz eş davranışlarına karşı, daha fazla yükleme yaptıklarını ortaya koymuştur. Eşleriyle uyumsuz veya depresif kişiler, sorumluluk yüklemelerini nedensel yüklemelerden daha fazla kullanmaktadır. Uyum arttıkça ve depresyon düştükçe, eş olumsuz davranışa bile, buna olumlu tepki verildiği ve gerilimin sürdürülmediği görülmüştür.

Sabatelli (1988) ise uyumlu evliliği, çiftlerin iletişim tekniklerini kullanabildiği, evlilik için önemli varsayılan alanlarda fazla anlaşmazlık yaşamadığı, yaşandığı hallerde de bu anlaşmazlıkların her iki tarafın da hoşnut olacağı şekilde çözümlendiği evlilik şekli olarak tanımlamıştır.

Evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, evlilik kalitesini etkileyebilecek çok çeşitli faktörler olduğu görülmüştür. Araştırmacılar evliliğin birçok faktörden etkilendiğini belirterek, evliliğin değerlendirilmesinde cinsiyet, çocuk sahibi olma durumu, evlilik biçimi, evlilik süresi, yaş, evlilik yaşı, tanışma süresi gibi faktörlerin ön plana çıktığını belirtmişlerdir (örn: Rogers, 1996; Rogers ve Holmbeck, 1997; South ve Lloyd, 2005). Thompson (1993), evli çiftlerle yaptığı çalışmada, özellikle cinsiyetin ve cinsiyet rollerinin aile içi sorumlulukları almada ve karar vermede önemli bir faktör olduğunu, bu faktörün eşler arasındaki ilişkiyi ve evlilik uyumunu etkilediğini belirtmektedir (Akt: Çelik, 2006). Bununla birlikte, geleneksel ve modern cinsiyet rolleri, cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve beklentiler, evlilik uyumunu etkileyebilmektedir. McGovern ve Meyers (2002), cinsiyet rollerine ilişkin tutumla evlilik uyumu arasında ilişki bulunduğunu belirtmektedir. Cinsiyet rollerindeki değişimler de, evliliğe ilişkin tutumları etkilemiştir. “Koca ekmek kazanır, kadın eve ve çocuğa bakar” görüşü günümüzde azalmaya başlamıştır (Rogers ve Amato, 2000).

Lee (1988) ise ilişki doyumunda çiftlerin aşk biçimlerinin benzer ya da farklı olmasının önemini vurgulamaktadır. Aşk biçimlerinin farklı olması, eşlerin ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları ele alışlarında, ilişkilerinde yoğunlaştıkları konularda ve birbirlerinin davranışlarına ilişkin yüklemelerde farklılıklar yaratarak ilişkiden sağlanan doyumu olumsuz yönde etkilemektedir. Buna karşı, aşk biçimlerindeki benzerlik eşlerin ilişkide karşılaşılan sorunlara benzer şekilde çözüme kavuşturmaya çalışmalarına, ilişkilerinde dikkatlerini aynı noktalar üzerine odaklamalarına ve birbirlerinin davranış nedenlerine benzer açıklamalar getirmelerine yol açarak ilişkiden sağlanan doyumu arttıracaktır.

Richardson, Medvin ve Hommock (1988) tarafından yapılan bir araştırmada ilişkilerini oyun gibi aşk biçiminde yasayan bireylerin romantik ilişkilerinin daha kısa sürdüğünü ve bu kişilerin sık sık partner değiştirdikleri bulunmuştur. Buna karşı, mantıklı aşk biçiminde ilişkilerin daha uzun sürdüğü görülmüştür. Richardson ve arkadaşlarının (1988) bu bulguları oyun gibi aşk ve mantıklı aşk biçimlerinin tanımlarıyla uyuşma göstermektedir.

İlişki doyumu ile aşk biçimleri arasında ilişki arayan araştırmalardan elde edilen sonuçlar bir araştırmadan diğerine bazı farklılıklar gösterse de, genellikle ilişki doyumunun

tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk ile olumlu, sahiplenici ve oyun gibi aşk ile olumsuz yönde ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Örneğin, Meeks, Hendrick ve Hendrick (1998) tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk biçimlerinin romantik ilişkilerden sağlanan doyum ile pozitif yönde ilişkili ilişki olduğuna, buna karşı sahiplenici ve oyun gibi aşk biçimlerinin ilişki doyumu ile negatif yönde ilişki gösterdiğine işaret eden bulgular elde etmişlerdir. Flört eden ve sözlü-nişanlı ya da evli olan çiftlerle yürüttükleri bir araştırmada, Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) çiftlerin rapor ettikleri mutluluk ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu, oyun gibi aşk arasında olumsuz bir ilişki bulmuşlardır. Meeks ve arkadaşlarının (1998) bulgularından farklı olarak bu araştırmada ilişki doyumu ile arkadaşça aşk arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ayrıca, özgeci ve tutkulu aşkın ilişkide sorun yaşama ile olumsuz yönde, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşkın ise olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

1.2.Amaç Ve Önem

Evlilik karşılıklı dayanışma, toplumsal onaylamayla gerçekleşmiş bir sözleşme ve tüm toplumsal yasaklamaların kırılarak cinsel gereksinimlerin karşılıklı olarak doyuma ulaştırılmasına izin verilen bir kaynaştırmadır (Özügurlu, 1985). Aşk ve tutku hikayeleri yıllar boyunca sanat ve edebiyatın ana temasını oluştursa da son iki yüzyılı aşkın süredir batı kültüründe evlilik ilişkilerinin doğasının değişerek daha çok karşılıklı doyumun önem kazandığı görülmektedir. Bununla birlikte evlilikte istikrarın sağlanması için aşk önemli bir rol oynamaya devam edecektir (Beach ve Tesser, 1988). Bu anlamda yapılan bu çalışmanın amacı da evli bireylerin aşk biçimleri ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının araştırılması ve elde edilen bulgular sayesinde literatüre yeni bir çalışma daha kazandırmaktır.

Alanyazına bakıldığında aşkın özellikle sosyal psikoloji alanındaki çalışmalarda ele alındığı, gelişim psikolojisi alanında ise aşk konusunda yapılmış görece az sayıda araştırma bulunduğu görülmektedir. Bununla birlikte aşk biçimleri ile benlik tipleri arasında nasıl bir ilişki olduğu üzerinde çok az sayıda olduğu dikkati çekmektedir. Diğer taraftan Türkiye’de çok ciddi bir toplumsal değişimin yaşandığı, yaşanan bu toplumsal değişimin farklı yaşam alanlarında etkili olduğu ve karşı cinsten bireyler arası ilişkileri daha karmaşık hale getirdiği,

bireylerin farklı alanlardaki duygu, düşünce ve davranışlarını etkilediği gözlenmekle birlikte, bireylerin karşı cinsle duygusal ilişkilerine ilişkin yeterli bilimsel bulgu bulunmamaktadır.

Araştırmanın kaynağını oluşturan yayın listesinde belirtilen ve ülkemizde geçmiş yıllarda yapılan araştırmalar incelendiğinde, evlilik uyumları ile çatışma çözümü, aldatma eğilimleri, aşk biçimleri ve benlik algısı, iletişim çatışmaları, cinsiyet rolü, bağlanma stilleri arasındaki ilişkiler; aşka ilişkin tutum ile ilgili ise genellikle evli olmayan bireyler üzerinde çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu çalışma sayesinde İzmir İli örneklemindeki evli çiftlerin aşka ilişkin tutumları belirlenmiş ve bu tutumların evlilik uyumlarını nasıl etkilediği incelenmiş olacaktır. Bu yönde başlatılan çalışma bulgularının evlilik ve aile danışmanlığı alanında çalışan psikolojik danışmanlara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.3.Problem Cümlesi

Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişki ve bazı sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.4. Alt Problemler

1. Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında nasıl bir ilişki vardır?
2. Evli bireylerin cinsiyetine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Evli bireylerin öğrenim durumuna göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Evli bireylerin mesleklerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

6. Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Evli bireylerin evlilik sayılarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Evli bireylerin evlilik süresine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Evli bireylerin evlenme biçimlerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Evli bireylerin çocuk sayılarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
12. Evli bireylerin çeşitli şiddete maruz kalma durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
13. Evli bireylerin ruhsal rahatsızlıklarının olup olmamasına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.5. Sayıtlar

1. Bu araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu, Evlilikte Uyum Ölçeği ve Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeğini çalışmaya katılan kişilerin içtenlikle doğru ve eksiksiz olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.
2. Evli bireylerin birbirlerinin etkisi altında kalmadan araştırmada kullanılan ölçekleri yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırmadan elde edilen bulgular araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen bulgularla sınırlıdır.

2. Araştırma grubu İzmir ilinde yaşayan araştırmaya gönüllü olarak katılan 104 kadın ve 104 erkek olmak üzere toplam 208 evli çift ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Aşk: Genel olarak “bir gizem”, “psikolojik bir zihin meşguliyeti”, “duyguların en anlamlısı ve en derini” “insan varlığının temel bir yönü”, “herkesin bildiği, hiç kimsenin hakkında bir şey söyleyemediği şey, bir çeşit tutumdur (Rubin, 1970; Shaver, Morgan ve Wu, 1996; Sprecher ve diğerleri, 1986).

Evlilik: Bir kadın ve bir erkeğin karı-koca rollerini edinerek yaşamlarını birlikte geçirmek ve soylarını yasaların koruduğu bir kurum içerisinde belirli bir statüye sahip çocuklar dünyaya getirerek sürdürmek üzere oluşturdukları bir ilişkiler sistemidir (Çelik, 2006).

Evlilik Uyumu: Eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evliliktir (Sabatelli,1988).

1.8.Kısaltmalar

LAS: Love Attitude Scala (Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği)

EUÖ: Evlilik Uyum Ölçeği

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmanın kuramsal alt yapısı ve bu konuda yapılan yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Aşk Kuramları

Aşk kavramı farklı araştırmacılar tarafından değişik biçimlerde tanımlanmış ve aşk biçimlerini açıklamaya yönelik, bazıları çok genel diğerleri oldukça ayrıntılı çeşitli sınıflandırma sistemleri önerilmiştir (Sternberg ve Barnes, 1988).

Aşkın psikolojide yaygın olarak incelenmeye başlanmasıyla beraber farklı araştırmacılar aşk kavramı üzerine çeşitli tanımlar ve aşk türlerini açıklamaya yönelik çeşitli sınıflandırmalar yapmışlardır (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004).

Genelde psikolojide ve özelde sosyal psikolojide romantik ilişkileri ve aşkı anlama çabası 1970'lerle birlikte hız kazanmış ve o tarihten bu yana birçok kuram ya da model ortaya koyulmuştur. Aşağıda bu kuram ya da yaklaşım biçimlerinden en göze çarpıcı olanlarına yer verilmiştir (Solmuş, 2005).

2.1.1. Rubin'in Aşk ve Hoşlanma Kuramı

Alanındaki öncülerden biri olarak kabul edilen Zick Rubin, psikologların aşka karşı ilgisiz kalıplarının şaşırtıcılığına dikkat çeker. Rubin'e göre aşk, içerisinde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bileşenleri barındıran bir çeşit tutum, kültürel bir olgudur; insanlar farklılaştıkça aşkın anlamı da farklılaşır (1970, 1974, 1978, 1988).

Sevgi (hoşlanma) ile aşkın farklı duygular olduğu görüşünü ilk kez dile getiren Rubin (1973)'e göre arkadaşta duyulan hoşlanma ile sevgiliye duyulan aşk ilişkili, fakat ayrı şeylerdir; çünkü farklı duygu, düşünce ve davranışlar içerirler. Rubin'e göre aşkın üç temel faktörü vardır: Bağlanma (attachment), gözetme (caring) ve yakınlık (intimacy). Rubin bağlanmayı başka biriyle olabildiğince bir arada olma ve ondan duygusal destek görme anlamında kullanır. Gözetme, bireyin karşısındaki kişinin mutluluğuyla, kendi mutluluğundan daha fazla ilgilenmesidir. Yakınlık ise diğer kişiyle sıkı bir bağ kurma, duygu ve düşüncelerini başkalarıyla olduğundan daha farklı biçimde paylaşmadır (Rubin, 1970).

Rubin (1970), kuram ile uygulama arasında köprü kurmak amacıyla, bir ölçek geliştirme çalışması yapmıştır. Çalışmasının sonunda üç faktörü olan "Hoşlanma ve Aşk Ölçeği"ni elde etmiştir. Ölçeğin faktörleri: Sevgi ve bağlılık ihtiyacı, yardım etmeye hazır bulunuşluk ve özel olma ile bütünleşmeye yönelmedir (akt. Onur, 2004). Rubin ölçeğinin geçerliğini, aşk puanları yüksek olan çiftlerin laboratuvar ortamında daha uzun süre göz göze bakışmaları ile desteklemeye çalışmıştır. Rubin'in bu çalışması, görgül (ampirik) ve aşk konusunda ölçme yapmayı amaçlayan ilk bilimsel çaba olarak kabul edilir (Sternberg ve Grajek, 1984; akt. Ercan, 2008).

2.1.2. Rusbult'un Yatırım Modeli

1980 yatırım modeline göre bir kişinin ilişkiye olan bağlılığı yani kalma ya da gitme kararı ilişkiden elde ettiği doyuma (çekim veya aşk), seçenekleri karşılaştırma düzeyine (bir başka ilişkide olduğunda olsaydı o ilişkiden alabileceğine inandığı ödüllerine ilişkin beklentileri) ve yatırımlarına (ödüllerin bedellerden daha fazla olması), seçenekleri karşılaştırma düzeyleri düşük olduğunda (daha iyi bir alternatifin olmaması) ve ilişkiye geri getirilemez yatırımlar (zaman, para, duygusal enerji) yaptıklarında adanmış olacaklardır (Agnew, Van Lange, Rusbult Langston 1998; akt. Solmuş, 2005).

2.1.3. Hatfield’ın Tutkulu Aşk ve Dostça Aşk Kuramı

Elaine Hatfield yine -cinsellikli aşktan cinselliksiz aşka- ikili bir sınıflamaya gitmiştir: Tutkulu aşk ve dostça aşk (Hatfield 1988; Hatfield ve Rapson, 1996; Hatfield ve Sprecher, 1986). Hatfield (1988)’e göre tutkulu aşk bireyin sevgilisine ulaşması mutluluk, heyecan, fiziksel uyarılma ve cinsel doyuma yol açar. Sevgilisinden ayrı kalması ise endişe, kıskançlık, kuşku, acı ve düş kırıklığıyla sonuçlanır. Böyle bir aşk, en azından bir süre, kişinin bütün varlığına etki edecektir. Arkadaşça aşk ise sevgilinin mutluluğu için çaba gösterme, onunla ilgilenme, karşılıklı olarak kendini açma, paylaşma, anlayış, gözetme, şefkat ve derin duygusal yakınlık içeren bir durumdur. Hatfield kuramında tutkulu aşkın ortaya çıkmasında yoğun duyguların, uygun bir aşk nesnesinin, kültürel inançların ve öğrenmenin etkisini vurgular. Tutkulu aşk özellikle romantik ilişkilerin ilk zamanlarında yoğun olarak yaşanır, arkadaşça aşk ise paylaşılan duygu ve deneyimlerle zaman içinde gelişir (Hatfield 1988; Hatfield ve Rapson, 1996) Hatfield ve Walster bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları olan “Tutkulu Aşk Ölçeği”ni (Passionate Love Scale) geliştirmişlerdir. Bu ölçeğin bilişsel bileşenlerini sevgiliye ilişkin yoğun düşünceler, sevgiliyi ya da ilişkiyi idealleştirme ve sevgiliyi tanıma ve onun tarafından tanınma isteği oluşturmaktadır. Duygusal bileşenlerini sevgiliye yönelik cinsel çekim, ilişki iyi gittiğinde hissedilen olumlu, kötü gittiğinde hissedilen olumsuz duygular, sevilme, tam ve kalıcı bütünleşme isteği ile psikolojik uyarılma oluşturur. Ölçeğin davranışsal bileşenleri ise sevgilinin duygularını anlamak için eylemde bulunma, sevgili için çalışma, sevgiliye hizmet etme ve fiziksel yakınlık kurmayı içerir (Hatfield, 1988).

2.1.4. Shaver, Hazan ve Bradshaw’ın Bağlanma Kuramı

Shaver ve arkadaşları, Bowlby’nin içsel çalışma modelleri, bu modellerin kişiliğe yansımaları ve Ainsworth’un bağlanma türlerine ilişkin görüşlerini romantik aşka uyarlamaya çalışmışlardır. Onlara göre bütün önemli sevgi ilişkileri Bowlby’nin ifade ettiği anlamda bağlanmalardır. (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988; akt, Taştan ve Atak, 2012)

Bağlanmayla ilgili en önemli kuramlardan biri Bowlby’e aittir. Bowlby farklı bir kuramsal anlayış öne sürmekle birlikte Freud’un erken bağlanma/sevgi ilişkisinin yaşam boyu sürdüğü görüşüne katılmaktadır. Bowlby’e göre, her insanın yakın duygusal bağlar kurmaya ihtiyacı vardır ve bağlanma ilişkisi kişinin psikososyal gelişimini etkiler (Bowlby, 1999).

Çocuklar fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığına bağlı olarak, temel güven ya da güvensizlik duygusu ve ana-babalarından aldıkları ilgiye bağlı olarak da yakınlık kurabilme kapasitesi geliştirirler. Bowlby'nin temel amacı, bebeklerin onlara bakan kişiye nasıl bağlandıklarını ve onlardan ayrıldıkları zaman yaşadıkları duygusal stresi açıklamak ve tanımlamaktır. Bowlby, aynı zamanda bağlanma davranışının insanın tüm yaşamını şekillendirdiğini söyler. Bu anlamda bağlanma, mutluluk, güvenlik ve özgüvenin temelidir (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988; akt, Taştan ve Atak, 2012). Bowlby'e göre, bebekler annelerinden belli bir süre ayrıldıkları zaman, tahmin edilebilir bir dizi duygusal tepki göstermektedir. Bunlardan birincisi karşı koymadır. Bu tepki ağlama, bakıcıyı arama ve diğerlerinin sakinleştirici çabalarına karşı koyma gibi davranış biçimlerini içerir. İkinci tepki, çaresizliktir. Bu tepki pasif-hareketsiz kalma ve açıkça üzülme davranışlarını içerir. Üçüncü duygusal tepki ise sadece insanlara özgüdür ve kopma olarak adlandırılır. Bu tepki anne geri döndüğünde onu yok sayma ve ondan kaçınma davranışlarını içerir (Bowlby, 1999).

Bağlanma kuramına göre gelişim devamlılık gösterir, dolayısıyla ana-babalarla erken yaşlarda yaşanan ilişkiler gelecekte kurulacak olan ilişkileri şekillendirir. Bu görüş doğrultusunda bağlanma kuramındaki önemli bir kavram da "içsel tasarım modelidir". Bowlby'nin kuramına göre, her insanın kendini ve yaşamındaki önemli kişileri algılayış biçimine göre oluşturduğu zihinsel tasarımları vardır. İnsanlar yeni ilişkiler kurarken eski anıları ve deneyimlerine dayanan bu modellerden hareket ederler. Bu önemli kişilerle ilgili bilişsel ve duygusal beklentiler ilişkiyi yönlendirdiği gibi, kişinin yarattığı kendilik modeli de bağlanma figürlerinin gözünde ne kadar kabul ve reddedileceğini belirlemektedir. Bağlanma kuramcılarının göre, bu modeller yaşamın ilk aylarında oluşmaya başlar ve ileriki yıllarda da gelişmeye ve değişmeye devam eder (Collins ve Read, 1990). Bağlanma kuramı içinde, gelişim sürecindeki çocuklukla yetişkinlik arasındaki sürekliliği vurgulayan ilk araştırmacı Bowlby olmuştur. Çocukluktan yetişkinliğe uzanan süreklilik görüşü bağlanma kuramcılarının çoğunu etkilemiş ve araştırmacıları yetişkinlik bağlanması üzerinde de çalışmaya yöneltmiştir. Konu üzerinde çalışan araştırmacılar, çocuklukta gelişen bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde de devam ettiğini öne sürerler (Rothbard ve Shaver, 1994).

Bowlby'nin bağlanma kuramı, yetişkinlerle yapılan araştırmaları iki temel yönden etkilemiştir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, bir yandan anababa- çocuk ilişkileri ile yetişkin ruh sağlığı arasındaki bağı açıklamaya, bir yandan da erken çocukluk yaşantılarının yetişkinin bağlanma stilleri ve kimlik gelişimi ile ilişkisini incelemeye yönelmişlerdir. Bowlby ve Ainsworth'un tanımladığı bağlanma stillerinin üzerine yapılandırılmış bu çalışmalar

çoğunlukla romantik ilişkiler üzerine odaklanmıştır. Bu alandaki öncü çalışmalardan biri Hazan ve Shaver'ın, Ainsworth'un küçük çocuklardaki bağlanma stillerinin yetişkin romantik bağlanma stillerine uyarlanabileceğini gösterdikleri çalışmadır. Çocukluk yaşantıları ve yakın ilişkiler konusunda görgül verilere dayalı çalışmalar da daha çok bağlanma kuramı çerçevesinde yapılmıştır. Araştırmalarda, çocukluktan gelen bağlanma örüntülerinin yakın ilişkilerin kalitesini, stabilitesini ve memnuniyet düzeyini yordayabildiği belirtilmiştir (Kirkpatrick ve Davies, 1994).

Bartholomew ve Shaver, çocukluktaki bağlanma figürleriyle ilişkilerin, ileride kişinin yakın ilişkisindeki beklentilerini, duygularını, savunmalarını etkilediğini belirtmişlerdir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Bağlanma kuramıyla ilgili çalışmalarda, çocukluktaki ana-baba sıcaklık ve ilgisinin, yetişkinlerin güvenli bağlanma stili geliştirmesiyle ve ana-aba reddinin ise güvensiz bağlanmayla ilişkisi gösterilmiştir (Perris ve Andersson, 2000). Literatüre bakıldığında, çocuklukta ana-abalarla ilişkiler ile yetişkinlerin yakın ilişkileri arasındaki bağı ilişkin bulguların çelişkili olduğu söylenebilir (Cassidy, 2000). Çocuklukta oluşan bağlanma stillerinin yetişkinlerin romantik ilişkilerinde tekrarladığı görüşü kesin bir şekilde kanıtlanamamıştır. Parker, çelişkili bulgulara kullanılan farklı ölçeklerin, farklı örneklem gruplarının ya da benimsenen farklı yöntemlerin neden olabileceğini belirtmiştir (Parker, 1992). Diehl ve arkadaşları, yetişkin bağlanmasıyla ilgili çoğu çalışmanın gençlerle yapıldığını, bu nedenle tüm yetişkinleri kapsayamayacağını öne sürmüşlerdir (Diehl, Elnick, Bourbeau ve Labouvie, 1998). Ayrıca Parker erken yaşantıların kişilerarası ilişkileri biçimlendirdiğini, anababa-çocuk ilişkisindeki yetersizliklerin, bireyin kişiliğini etkileyerek değersizlik duygularına yol açtığını ileri sürer (Parker, 1992; akt, Taştan ve Atak, 2012)

Bowlby'nin kuramından yola çıkarak bağlanma ilişkilerinin türlerini belirlemeye çalışan Ainsworth ve arkadaşları, bebeklerin güvenli bağlanma, kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma olmak üzere üç farklı türde bağlanma ilişkisi gösterdiklerini bulmuştur (Mikulincer ve Goodman, 2006). Güvenli bağlanma gösteren bebekler, anneleri yanlarındayken ondan uzaklaşıp çevreyle ilgilenir ve yabancılarla iletişime girme konusunda rahat davranır. Anneleri uzaklaşırsa bebekler ya kısa bir süre ağlayıp sonra oyuna dalar, ya da fazla tedirginlik göstermezler. Anneleri geri döndüğünde sevinip ona sarılır ve onunla ilişkilerini sürdürürler. Kaygılı bağlanma gösteren bebekler, anneden ayrılıp çevreyle ilgilenmezler. Anneleri yanlarından ayrılıp geri dönerse ağlarlar ve bir yandan ona sarılıp bir yandan da iterler. Kaçınan bağlanma gösteren bebekler ise, anneleri yanlarındayken çevreyle ve yabancılarla ilgilenirler. Bu tür bebekler duygularını anneleriyle paylaşmaz, bir bakıma

annelerinden bağımsız bir biçimde çevreyi araştırır, anneleri yanlarından ayrılıp geri dönerse onunla ilgilenmez ve görmezden gelip oyunlarına devam ederler (Mikulincer ve Goodman, 2006).

Shaver ve arkadaşları, bağlanma türleriyle romantik aşkı ilişkilendirerek, kişilerin bebeklikteki bağlanma stillerinin, aşık oldukları kişilerle ilişkilerini belirlediğini savunmuşlardır (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988). Bu görüşe göre, güvenli bağlananlar başkalarına yaklaşımdan ve başkalarının kendilerine yaklaşmasına izin vermekten rahatsız olmazlar ve terk edilme korkusu duymazlar. Bu tür bağlananlar, genellikle kendileri ve başkaları hakkında olumlu bir bakış açısına sahiptirler ve bir eşle duygusal bir yakınlık kurmada ve karşılıklı dayanışmada rahatlırlar. Kaçınan bağlananlar, başkalarına fazla yakın olmaktan rahatsız olurlar çok fazla samimiyete ve yakınlığa izin vermezler. Başkalarına bağlanmak ve güvenmek onlar için güçtür. Kaygılı bağlananlar ise, aşık oldukları kişilerin kendilerini yeterince sevmeyi düşünürler ve eşleriyle mümkün olduğu kadar sıkı bir yakınlık kurmak isterler. Bu tür bağlananlar, sürekli olarak aşık oldukları kişiyi kaybetme korkusu yaşarlar (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988). Aşk, biliş, duygu ve davranışları içeren karmaşık ve dinamik bir sistemdir (Shaver, Hazan ve Bradshaw, 1988; akt, Taştan ve Atak, 2012). Ayrıca aşk, tek boyutlu bir olgu, bir tutum ya da basit bir fizyolojik uyarılma değildir. Bağlanma gibi, aşk da biyolojik temellere ve işlevlere sahiptir. Romantik aşk kişinin bağlanma geçmişine göre farklı şekiller alır.

2.1.5. Evrimsel Kökenli Biyolojik Aşk Kuramı

Evrimsel bakış açısıyla aşk insanların başarılı üremelerini sağlayan bir uyum mekanizmasıdır. Bu uyum, iki insanı onların bakımına gereksinimi olan bir bebeğin ana-babası olmaları için birbirine bağlamaktadır. Aşka ilişkin evrimsel yaklaşım, aşkın doğal olarak oluşan bir eylemler sınıflamasını temsil ettiğini savunur. Tüm aşk eylemleri, temelde bu sıralamayı izler. Üreme açısından değerli bir eş kendine çekmek için karşı cinsin üyeleri tarafından arzulanan bazı kaynakları göstermek gereklidir. Dolayısıyla, aşk eylemlerinin ilk amacı kaynak sergilemedir. Aşk eylemleri, geçmişte var olduğu için ve üremeyi başarabilen bireylerde üreme işlevine yardım ettiği için bugün de vardır (Buss, 1988). Aşk eylemleri temel amacı türü devam ettirmek olan bugüne ilişkin amaçlara hizmet eder. Bu yakın amaçlar, kaynak sergileme, sadakat ve koruma, bağlılık ve evlilik, cinsel yakınlık, üreme, kaynak paylaşımı ve ana-babalık yatırımdır. Bu amaçlar kendileri de başarılı şekilde üretken

olabilecek çocuklar üretebilmek için başarılması gereken görevlerdir. Bu görevler tipik olarak zaman içinde oluşum sıralarına göre dizilmişlerdir. Bunların sıralaması; bir eşi kendine çekmek, o eşi elde tutmak, o eşle üremek ve son olarak da dünyaya gelen çocuklara ana-baba yatırımları yapmak şeklindedir (Buss, 1988).

İstenilen bir eşi kendine çekmek için temel kaynakları göstermek önemlidir. Kaynak sergileme türünden aşk eylemlerine örnek olarak, kadının erkeğe yemek hazırlaması ve erkeğin kadına bir çiçek alması gibi davranışlar gösterilebilir (Buss, 1989). Bu kaynak gösterilerinde cinsiyetler arasında farklılıklar vardır. Bunun nedeni, cinsiyetlerin eşit kaynaklara sahip olmaması ve belli kaynakların belli bir cinsiyet için kıt olmasıdır. Örneğin, kadınlar erkeklerin doğurganlığı fazla olan kadınlara yatırım yapacağını düşünerek doğurganlık kaynağını sergilerler. Genç kadınlar daha doğurgan olduğundan genç görünmeye çalışırlar. Erkekler ise, zenginliklerini sergileyerek, eşe ve ondan meydana gelecek çocuklara yapabilecekleri yatırımları gösterir. Erkekler kadınların doğurganlık gücünü, kadınlar da erkeklerin bu kaynaklara yatırım yapma isteğini değerlendirir (Buss, 1989). Kadınların üretkenlik değerleri fiziksel çekicilik, sağlık, yaş gibi ipuçlarıyla; erkeklerin çekicilikleri ise para, statü ve bunları kazanmak için gerekli hırs, çalışkanlık gibi kişilik özellikleriyle ilgili ipuçlarıyla değerlendirilir.

Sadakat ve koruma amacına ulaşmayı sağlayan aşk eylemlerinin de evrimsel bir biyolojik temeli vardır (Buss, 2007). Sadakat ve koruma amaçlarından ilki, eşlere bağlılığı garanti etmektir. Bu sınıftaki aşk eylemlerine örnek olarak, kadının diğer erkeklerle çıkmayı bırakması, erkeğin başka bir kadınla yaşayabileceği cinsel fırsata karşı direnmesi ya da kadın başka erkeklerle konuştuğunda erkeğin kıskanması gibi davranışlar gösterilebilir. Hem kadın hem de erkek korunması gereken bir yatırım yapmış olduğu için bu sadakat ve koruma her iki cinsiyette de görülür. Evrimsel yaklaşıma göre aşk, bağlanma, evlilik ve eş seçimi süreçlerinin merkezindedir. Aşk eylemlerinin amaçlarından birisi de evliliğdir. Bu sınıftaki aşk eylemlerine örnek olarak, kişilerin birlikte gelecek planları yapmaları, evlilik kararı vermeleri ya da evlenmeleri gösterilebilir. Evlilik, kaynakların bağlanmasını garantiler ve çocuk doğurup büyütmek için bir bağ oluşturur. Evlilik sırasında olduğu gibi evlilik öncesinde de aşk eylemlerinin dördüncü amacı cinsel yakınlıktır. Cinsel yakınlık duygusal yakınlığı da içerebilir ve en azından ilişkinin ileri dönemlerinde heteroseksüel aşkın önemli bir parçasıdır. Cinsel yakınlık, kadınlardan çok erkekleri meşgul eder. Çünkü kadınların erkeğe cinsel ulaşım açısından sınırlılıkları yoktur. Erkek ise bu açıdan daha sınırlıdır. Bu yüzden, kendini cinsel ilişkiye hazırlamak adına cinsel yakınlıkla daha fazla ilgilenir (Buss, 2007).

Üreme, aşkın beşinci amacıdır ve o olmaksızın ilk dört işlev yerine gelmiş sayılmaz (Meston ve Buss, 2007). Bu türdeki temel aşk eylemi örnekleri, bir kadının hamile kalması ya da çocuk sahibi olmasıdır. Ancak üremeyi çevreleyen aşk eylemleri gebe kalma ya da doğumla sınırlı değildir. Gebe kalmayla doğum arasındaki dokuz ay boyunca her iki cinsiyetin de sergilediği aşk eylemleri gelen bebeğin yaşamı için önemlidir. Cinsel yakınlık ve üreme bir kadının üretici değerinin göstergesi olarak görülebilirken, erkeğin de kaynaklarını (maddi destek, koruma) paylaşması üreticiliğinin yerine getirilmesi olarak görülmektedir. Erkeğin para, yiyecek, barınak gibi kaynakları paylaşması, kadının güvenliğini ve çocuklara yapılacak yatırımın nesnesini sağlama amacına hizmet eder. Erkeğin kaynak paylaşımı eşi ve çocuklarının yaşamı ve üreme başarısı için önemlidir. Bu kaynakları sağlamakta başarısız olan erkeklerin aileleri hastalığa, kötü beslenmeye ve başkalarının saldıranlığına maruz kalmaya daha yatkındır. Aşk eylemlerinin yedinci amacı ana-babalık yatırımdır. Çocuklar dünyaya geldikten sonra beslenmeleri, korunmaları, eğitilmeleri ve sevimleri gereklidir. Sevgi türleri arasında en derin ve yoğun olanları, bir eş ve ana-baba olarak yaşananlardır. Evrimsel yaklaşıma göre, ana-babaların çocuklarına duyduğu sevgi çok önemlidir. Bu kurama göre, aşık olan iki birey tarafından dünyaya getirilen çocuklar bir eş bulup, kendileri de üreyebilecek olgunluğa gelemelerse, aşkın ilk altı görevi evrimsel olarak başarıyla tamamlanmış sayılmamaktadır (Meston ve Buss, 2007; Branden, 1988).

Özetle, aşk eylemleri yedi amaca yöneliktir. Aşkla ilgili bu evrimsel yaklaşım, aşk eylemlerinin bu yedi amaca hizmet etmek için geliştiğini savunur. Bu evrimsel yaklaşımda aşkın, amaçlı davranışlar ya da aşk eylemleriyle ortaya koyulduğu öne sürülmektedir. Bu davranışlar, eş seçimi, kaynak paylaşımı, gebelik gibi bugüne ait amaçlara hizmet eder. Bu amaçların başarılmasının üreme başarısıyla ilişkili olduğu varsayılır. Bu yaklaşıma göre aşkın anlaşılabilmesi için, belli aşk eylemlerinin, bu eylemlerin neye hizmet ettiğinin ve bunların doğal ve cinsel seçimle ilişkisinin ele alınması gerekir. Bu yaklaşımda aşkın ortaya konmasında cinsiyetler arası farklılığın önemli yeri vardır. Bunun sebebi üreme başarısında cinsiyetler arası biyolojik sınırlılık farklılıklarıdır. Bu yaklaşım kültürel bakış açısıyla çelişkili görülmektedir. Ancak Buss'a göre, bu bir yanlış anlamadan kaynaklanmaktadır (Atak ve Taştan, 2012).

2.1.6. Stendhall'ın Tutkulu Aşk Kuramı

Stendhall, tutkulu aşkı yedi süreçte ele alarak açıklamalarda bulunmuştur (Hatfield, 1988). Bu süreçlerden ilki beğenme sürecidir. Beğenme sürecinde aşıklar, sevgilileriyle etkileşime girer. Birey, sevdiğini fiziksel olarak çekici bulmaya başlar. İkinci süreç ise beklenti sürecidir. Sevenler, sevdikleriyle geçirecekleri mutlu anlarını düşünürler. Bu bağlamda bireyler hayal kurarlar. Ümit süreci üçüncü süreci oluşturmaktadır. Taraflar aşık olup olmayacaklarına ilişkin yeterli ümidin olup olmadığını göz önünde bulundururlar. Bu süreçten sonra aşk doğmaktadır. Tutkulu aşkın doğmasıyla birlikte görülen bir diğer süreç de romantik çekicilik sürecidir. Beşinci süreç, billurlaşma sürecidir. Bu süreçte aşık, sevgilisiyle birlikte yeni güzellikleri keşfeder. Birey, sevdiğiyle yaşamın daha da güzel olduğunu anlar. Stendhall'ın bu dönemi billurlaşma olarak ele almasının nedeni, tuz kristallerinin zamanla billurlaşması gibi keşfedilen güzelliklerin de zamanla gerçekleşmesidir. Billurlaşma döneminde birey sevdiğinin biricik ve tek olduğunu düşünür ve aşık olmanın, mutluluk verici olduğunun farkına varır. Bu sürecin sonunda, güçlü bir istek olan tutku ortaya çıkar. Birey, sevdiği tarafından geri çevrilme korkusu yaşamaya başlayarak yeni bir sürece girmektedir. Belirsizlik ve uzaklık, ayrılma sürecini başlatmaktadır. Birey sevgisinden şüphe duyarak, sevgisinin karşılıklı olup olmadığını düşünmeye başlar. Son olarak ikinci billurlaşma dönemi devreye girer. Bu dönemde bireyler, bu aşkın sürüp sürmeyeceğini gerçekçi bir şekilde düşünmeye başlarlar. Sonuçta doğan aşk ya ölecektir ya da çabalarla yaşamaya devam edecektir (Hatfield, 1988).

2.1.7. Sternberg'in Üçgen Aşk Kuramı

Daha kapsamlı bir aşk kuramı oluşturan Sternberg (1986), tüm aşk ilişkilerinin tutku (passion), yakınlık (intimacy) ve bağlılık/karar (commitment) olmak üzere üç temel bileşen içerdiğini öne sürmüştür. Tutku bileşeni aşk ilişkisinin içerdiği yoğun duygulara, romantizme, fiziksel çekiciliğe ve cinsel birlikteliğe yol açan güdüsel yönünü oluşturur. Yakınlık bileşeni bağlanma ve yakınlık duyguları ile kendini açma gibi davranışlara, bağlılık ise kısa bir zaman diliminde birinin diğerini sevme kararına, devam eden süreçte ise bu aşkı sürdürmek amacıyla ona olan bağlılığını sürdürmesine işaret eder. Bu faktörü içeren ilişkiler genellikle evlilikle sonuçlanır (Lake, 2006).

Sternberg, aşk ilişkilerini bu üç bileşenden hangisini ne kadar içerdiklerine bağlı olarak sınıflamış ve sekiz farklı aşk biçiminden söz etmiştir. Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Sternberg, 1986, 1988, 1998; Sternberg ve Grajek, 1984)

2.1.7.1. Hoşlanma (Liking): Karar/bağlılık ve tutku bileşenleri olmaksızın yakınlık bileşeninin egemen olduğu ilişkilerdir. Kişi karşısındakine yakınlık hisseder ama belirli bir tutku ya da uzun süreli bir bağlılık buna eşlik etmez. Bu durum tam olarak arkadaşlık tanımlarında yer alan duygu ve deneyimleri ifade eder.

2.1.7.2. Romantik Aşk (Romantic Love): Karar/bağlılık bileşeni olmaksızın yakınlık ve tutku bileşenlerinin bulunduğu ilişkilerdir. Çiftler hem fiziksel hem de duygusal olarak birbirlerine karşı ilgi duyarlar. Bununla birlikte gelecekte birlikte olmayabilirler. Bu açıdan Romeo ve Juliet'in aşkı romantik bir aşktır. Her ikisi de birbirlerini tutkulu bir şekilde severler ancak aşklarının sonu belirsizdir. Delicesine aşktan farkı, romantik aşkta her iki tarafın da birbirine karşı tutku hislerinin yanı sıra yakınlık hislerinin de olmasıdır.

2.1.7.3. Delicesine Aşk (Infatuation): Karar/bağlılık ve yakınlık bileşenleri olmaksızın tutku bileşeninin bulunduğu ilişkilerdir. Fizyolojik uyarım ön plandadır ve genellikle kısa süreli yaşanır. 'İlk Görüşte Aşk' ya da 'tutkulu aşk' olarak ifade edilebilir. Kişi gerçekte karşısında olana değil, idealize ettiği kişiye âşıktır ve bu durum onda saplantı halindedir.

2.1.7.4. Dostça Aşk (Companionate): Tutku birleşeni olmadan karar/bağlılık ve yakınlık birleşenlerinin hakim olduğu aşk türüdür. Uzun ilişkilerin tutku bittikten sonra arkadaşlığa dönüşmesi olarak tanımlanabilir. Bu ilişkilerde tutku yerini zamanla bağlılığa bırakır. Bazıları için bu durumun kabullenilmesi zordur ve yeni aşk arayışına girerler.

2.1.7.5. Aptalca Aşk (Fatuous Love): Yakınlık birleşeni olmadan, karar/bağlılık ve tutku birleşenlerinin hakim olduğu aşk türüdür. İnsanların tanışıp kısa sürede evlendiği Hollywood tarzı aşk olarak tanımlanır. Bu aşk türünde yakınlık unsuru göz ardı edilir. Zamanla tutku unsuru ortadan kalktığında sadece bağlılığın yer aldığı aşka dönüşür. Bu tür aşk stresin oluşmasına uygun ortam yaratır.

2.1.7.6. Mükemmel Aşk (Consummate Love): Karar/bağlılık, yakınlık ve tutku birleşenlerinin üçünün bir arada yer aldığı, üçünün arasında dengenin kurulduğu ilişkilerdir. İnsanların en çok istedikleri aşk türü olsa da bu aşkı yaşamak da elde tutmak da zordur.

2.1.7.7. Boş Aşk (Emty Love): Karar/bağlılık unsurunun tek başına hakim olduğu ilişki türüdür. Yıllar boyu süren durgun ilişki ve evlilikler örnek olarak gösterilebilir. Tutku ve yakınlığın kaybolmasıyla bu tür aşk ortaya çıkar.

2.1.7.8. Aşksızlık (Nonlove): Yukarıdaki yedi çeşit aşk ilişkisi dışında Sternberg aşkın üç bileşeninin de bulunmadığı aşksızlık durumundan da söz eder. Kişiler arası ilişkilerin büyük çoğunluğunu bu tür ilişkiler oluşturur. Bu tür ilişkiler daha çok nedensel etkileşimimizi içeren, hatta çoğu zaman arkadaşlığın bile söz konusu olmadığı türden ilişkilerdir.

Diessner, Frost ve Smith (2004) tarafından “neoklasik psişe” olarak adlandırılan üçgen aşk kuramı, iyi eklemlenmiş ve kavramsal olarak oldukça güçlü bir kuramdır. Bununla birlikte kuram, aşkın yapısında bulunan üç olgunun romantik bir ilişkide ayrı ayrı deneyimlenebilir olup olmadığı konusunda eleştirilmektedir (Acker ve Davis, 1992). Hazan ve Shaver (1987), farklı sevgi türlerinin kökenlerini eleştirmişlerdir. Kuram aşkın yapısında bulunan üç olgunun romantik bir ilişkide ayrı ayrı deneyimlenebilir olup olmadığı konusunda eleştirilmektedir. Ayrıca farklı aşk biçimlerinden söz edilmekle birlikte standart bir aşk (mükemmel aşk) tipine işaret edilmesi de soru işaretleri yaratmaktadır (Ercan, 2008). Acker ve Davis (1992), üçgen aşk teorisini çeşitli yönlerden incelemişlerdir. Sonuçta bağlılık unsurunun evli ve evli olmayan çiftlerde güçlü ve tutarlı bir birleşen olduğunu bulmuşlardır. Bağlılık, tecrübeli çiftler için en etkili ve güvenilir belirleyici olarak bulunmuştur. Araştırma bulgularının daha kesin olması için psikometrik ölçümlere gerek duyulduğu belirtilmiştir (Anderson, 2007). Bunun yanında Sternberg’in kuramına dayalı olarak geliştirdiği 45 maddeden ve üç alt ölçekten (tutku, yakınlık ve bağlılık) oluşan “Üçgen Aşk Ölçeği”nin de bazı açılardan eleştirildiği görülmektedir. Faktörlerinin birbirinden yeterince ayrıışmaması ve kuramda açıklanan üç bileşenin ölçme aracında eşit olarak yer almaması bu eleştirilerden en dikkat çekenlerdir (Acker ve Davis, 1992; Bernard, 1993; Hendrick, 1988; Hendrick ve Hendrick, 1989, Akt. Ercan, 2008). Öyle ki konuya ilişkin ölçme araçlarının detaylı bir karşılaştırmasını yapan Masuda (2003), ölçeğin alan araştırmalarından çok klinik çalışmalarda kullanılmasını tavsiye etmektedir.

2.1.8. Walster’in Romantik Aşk Kuramı

Walster’in kuramına göre, aşık olma olayı, duyguları adlandırma ve sosyal öğrenme ile açıklanabilir. Toplumsal yaşantı boyunca insanlar, kültürel varlıklardan, gazete, dergi ve

TV gibi çeşitli iletişim kaynaklarından, aşık olmanın nasıl bir duygu olduğunu (kalp çarpıntısı, uykusuzluk, gözlerin dolması gibi) ve kimlere aşık olunabileceğini (karsı cinsten, uygun yaş ve fizikte gibi) öğrenirler. Eğer çevresinde aşık olunabilecek model tanımına uygun bir kişi varsa, duygularının nedenini o kişide arayacak ve ona aşık olduğuna inanacaktır (Hortaçsu, 1997).

2.1.9. Lee'nin Aşk Kuramı

Kanadalı bir sosyolog olan Lee'nin kuramı yoğun bir alanyazın taramasına ve farklı yaş gruplarından ve cinsiyetten bireylerle yapılan görüşmelerin nitel analizine dayanır (Lee, 1974). Lee, farklı kişilerin “Seni seviyorum” (I love you) sözlerini farklı yorumladıklarına dikkat çekmiş ve zamanının popüler tek boyutlu aşk anlayışını reddetmiştir. Ona göre aşk doğal bir davranış değil, öğrenilmiş bir yaşantıdır. Anababalar, akranlar, kültürel etkiler ve tarihsel değerler bireylerin aşka ilişkin geliştirdikleri değerlerin şekillenmesinde önemli rol oynar. Aşk biçimleri yaşam biçimlerine benzer, değişebilir ve tercih edilebilirler (Lee, 1973). Lee kuramını ‘Aşk Hikayesi Kartı’ (Love Story Card Sort) kullanarak Kanadalı ve İngilizlerin aşk tecrübelerini öğrenerek ve bu bilgileri sınıflayarak oluşturmuş, ‘Aşkın Renkleri’ (Colours of Love Theory) olarak 1970 yılında kuramını sunmuştur (Lee, 1988). Aşağıda aşk biçimleri daha detaylı bir şekilde ele alınmıştır (Lee, 1988; Collins ve ark, 2005; Büyüksahin, 2006; Lake, 2006; Neto, 2010).

2.1.9.1. Tutkulu Aşk (Eros): Güçlü fiziksel çekimin yer aldığı aşk türüdür. İsminden de anlaşılacağı gibi yoğun duyguların ve cinsel çekiciliğin ön planda olduğu bir aşk türüdür. Bu aşk türünü tercih eden bireyler ilk görüşte aşka inanırlar ve aşık olmak çok arzulanan bir durumdur (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004). Sevecenlik, iletişime açıklık, ilişkide güvende olma, ilişkiye güvenle bağlanma bu aşk türünün diğer özellikleridir. Bu aşk biçiminde bireyler aşık oldukları kişinin fiziksel özelliklerini kendi zihinlerinde idealize ederler. Bu nedenle tutkulu bir aşığı kişisel ya da entelektüel niteliklerin daha önemli olduğuna ikna etmeye çalışmak anlamsızdır. Bu kişilerde yoğun bir heyecan vardır. Bir an önce karşısındakinin ideal sevgili mi yoksa yanılsama mı olduğunu belirlemek isterler. Hemen duygusal ve cinsel yakınlık kurmak isterler. Sevgiliye doğru, açık, yoğun ve tutkulu duygular ifade edilir ve sevgiliyle yakın ve samimi bir ilişki elde etmek için her gün onu

görmek ister. Böyle bir ilişkide başlangıçtaki beklentiler ve fiziksel ideallerin üstesinden gelinebilirse, yakınlık arzusu ilişkinin yıllarca devam etmesini sağlayabilir. Bu aşk türünde tutkulu bir biçimde aşk yasansa da, bireyler karsısındaki kişinin olumsuz yönlerini görebilirler. İlişkide fazla kaygılı değildirler. Kişiler kendine güvenlidir ve ilişkide güvenli bağlanabilirler. Karşılaşabilecekleri riskler için hazırlıklıdır. Sevgililerinden ayrıldıklarında dengelerini kaybetmezler. Tutkulu aşıklar saplantılı ya da kıskanç değildir, sadece özel bir ilişki yaşamak isterler. Tutkulu âşıklar, aşk için risk almaya hazırdır ancak duygusal aşırılıklardan kendilerini sakınırlar. Onlar için aşk önemlidir fakat bu konuda saplantılı olmak gerekmez.

2.1.9.2. Oyun gibi Aşk (Ludus): Bu aşk tutumuna sahip olan bireyler, bir oyunmuşçasına aşkla oynayan, benmerkezci oyunculardır (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004). Birey aşkı bir oyun gibi görmekte ve bu oyundan mümkün olduğu kadar haz almayı ve oyunu kazanmayı amaçlamaktadır. Sevginin sofistike bir oyun gibi görüldüğü aşk biçimidir. Beraber olmaktan hoşlandıkları ideal bir fiziksel tip tanımlayamazlar; bedenler arası farklılıklara dikkat eder fakat bunu özelleştirmezler. Bu aşk türünde cinsellik ve eğlence ön planda olup, duygusallık ve bağlayıcılık ikinci planda kalmaktadır. Ciddiye doğru gittiği ya da sıkıcı olmaya başlandığı hissedildiğinde ilişki sona erdirilir. Bu nedenle ilişkide derinlik yoktur ve bireylerin birden fazla partnerleri olabilir. Kıskanç değildir ve parterlerinin de kıskanç olmasından hoşlanmazlar. Oyun gibi aşk biçiminde aşık olanlar genellikle sosyal, kendine güvenen, büyüleyici ve iyi bir dinleyici özelliklerine sahiptirler. Amaç iyi partner olmak değildir, eğlenmek ve oyundan hoşlanmak önemlidir. Tutkulu aşkın aksine bu aşk biçiminde güçlü bir egoya ve kendine güvenmeye gerek yoktur çünkü bağımlı olma riski yoktur. Lee (1988), bu aşk biçimini yaşayanların ortalama çocukluk yaşamış, yetişkin yaşamında başarılı, hedeflerine ulaşmak için çalışan ve çoğunlukla sinirli kişiler olduğunu belirtir. Bu kimselerin hayatlarında aşk en önemli konu değildir.

2.1.9.3. Arkadaşça Aşk (Storge): Dostça ilişki, kendini ortaya koyma, birbirine muhtaç olma ve karşılıklı ihtiyaçların giderilmesi özelliklerine sahiptir. Bu tür aşk, samimi bir ilişki içerisinde gelişmiş iyi bir dostluktan doğar (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004). Yoğun duygulara değil, çoğu zaman uzun bir yakınlık ve birlikteliğin sonunda kurulan güven, huzur, birbirine önem verme, birbirini anlama, birbirini gözetme ve ilgileri paylaşmaya dayanan

dostça bir beraberliğe işaret eder. Arkadaşlığın zamanla, doğal bir biçimde ilgi ve etkinliklerin paylaşılması sonucu gelişmesi olarak tanımlanabilir. Bu aşk biçimi tutkulu ve yoğun bir sevgi içermez ancak istikrarlı, arkadaşlık içeren, rahat ve sakin bir sevgi kaynağı üzerine kurulur. Lee (1988), arkadaşça aşkı ‘heyecansız’ ve ‘olaysız’ olarak tarif eder. Bu tür aşkta coşku olmadığı gibi iniş çıkışlar da yoktur. Bu aşk türünde bireyler birlikte zaman harcamaktan hoşlanırlar. Partnerler için benzerlik vardır. Fikir ayrılıklarına düşmezler ve nadiren kavga ederler. Fiziksel etkileşime çok fazla önem vermezler ve birlikte olacakları kişi için kafalarında idealize ettikleri fiziksel özellikler yoktur. Arkadaşlık üzerine temellenen bir aşk biçimi oluşu arkadaşça aşkı diğer aşk biçimlerinden ayırır. Bu aşk biçimi tahmin edilebilir bir yaşama işaret eder. Tutkulu aşkta görülen yanlış anlamalar, ayrılıklarda yazılan mektuplar ve şiirler ya da oyun gibi aşkta görülen çabuk sıkılma ve yeni heyecanlar arama arkadaşça aşkta görülmez. Coşku yoktur, fakat iniş çıkışlar, üzüntü de yoktur. Sevgilinin uzun süreli yokluğu aşığı daha az strese sokar, uzun ayrılıklara katlanabilirler. Ayrılışlar da iyi arkadaşlar olarak kalabilirler.

2.1.9.4. Mantıklı Aşk (Pragma): Arkadaşça aşk ve oyun gibi aşk türlerinin bir karışımıdır. Bu aşk türünde kişi için ön planda olan ilişkinin verdiği heyecan değil, eşlerin birbirine uygunluğu (eğitim, meslek, aile özellikleri), ilişkinin düzgün bir biçimde yürümesi, eşlerin birbirlerinin temel ihtiyaçlarını karşılaması ve gelecek sağlamasıdır (Lee,1973, 1988). Kişiler için olumlu gelecek sağlayabileceğine ve devam edebileceğine inanılan ilişkilerde egemen olan aşk türüdür (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004). Pragmatik sevgili dikkatli ve bilinçlidir. Bir takım kriterleri hesaplar, sevgilisi onun için sosyal ve kişisel nitelikleri hesaplanmış “alışveriş listesi” ile tanımlanabilir. Kişi için her potansiyel adayın gelecek potansiyeli ve aile geçmişi son derece önemlidir. Bu aşk biçimi uyumlu ve tatmin edici bir ilişkidir. Bireyler çaba ve bağlılık gösterirler ve farklılıkları ortak ilgilerle gidermeye çalışırlar. Mantıklı âşıkların partner seçimi bilinçli olduğu halde, aşkı arkadaşça yaşayanların seçimi bilinçsizdir. Mantıklı âşık pek çok şeyi paylaşabileceği (arkadaşça aşk özelliği) ve bilinçli bir şekilde manipüle edebileceği (oyun gibi aşk özelliği) bir partner seçer. Yani mantıklı aşk daha çok üretilmiş bir arkadaşça aşktır. Eğer ilişki yürümezse mantıklı âşık akılcı davranacak ve aşkı oyun gibi gören bir tarz takınarak ölçütlerine uygun bir başkasını arayacaktır. Bununla birlikte mantıklı aşk görüldüğü kadar soğuk olmayabilir. Uygun eşle birlikte olunduğunda yoğun hisler gelişebilir. Ancak bu durum ilişkinin katı bir karşılaşma koşuluyla temellendiği gerçeğini ortadan kaldırmaz.

2.1.9.5. Sahiplenici Aşk (Mania): Tutkulu aşk ve oyun gibi aşk türlerinin karışımıdır. Sahiplenici aşık duygu yoğunluğu yüksek olan, kıskanç ve sevdiği kişiyi saplantı haline getiren ve ilgisizliğe tahammülü olmayan bir aşıktır. Sevdiği kişiye bağımlı olması nedeniyle saplantılı aşık sürekli bir reddedilme korkusu yaşar. Kıskanç, güvensiz, obsesif, biraz da patolojik aşk türüdür (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004). Bu aşk türünde tutku ve bağlanma vardır ancak ideal tipe karar vermek için kendine güven yoktur. Kendisindeki düşük benlik saygısı, yalnızlık ve hoşnutsuzluk duyguları için bir sevgiliye yoğun ihtiyaç duyar. İlişkileri sorunlu bile olsa bitirmek istemezler. İlişkiyi bitiren genellikle karşı taraftır. Sahiplenici aşıkta birey partnerinin ilgi ve sevgisine doyamaz. Tutkulu aşıkta olduğu gibi aşkın heyecanını yaşamaktan hoşlanır. Ancak kendilerine güvenleri eksik olduğu için, oyun gibi aşıkta olduğu gibi, bir takım kurallar oyunlarla sevgililerini kendilerine bağlamaya çalışırlar. Tutkulu âşıklardan farklı olarak istediklerini tam olarak ifade edemez, kendilerini çaresiz ve duygularını kontrol edemeyen kişiler olarak görürler. “Hem seviyorum hem nefret ediyorum”, “Ondan uzak durmam gerektiğini biliyorum ama bunu yapamıyorum”, sahiplenici âşıkların tipik söylemleri arasında yer alır.

2.1.9.6. Özgeci Aşk (Agape): Tutkulu aşk ve arkadaşça aşk türlerinin karışımıdır. Koşulsuz bir sevgi, önem verme, kollama, ön planda tutma, bağışlama ve destekleme söz konusudur. Beraber olunan kişinin olduğu gibi kabul edildiği, kusurlarına rağmen sevildiği ve iyiliğin ön planda tutulduğu aşk türüdür (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004) Özverili sevgi tarzıdır. Kişi partnerinin iyiliğini kendi iyiliğinden çok düşünür ve onu kusurlarına rağmen sever. Şefkatli bir sevgi söz konusudur. İlişkinin yarar ya da zorlukları düşünülmeden beklentisiz bir aşk biçimidir. Aşkı görev gibi algırlar. Aşkın güzel olması gerektiğine inanırlar ancak birlikte oldukları kişiden beklentilerini karşılamasını beklemezler. Ancak kendilerini kurban gibi de görmezler.

Görüldüğü gibi Lee'nin sınıflandırmasında, birincil ve ikincil olmak üzere toplam altı farklı aşk biçimi vardır. Lee, bu aşk biçimlerinin farklı bileşimleri yapılarak, aşk türlerinin sayısının çoğaltılabileceğini de belirtmektedir. Ancak, birincil ve ikincil aşk biçimleri toplumda en fazla gözlemlenen aşk biçimleridir (Hovardaoglu ve Büyüksahin, 2004). Lee (1988)'ye göre, hepimiz yaşamımızda bu aşk türlerinden birini ya da birkaçını deneyimlemekte ve tercih ettiğimiz aşk biçimi, bir ilişkimizden diğerine farklılık

gösterebilmektedir. Ona göre, insanlar belirli bir aşk biçimi tercihleri ile doğmamakta ve bir tercihten daha fazlasına yaşamları boyunca sahip olabilmektedirler. Lee kuramında aşk biçimlerinin dinamik olduğunu ve zaman içinde değişebileceğini vurgular. Ona göre kişilerin içselleştirdikleri belirli kültürel değerler ve idealler değiştikçe aşk ilişkileri de değişebilir (Lee, 1974; Akt. Ercan, 2008).

Yukarıda da söz edildiği gibi çok boyutlu aşk tanımları ve kuramlar zaman içinde çok boyutlu aşk değerlendirme araçlarının geliştirilmesine yol açmıştır. Bu araçlar genel olarak değerlendirildiğinde alan araştırmalarında özellikle Lee'nin sınıflamasına dayalı olarak Hendrick ve Hendrick (1986) tarafından geliştirilen “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği”nin (Love Attitudes Scale) tercih edildiği görülmektedir (Myers ve Shurts, 2002). Bununla birlikte, araştırmada kullanılması tercih edilen ve ileride detaylı olarak ele alınan ölçekle ilgili bir sorun dikkati çekmektedir. Bu sorun, aşkın “bir kişilik özelliği mi?” yoksa “tutum mu?” olduğu konusunda var olan sorunla ilişkilidir. Genel varsayım insanların aşka ilişkin davranışlarında kişilik benzeri özellikler sergiledikleri şeklindedir. Ancak Watts ve Sterner (2005)'in de belirttikleri gibi Lee, bu aşk biçimlerinin bireyin kişilik özelliği ya da eğiliminin bir işlevi olmadığına işaret eder. Tersine bu biçimler belirli toplumsal düzenlemeler doğrultusunda bir araya gelmiş bireylerin paylaştıkları inançları, varsayımları ve beklentileri içerir. Bir birey belirli bir bağlamda ve belirli bir zaman diliminde bu ideolojilerin bir ya da daha çoğunu benimseyebilir. Bu bağlamda “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği”nin sürekliliği olan kişilik eğilimlerini mi yoksa görece daha geçici olan tutumları mı ölçtüğü tartışmalı bir konudur. Ancak Hendrick ve Hendrick (1986) aşk biçimlerinin hem kişilik eğilimleri hem de esnek tutumlar olarak ele alınabileceğini ifade ederek tartışmaya son noktayı koyarlar. Onlara göre kendi geliştirdikleri ölçek (Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği), esnek tutumları ya da kişilik eğilimlerini değerlendiriyor olabilir, ama sonuç olarak bireylerin aşk biçimlerine işaret etmektedir. Yapılan çeşitli çalışmalarda bu bakış açısının temele alındığı görülmektedir (Collins, 2005; Kanemasa, Taniguchi, Daibo ve Ishimori, 2004; Neto, 1994; Neto, 2007; Sprecher ve diğerleri, 1994). Bunlara dayalı olarak bu araştırmada da bir kategorileştirme yapılmamakla birlikte, “aşk biçimleri” bakışı benimsenmiştir.

2.2. Aşka İlişkin Tutumlarla İlgili Araştırmalar

2.2.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Aşk biçimleri konusunda alanyazında çok sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmalarda aşk biçimlerinin cinsiyet (Dion ve Dion, 1993; Neto, 1994), ilişki doyumu (Neto, 2005), cinsel tutumlar (Hendrick ve Hendrick, 1995), öznel iyilik hali (Kim ve Hatfield, 2004) ve benlik saygısı (Dion ve Dion, 1975) gibi pek çok konuyla ilişkisinin araştırıldığı görülmektedir. Çok sayıda araştırmada kültürler arası karşılaştırmalar yapılmış (Cimbalo, Faling, ve Mousaw, 1976; Dion ve Dion, 1993; Philbrick ve Opolot, 1980; Jankowiak ve Fischer, 1992; Sprecher ve diğerleri, 1994) ve genellikle aşk biçimlerinin kültürden kültüre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan az sayıda çalışmada ise (Le, 2005) aşk biçimleri ile bireysellik ve toplulukçuluk eğilimleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Aşağıda bu araştırmalardan bazıları özetlenmektedir.

Aşk konusunda yapılan ilk bilimsel çalışmalardan birinde Kephart (1967), üniversite öğrencisi kadın ve erkeklerin romantik deneyimlerini incelemiştir. Araştırmacı, çalışmasının sonunda kadınların erkeklerden daha çok romantik deneyimlerinin olduğunu, bununla birlikte, evliliğe yaklaştıkça söz konusu farkın azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Kephart bu bulguyu kadınların daha erken olgunlaşmasıyla ilişkilendirmiştir. Aynı çalışmada araştırmacının “diğer özellikleri istediğiniz yönde olsa bile âşık olmadığınız bir kişiyle evlenir miydiniz?” sorusuna erkeklerin %64.6 sı, kadınların ise %24’ü kesinlikle hayır yanıtını vermişlerdir. Araştırmacı bu durumu da kadınların daha evlilik yönelimli ve daha gerçekçi oluşuyla açıklamaya çalışmıştır.

Knox ve Sporkowski (1968), Rosenman (1978), Rubin, Peplau ve Hill (1981), Philbrick ve Stones (1988) aşk tutumlarını ele aldıkları çalışmalarında, genel olarak hem erkek hem de kadınların akılcılık ve yararın ön planda tutulduğu, realistik aşk puanlarının, duygular ve tutkunun ön planda tutulduğu, romantik aşk puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Cinsiyetleri karşılaştırdıklarında kadınların aşk tutumlarının erkeklerin aşk tutumlarından daha realistik, erkeklerin aşk tutumlarının kadınların aşk tutumlarından daha romantik olduğunu bulmuşlardır. Bunun yanında Knox ve Sporkowski (1968), bireylerin yaşlarının ilerledikçe realist aşk puanlarının yükseldiği, Rubin ve diğerleri (1981), erkeklerin kadınlarla karşılaştırıldıklarında daha kısa sürede aşka kapıldığı, kadınların ise ilişkilerini erkeklerden daha kolay sonlandırdığı bulgularına ulaşmışlardır.

Hendric ve Hendrick 1986 yılında yaptıkları araştırmalarının sonunda, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınların puanlarından, kadınların arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puanlarının erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı araştırmacılar (Hendrick ve Hendrick, 1995), cinsellik ve aşka ilişkin cinsiyet farklılıklarını ele aldıkları çalışmalarında, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınların puanlarından, kadınların sahiplenici, mantıklı ve arkadaşça aşk puanlarının erkeklerin puanlarından daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Hendrick ve Hendrick ve Dicke (1998), Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeğinin 24 ve 18 maddeden oluşan kısaltılmış sürümleri üzerinde yaptıkları çalışmalarında kadınların tutkulu, mantıklı ve arkadaşça aşk puanlarının erkeklerden, erkeklerin oyun gibi, sahiplenici ve özgeci aşk puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Neto (1994) üniversite öğrencilerinin aşk tutumlarını incelediği araştırmasında, erkeklerin oyun gibi aşk ve özgeci aşk puanlarının kadınların puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğuna işaret eden bulgular elde etmiştir. Kanemasa ve diğerleri (2004), aşk biçimleri üzerine yaptıkları çalışmada, Japonya’da kadınların erkeklerle karşılaştırıldığında daha mantıklı ve daha özgeci oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Dion ve Dion (1973) içsel-dışsal kontrol ve romantik aşk konulu araştırmalarında kadınların erkeklerden daha mantıklı, erkeklerin kadınlardan daha romantik ve daha saplantılı olduğunu belirlemişlerdir. İçsel kontrol yönelimli olanlar dışsal kontrol yönelimli olanlardan daha az romantik bulunmuştur.

Driscoll, Davis ve Lipetz (1972) anababaların çocuklarının romantik aşk yaşantılarına olan etkisini inceledikleri çalışmalarının sonucunda anababa müdahalesi ile romantik aşk puanları arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki bulmuşlardır. Yine onlar bu çalışmalarında evli olmayan çiftlerin romantik aşk puanlarının evli olanların puanlarından daha yüksek olduğunu saptamışlardır.

Montgomery ve Sorell (1997) yetişkinlerin yaş gruplarına göre aşk tutumlarını karşılaştırdıkları araştırmalarında evlenmemiş gençlerin sahiplenici aşk ve oyun gibi aşk puanlarının ileri yaşlardakilerden daha yüksek, özgeci aşk puanlarının ise daha düşük olduğunu saptamışlardır.

Hendrick (1998) ilişki doyumu ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmada, evlilik doyumu ile oyun gibi aşk arasında negatif, evlilik doyumu ile mantıklı aşk ve tutkulu aşk arasında pozitif ilişki bulmuştur.

Yine Neto (2005) aşk yaşantısı doyumunu ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı araştırmasında aşk yaşantısı doyumunu ile tutkulu aşk ve özgeci aşk biçimleri arasında pozitif ilişki olduğunu saptamıştır. Hendrick ve Hendrick (2002), cinsel tutumlar ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında aşk tutumları alanında erkeklerin daha özgeci, kadınların daha mantıklı oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Cinsellik söz konusu olduğunda erkekler daha izin verici, kadınlar ise daha kendini açıcı (self disclosure) bulunmuştur.

Hendrick ve Hendrick (2006) partnerlerin sorumlulukları ile aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi ele aldıkları araştırmalarında tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve mantıklı aşk ile sorumluluk alma arasında pozitif, oyun gibi aşk ile sorumluluk alma arasında negatif ilişki bulmuşlardır.

Waller ve Shaver (1994) 980 yetişkin ikizler genetik olmayan etkenlerin romantik aşk biçimleri üzerindeki etkisini ele aldıkları araştırmada diğer kişilik eğilimlerinin tersine romantik aşk biçimlerinin doğuştan faktörler tarafından belirlenmediği sonucuna ulaşmışlardır. Sonuçlar, paylaşılan genlerin değil, paylaşılan değerlerin romantik aşk tutumlarındaki benzerliğin kaynağı olduğunu göstermektedir.

Davies (2001), Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği ile Sosyal Tercih Ölçeği (Marlowe ve Crowne, 1960) kullandıkları sosyal arzu edilirlilik ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmanın sonunda saplantılı aşkın hem erkek hem de kadınlarda sosyal arzu edilirlilikle negatif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Aynı araştırmada tutkulu aşk ve oyun gibi aşkın erkeklerde, özgeci aşkın ise kadınlarda sosyal arzu edilirlilikle pozitif ilişkili gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Cimbalo ve diğerleri (1976), çiftlerle yaptıkları araştırmalarında, evlilik süreleri arttıkça aşk puanlarının düştüğü, oysa hoşlanma puanlarının değişmediği bulgusuna ulaşmışlardır.

Philbrick ve Opolot (1980), Uganda'da yaptıkları araştırmalarının sonuçlarını ABD'de Cimbalo ve diğerleri (1976) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile karşılaştırmışlardır. Çalışma sonunda Uganda'da evlilik aşkı ortalama puanlarının görece olarak ABD'de elde edilen ortalama puanlardan daha düşük olduğu, oysa romantik idealizm ve romantik güç puanları arasında dikkate değer bir fark olmadığı bulunmuştur.

Vandewiele ve Philbrick (1983), araştırmalarında Senegal'de lise öğrencilerinin aşk tutumlarını incelemişler ve araştırma bulgularını daha önce yapılan ABD ve Uganda sonuçları ile karşılaştırmışlardır. Sonuç olarak ABD'de evlilik aşkı puanlarının romantik aşk

puanlarından, Uganda’da ise romantik aşk puanlarının evlilik aşkı puanlarından görece daha yüksek olduğu, oysa Senegal’de her iki puan türünün paralellik gösterdiği ifade edilmiştir. Stones (1986) Güney Afrika’da üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarını yine ABD ve Uganda’dan daha önce elde edilen sonuçlarla karşılaştırmıştır. Çalışmada Güney Afrika’dan elde edilen romantik idealizm puanlarının hem ABD hem de Uganda’dan elde edilen romantik idealizm puanlarından çok düşük olduğu, ayrıca beyaz ve siyah nüfus arasında puan farkı olmadığı vurgulanmıştır. Bu durum Güney Afrika’da var olan olumsuz toplumsal ve siyasal koşullarla ilişkilendirilmiştir.

Dion ve Dion (1993), aşk biçimleri ile cinsiyet ve etnik köken karşılaştırması yaptıkları çalışmalarında etnik kökeni dikkate almadıklarında erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınlardan, kadınların ise arkadaşça aşk ve mantıklı aşk puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Etnik kökene dayalı yaptıkları karşılaştırmada Asya kökenlilerin arkadaşça aşk puanları, Avrupa kökenlilerden daha yüksek çıkmıştır. Etnik köken-cinsiyet ortak etkisine baktıklarında ise Asyalı kadınların oyun gibi aşk puanlarının hem Asyalı erkeklerden hem de Avrupalı erkek ve kadınlardan düşük, özgeci aşk puanlarının ise daha yüksek olduğunu görmüşlerdir.

Hendric ve Hendrick (1986) üniversite öğrencilerinin aşk tutumlarını inceledikleri çalışmada, Asya Kökenli Amerikalı öğrencilerin tutkulu aşk puanlarının Avrupa kökenli Amerikalı öğrencilere göre daha düşük, arkadaşça aşk ve mantıklı aşk puanlarının ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı çalışmada erkeklerin oyun gibi aşk puanları kadınların puanlarından daha yüksek bulunmuştur.

Sprecher ve diğerleri (1994) Amerika, Rus ve Japon örneklemelerinin aşk biçimlerini ele aldıkları araştırmalarının sonunda, tutkulu aşk biçiminde en yüksek puanları ABD, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk biçimlerinde ise Rusya örnekleminin aldığını görmüşlerdir. Erkeklerin özgeci aşk puanları kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. ABD’li erkeklerin oyun gibi aşk puanları ABD’li kadınların puanlarından, ABD’li kadınların mantıklı aşk puanları ABD’li erkeklerin puanlarından daha yüksek çıkmıştır. Yine ABD ve Rusya’da kadınların, Japonya’da erkeklerin sahiplenici aşk puanları daha yüksek bulunmuştur.

Doherty, Hatfield, Thompson ve Choo (1994) aşk ve bağlanmada etnik ve kültürel farklılıkları konu aldıkları araştırmalarında, etnik köken ile tutkulu aşk ve arkadaşça aşk puanları arasında fark saptamamışlardır. Neto ve diğerleri (2000), kültürlerarası karşılaştırma yaptıkları çalışmalarında Angola, Brezilya, Verde, Macao, Fransa, Mozambik, Portekiz ve

İsveçli katılımcılarla çalışmışlardır. Araştırmalarının sonunda erkeklerin kadınlara göre aşkı daha çok oyun gibi gördükleri ve daha özgeci olduklarını bulmuşlardır. Tutkulu aşk puanlarında tek önemli fark Portekiz ve Macao arasında çıkmış; Storge puanlarında 11/28 oranında, pragma puanlarında 18/28 oranında, ludus puanlarında 7/28 oranında fark bulunmuş. Eros (tutkulu), mania (sahiplenici) ve agape (özgeci) aşk biçimlerinin kültürden daha bağımsız, pragma (mantıklı), storge (arkadaşça) ve ludus (oyun gibi) aşk biçimlerinin kültüre daha bağımlı olduğu şeklindeki hipotezleri desteklenmiştir.

Medora ve diğerleri (2002), ABD, Türkiye ve Hindistan'da romantik aşkı ele aldıkları çalışmada, Türk katılımcıların sıralamada ABD'nin arkasında, Hindistan'ın önünde olduğunu saptamışlardır. Üç toplumda da kadınların daha romantik olduğu bulunmuştur.

Kim ve Hatfield (2004), Koreli ve ABD'li öğrencilerin aşk biçimleri, yaşam doyumu ve pozitif-negatif duygular arasındaki ilişkileri ele aldıkları çalışmalarının sonunda iki kültürde önemli ölçüde benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu durumu, Kore'de yaşanan Batılılaşma yönündeki değişikliklerle açıklamaya çalışmışlardır.

Le (2005), oyun gibi aşk ile dikey bireycilik arasındaki ilişkiyi ele aldığı çalışmasında, değişkenler arasında pozitif ilişki bulmuştur. Aynı çalışmada erkeklerin oyun gibi aşk ve dikey bireycilik puanlarının kadınların puanlarından daha yüksek olduğuna dikkat çekilmiştir.

Davis ve Mann (1987), tarafından aşk stilleri ile ilişki kalitesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Lisans öğrencisi olan 70 çift üzerinde yapılan çalışmada Aşk Tutumları Ölçeği (LAS) ve Davis ve Todd (1982-1985) tarafından geliştirilen yakınlık, bakım, tutku, memnuniyet ve çatışma alt ölçeklerini içeren ilişki kalitesi Ölçeği kullanılmıştır. Tutkulu aşk ve özgeci aşk ilişki kalitesi ile ilişkili bulunurken, oyun gibi aşkla ilişki kalitesi arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Sahiplenici aşk ile tutku alt ölçeği arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Çiftlerin mantıklı aşk ve sahiplenici aşk dışındaki tüm aşk biçimleri benzer bulunmuştur. özgeci aşk biçiminde ilişki kalitesinde kadınlar için yakınlık ve memnuniyet alt ölçekleri, erkekler için bakım alt ölçeği belirleyici bulunmuştur. Tutkulu aşk biçimindeki farklılıklar kalitesi düşük ilişki yaşayan kadınlar için; oyun gibi aşktaki farklılıklar da kalitesi düşük ilişki yaşayan erkekler için bulunmuştur. Hendrick ve Hendrick (1989) aşk tutumlarını inceledikleri araştırmada 391 üniversite öğrencisine Aşk Tutumları Ölçeği, Üçgen Aşk Teorisi Ölçeği, Tutkulu Aşk Ölçeği ilişki Puanlama Formu ve kişisel bilgi formu uygulamışlardır. Bulgulara göre; Üçgen Aşk Teorisi ve ilişki Değerlendirme Formu arasında tüm alt ölçekler

için anlamlı ilişki vardır. Tutkulu aşk, yakınlık, kararsızlık, güvenli bağlanma ve patriklik temalarında ilişki bulunmuştur.

Dion ve Dion (1993), aşk biçimleri ile cinsiyet ve etnik kökeni karşılaştırdıkları araştırmalarında, Toronto Üniversitesinde öğrenim gören Asya ve Avrupa kökenli öğrencilerle çalışmışlardır. Çalışmalarında etnik kökeni dikkate almadıklarında erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınlardan, kadınların ise arkadaşça aşk ve mantıklı aşk puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Etnik kökene dayalı yaptıkları karşılaştırmada Asya kökenlilerin arkadaşça aşk puanları, Avrupa kökenlilerden daha yüksek çıkmıştır. Etnik köken-cinsiyet ortak etkisine baktıklarında ise Asyalı kadınların oyun gibi aşk puanlarının hem Asyalı erkeklerden hem de Avrupalı erkek ve kadınlardan düşük, özgeci aşk puanlarının ise daha yüksek olduğunu görmüşlerdir.

Bernardes, Mendes, Sarmiento, Silva ve Moreira (1999) tarafından aşk ve cinsel tutumlar 245 Portekiz (135 kadın, 130 erkek) katılımcı üzerinde incelenmiştir. Araştırmada Cinsel Tutum Ölçeği ile Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği kullanılmıştır. Sonuçta kadın katılımcıların erkeklere oranla daha çok Mantıklı Aşkı tercih ederken, erkek katılımcıların da daha çok oyun gibi aşkı ve özgeci aşkı tercih ettikleri ve cinsel tutumlarda daha müsamahakâr oldukları bulunmuştur. Oyun gibi aşk biçiminin kültürler arası tutarlılık gösterdiği, özgeci aşk biçiminin ise Portekiz kültüründe belirli bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Neto ve diğerleri (2000), kültürlerarası karşılaştırma yaptıkları çalışmalarında Angola, Brezilya, Verde, Macao, Fransa, Mozambik, Portekiz ve İsveçli katılımcılarla çalışmışlardır. Araştırmada Aşka İlişki Tutumlar Ölçeği (LAS) kullanılmıştır. Araştırmalarının sonunda erkeklerin kadınlara göre aşkı daha çok oyun gibi gördükleri ve daha özgeci olduklarını bulmuşlardır. Tutkulu aşk puanlarında tek önemli fark Portekiz ve Macao arasında çıkmıştır. Arkadaşça aşk puanlarında, mantıklı aşk puanlarında, oyun gibi aşk puanlarında fark bulunmuştur. Tutkulu aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk biçimlerinin kültürden daha bağımsız, mantıklı aşk, arkadaşça aşk ve oyun gibi aşk biçimlerinin kültüre daha bağımlı olduğu şeklindeki hipotezleri desteklenmiştir.

Hendrick ve Hendrick (2002), cinsel tutumlar ve aşk biçimleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Boylamsal araştırmada 3 periyotta uygulanmış ve 1988 yılında 185 kadın, 180 erkek; 1992 yılında 254 kadın, 104 erkek; 1993 yılında 201 kadın, 160 erkek katılımcı ile çalışma yürütülmüştür. Verileri toplamak için Cinsel Tutumları Ölçeği (Sexual Attitudes Scale), Aşk Tutumları Ölçeği ve İlişki Değerlendirme Ölçeği (Relationship Assessment Scale)

kullanılmıştır. Araştırma bulgularına erkekler cinsel tutumlarda daha izin verici, kadınlar ise daha duygusal bulunmuştur. Aşka ilişkin tutumlarda ise kadın aşk stilleri dostluk odaklı pratik ve sahiplenmeci iken, erkek aşk stilleri daha çok oyun gibi aştır. Kadınların ilişki memnuniyeti ilişkiye yaptıkları yatırım ve ilişkideki bağlılık düzeyi daha yüksek bulunmuştur.

Neto (2002) tarafından, aşk stilleri ile kendilik algısı (Self-representations) arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmada Aşk Tutumları Ölçeği (LAS), Öz-Bilinç Ölçeği (SCS), Kendini Görme Ölçeği (SMS) kullanılmış ve benlik saygısı için de kısa sorular sorulmuştur. 185 üniversite öğrencisi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bulgulara göre Aşk Tutumları, Öz Bilinç ve Kendini Görme Ölçeği puanları arasında anlamlı ilişki çıkmıştır. Aşk stilleri ile kendilik algısı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

Collins, Cramer ve Siggleton-Jackson (2005) tarafından aşk biçimleri ile içe dönüklük (sessiz kalma) arasındaki ilişki incelenmiştir. 826 psikoloji bölümü öğrencisinin katıldığı araştırmada, katılımcılara aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği ve Sessiz Kalma (Self-Silencing) Ölçeği kullanılmıştır. Sessiz kalma sahiplenici aşk ve oyun gibi aşk biçimleri erkekler için, sahiplenici, tutkulu ve özgeci aşk biçimleri kadınlar için anlamlı bulunmuştur.

Neto (2007), araştırmalarında aşka ilişkin tutumları kültürlerarası karşılaştırmışlardır. 231 İngiliz (115 erkek, 116 kadın), 154 Hindistanlı (87 erkek, 67 kadın), 177 Portekiz (86 erkek, 91 kadın) olmak üzere toplam 562 lisans öğrencisini örneklem almışlardır. Araştırmada Hendrick ve Hendrick tarafından geliştirilen Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmalarının bulgularına göre; her üç ülkede de Tutkulu Aşk, Özgeci Aşk ve Arkadaşça Aşk daha güçlü çıkarken, oyun gibi aşk en düşük puanı almıştır. Tutkulu aşk puanları arasında kültürler göre anlamlı fark bulunamamıştır. Portekiz ve Hindistanlı erkekler, kadınlara göre daha çok oyun gibi aşk biçimini tercih ederken, İngilizler arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Hintli katılımcılar, İngiliz ve Portekiz Katılımcılara göre daha çok mantıklı aşk biçimini tercih etmektedir. Erkeklerin kadınlara oranla daha özgeci aşk puanları yüksek çıkmıştır. Hintli erkekler Hintli kadınlardan, Portekiz ve İngiliz kadın ve erkekler daha çok arkadaşça aşk biçimini tercih etmektedir. Hintli kadınlar diğer tüm katılımcılara oranla daha çok sahiplenici aşk biçimini tercih etmişlerdir.

Neto (2008), aşk stillerini üç kuşak kadın üzerinde araştırmıştır. 48 kadın üniversite öğrencisi, anneleri ve büyükanneleri ile çalışmıştır. Lee'nin Aşk Biçimleri incelendiği araştırmada Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği (LAS) kullanılmıştır. Bulgulara göre aşk stilleri

kuşaklara göre benzerlik göstermektedir. Tutkulu Aşk, Arkadaşça Aşk, Mantıklı Aşk ve Özgeci Aşk için nesiller arasında farklar bulunmuştur. Büyükkanneler anneler göre daha çok Mantıklı aşkı tercih etmişlerdir. Mantıklı aşk dışında aşk stilleri ile anlaşıma dereceleri arasında anlamlı fark yoktur.

Perez, Fiol, Guzman, Palmer ve Buades (2009) tarafından İspanyollar için aşk biçimlerini incelemişlerdir. Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği kullanılan araştırmada 1351 kişi örneklem grubunu oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre hem kadınlar hem erkekler için Tutkulu aşk, Özgeci Aşk, Arkadaşça Aşk ve Mantıklı Aşk puanları daha yüksek bulunmuştur. Oyun Gibi Aşk biçimi benimsenmezken, Sahiplenici Aşk biçimi için anlamlı fark bulunamamıştır.

Leak ve Gardner (1990) tarafından yapılan araştırmada sosyal ilgi ile çeşitli cinsel davranışları ve aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmaya 59 kadın ve erkek katılmıştır. Sosyal ilgi için Sosyal ilgi Ölçeği (SII), Sosyal ilgi Envanteri (SIS), sex tutumları için Sexsual Attitude Scale (SAS) ve aşka ilişkin tutumlar için Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği (LAS) kullanılmıştır. Sosyal ilgi düzeyi yüksek olan bireylerin daha hoşgörülü bir cinsel tutum sergilediği bulunmuştur. Sosyal ilgi ile Oyun Gibi Aşk (Ludus) ve Arkadaşça Aşk (Storge) arasında anlamlı ilişki bulunmuştur.

2.2.2. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de karşı cinsle ilişkilere yönelik çeşitli araştırmalar bulunmakla birlikte konusu doğrudan ‘‘aşk’’ olan az sayıda çalışmaya rastlanmaktadır. Bu sebeple aşka ilişkin tutumlarla ilgili araştırmalara yer verildikten sonra, konuyla ilgili olduğu düşünülen romantik ilişkilerle ilgili araştırmalara da yer verilmiştir. Hovardaoğlu ve Büyüksahin (2004), çiftlerin aşka ilişkin tutumlarının Lee’nin çok boyutlu aşk biçimleri kapsamında incelenmesi başlıklı araştırmalarında iki ayrı çalışma yapmışlardır. Öncelikle Lee’nin aşk biçimlerini temel alan ‘‘Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Formu (LAS)’’ nun Türk örneklemini üzerinde geçerlik ve güvenilirliğini incelemişlerdir. İkinci çalışmada bu ölçek kullanılarak duygusal ilişkilerini resmi hale getiren çiftler ile ilişkilerini flört düzeyinde sürdüren çiftlerin aşka ilişkin tutumları karşılaştırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada farklı aşk biçimlerinin, mutlu olma, ilişkiye önem verme ve ilişkide sorun yaşama ile ilişkisi incelenmiştir. Birinci çalışma, LAS’ın Türk örneklemini üzerinde yeterli geçerlik ve güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu göstermiştir.

İkinci çalışmada, bu çalışma için uyarlanmış LAS, flört ilişkisi olan 53 çifte ve sözlü-nisanlı ya da evli olan 54 çifte uygulanmıştır. Yapılan analizler erkeklerin kadınlara göre daha fazla özgeci aşk biçimiyle ilişkilerine bağlı olduklarını ve diğer aşk biçimleri yönünden kadınlarla erkekler arasında fark olmadığını göstermiştir. Ayrıca bulgular, aşk biçimlerinin ilişki türüne göre farklılaştığını ortaya koymuştur. Flört ilişkisi olan çiftlerin evli ya da sözlü-nisanlı olan çiftlere göre ilişkilerine daha fazla sahiplenici biçimle bağlandıkları bulunmuştur. Çiftlerin mutlu olmaları ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu; aşkı oyun gibi görme arasında olumsuz yönde ilişki bulunmuştur. İlişkide sorun yaşama ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumsuz; aşkı oyun gibi görme ve sahiplenici aşk biçimi arasında anlamlı olumlu ilişki bulunmuştur.

Bestav (2007) araştırmasında, romantik ilişki doyumu ile bağlanma stilleri, rasyonel olmayan ilişki inançları, aşka ilişkin tutumlar, cinsiyet ve doğup yaşanan yerleşim birimi değişkenleri arasındaki ilişkileri ve bu değişkenlerin romantik ilişkilerden sağlanan doyuma yaptıkları görece katkıları incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmasında İlişki Ölçekleri Anketi, ilişki inançları Ölçeği, Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği ve İlişki Doyum Ölçeğini kullanmıştır. Araştırmada, romantik ilişkilerden sağlanan doyum ile korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri; Oyun Gibi Aşk biçimi ile “kadın ve erkek birbirini anlayamaz”, “anlaşmazlık yıkıcıdır”, “zihin okuma beklentisi” ve “kadın ve erkeklerin ilişki ihtiyaçları farklıdır” şeklindeki rasyonel olmayan ilişki inançları arasında negatif yönde ilişkiler olduğu ortaya konmuştur. Arkadaşça Aşk ve Tutkulu Aşk biçimi ile ilişki doyumu arasında ise pozitif yönde ilişki bulunmuştur. İlişki doyumunun yordanmasına en fazla katkıyı Tutkulu Aşk biçiminin yaptığı, ardından Oyun Gibi Aşk biçiminin, “saplantılı bağlanma stiline”, “zihin okuma beklentisi” şeklinde ifade edilen rasyonel olmayan inancın ve Oyun Gibi Aşk biçiminin ilişki doyumunun yordanmasına anlamlı katkılarının olduğu ortaya konmuştur.

Tüfekçi (2008) araştırmasında üniversiteye devam eden genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi Transaksyonel Analiz (TA), ego durumları açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Örneklem grubunu oluşturan 350 üniversite öğrencisi kişisel bilgi formu, Sıfat Tarama Listesi ve Aşk Tutumları Ölçeklerini cevaplamışlardır. Sonuçlar, katılımcıların aşk tutumları ve ego durumları arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca erkekler ve kızlar aşk tutumları ve ego durumlarında da anlamlı farklılıklar göstermiştir. Araştırma sonuçlarına göre erkekler, oyun gibi aşk ve özgeci aşka kızlardan daha fazla eğilim gösterirken; kızlar, tutkulu aşka daha fazla eğilim göstermiştir. Erkekler ve kızlar, arkadaşça, mantıklı ve sahiplenici aşk tutumlarında

farklılık göstermemiştir. Ego durumları açısından ise; erkeklerin, Eleştirel Ebeveyn ve Yetişkin ego durumları kızlardan; kızların da Koruyan Ebeveyn ve Uygulu Çocuk ego durumları erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek çıkmıştır. Doğal Çocuk Ego durumunda kız ve erkekler arasında anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Aşk tutumları ve Ego durumları arasındaki ilişki sonuçları ise; tutkulu aşk ve Koruyan Ebeveyn arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Arkadaşça aşk, Eleştirel Ebeveyn ile pozitif yönde, Doğal Çocuk ile negatif yönde ilişki kurmuştur. Mantıklı aşk ve Uygulu Çocuk arasında pozitif yönde ilişki varken Doğal Çocuk arasında negatif ilişki tespit edilmiştir. Sahiplenici aşk, Eleştirel Ebeveyn ve Yetişkin ego durumlarıyla negatif yönde, Uygulu Çocuk Ego durumuyla pozitif yönde bir ilişki kurmuştur. Son olarak ise; Özgeci aşk ve Eleştirel Ebeveyn arasında negatif yönde bir ilişki, Koruyan Ebeveyn ve Uygulu Çocuk arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Ercan (2008), araştırmasında genç yetişkinlerin aşk biçimlerini ve benlik tiplerini cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, aşk biçimleri ek olarak ilişki sayısı, ilişki süresi, ilişki statüsü ve benlik tiplerine göre karşılaştırarak incelemiştir. Araştırmada veriler “Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği”, “İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, Türk kültüründe aşk biçimleri ve benlik tiplerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaştığına işaret etmektedir. Araştırma sonuçları içinde yaşanan toplumsal bağlamın, bireylerin hem aşk biçimlerinin hem de benlik tiplerinin şekillenmesinde önemli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bulgular aşk biçimleri ve benlik tipleri, bağlamsal etkiye açık, ilişkili iki olgu olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymuştur.

Tezer ve Bugay (2008), bağlanma stilleri ile aşka ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiyi Türk öğrenciler açısından incelemişlerdir. 252 Kadın, 215 erkek üniversite öğrencisine ilişki Anketi ve Aşka ilişkin Tutumlar Ölçeği uygulanmıştır. Bulgulara göre bağlanma stilleri ile aşk biçimleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır. Ancak bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında ilişki bulunmuştur. Özellikle erkeklerin Özgeci Aşk biçimleri kadınlardan daha yüksek bulunmuştur. Güvenli bağlanma stiline sahip olanların Korkulu ve Kayıtsız bağlanma stiline sahip olanlara oranla daha çok Özgeci Aşk biçimini tercih ettikleri; Kayıtsız bağlanma stiline sahip kişilerin ise güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip olanlara oranla daha çok Sahiplenici Aşk Biçimini tercih ettikleri bulunmuştur.

Tezer ve Uzun-Özer (2008) aşka ilişkin tutum biçimlerinin olumlu ve olumsuz duyguları yordayıcılığını incelemişlerdir. Araştırmada Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa

Formu ile Olumlu ve Olumsuz Duygu Ölçeği kullanılmış ve 133 (70 kadın, 63 erkek) yüksek lisans öğrencisi örneklem olarak alınmıştır. Katılımcıların olumlu ve olumsuz duygu puanları üzerinde yapılan incelemede, tutkulu aşk biçimlerini hem olumlu hem de olumsuz duyguyu yordadığı; sahiplenici aşk ve özgeci aşk biçimlerin ise olumsuz duygunun anlamlı düzeyde yordayıcıları olduğunu göstermiştir.

Odacı (1994) öğrencilerin romantik ilişkiler kurabilme, yalnızlık ve benlik saygısı düzeyleri ile bu düzeyler arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada toplam 250 öğrenciye UCLA Yalnızlık Ölçeği, Shostrom'un Kişisel Yönelim Envanteri'nin iki alt testi olan Benlik Saygısı alt testi ve Başkaları ile Yakınlık Kurabilme alt testi uygulamıştır. Araştırma bulgularına göre, anabilim dalları ve sınıflar arasında yalnızlık, benlik saygısı ve başkaları ile romantik ilişkiler kurma düzeyleri açısından anlamlı farklılıklar olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak benlik saygısı ve romantik ilişkiler kurabilme arasında pozitif, yalnızlık ve benlik saygısı arasında da negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Işinsu (2003) aşık çiftlerin, nişanlı çiftlerin, 5 yıla kadar evli olan ve daha fazla süredir beraber olan çiftlerin ikili ilişki biçimleri, bağlanma stilleri ve ilişki uyumlarını incelemiştir. Toplam 400 çift araştırmaya katılmıştır. Araştırmada Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, İlişki Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği ile kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Çiftlerin birlikte olma süreleri arttıkça çiftlerin daha güvenli stille bağlı oldukları bulunmuştur. İlişkide uyuma bakıldığında aşıkların, nişanlı olanların ve beş yıla kadar evli olanların beş yıldan fazla evli olanlara göre daha uyumlu oldukları bulunmuştur.

Demirtas (2004), romantik ilişkilerde kıskançlıkla ilgili durumsal, bireysel ve ilişki değişkenleri araştırmıştır. Romantik ilişkisi olan 454 kişilik örneklem grubuna Romantik Kıskançlık Ölçeği, Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği uygulamıştır. Bulgulara göre; belirtilen kıskançlık düzeyi ile yas, ilişkiden alınan doyum, eşi fiziksel olarak çekici bulma ilişkili bulunmuştur. İlişki türü ve cinsiyet belirtilen kıskançlık düzeyi ile ilişkili bulunmuştur. Kıskançlık durumlarında kadınların erkeklere göre daha fazla duygusal, bilişsel ve fiziksel tepkiler verdikleri, kıskançlıkla baş etmede kadınların erkeklere göre daha yapıcı yöntemleri kullandıkları; kadınların duygusal aldatılma, erkeklerin ise cinsel aldatılma karşısında daha fazla kıskançlık duyacakları ortaya çıkmıştır.

Büyükşahin'in (2006) iki farklı çalışmasında, bağlanma stillerine göre yakın ilişkilerde bağlanımın farklılığı ve ilişki bağlanımının bazı ilişki değişkenler, gelecek zaman yönelimi ve aşka yönelik tutumlar açısından yordanması incelenmiştir. Duygusal

birlikteliği olan 271 (157 kadın, 117 erkek) kişinin katıldığı araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği, İlişki İstikrarı Ölçeği, Romantik İlişkilerde Gelecek Zaman Yönelimi Ölçeği, Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve Kişilerarası ilişkiler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında; yatırım modelinin birinci alt boyutu olan ilişki doyumunun, ilişkinin niteliğini olumlu değerlendirme, ilişkide güvende hissetme, ilişkiye bağlılık, gelecek zaman yönelimi gibi değişkenleri pozitif olarak yordadığı gözlenmiştir. Yatırım modelinin ikinci alt boyutu olan seçeneklerin niteliğini değerlendirmeyi, ilişki bağlanımı, ilişkide güvende hissetme, gelecek zaman yönelimi, ilişki doyumu, ilişkiden korkma ve kaygılı olma değişkenlerini negatif olarak yordadığı gözlenmiştir. Yatırım modelinin esasını oluşturan ilişki yatırımını ise, ilişkiye bağlılık, ilişki süresi, ilişkinin devam etmesine ilişkin bekleyiş, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ve bağımlılık gibi değişkenlerle yine gelecek yönelimli değişkenlerin pozitif olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kadınlar ve erkekler arasındaki farklılaşmaya bakıldığında ilişki doyumunu kadınlarda ilişkide güven duyma ve ilişkiye bağlılık duygusu; erkeklerde ise geleceğe yönelik plan yapma ve ilişki korkusu/kaygısı anlamlı olarak yordamıştır. Kadınların ilişkilerinde güvende hissetmeleri yatırımlarını artırırken, erkeklerde ise geleceğe yönelik planlar yapmaları yatırımlarını artırmadığı bulunmuştur.

2.3. Evlilik

Evlilik yakın ilişkiler bağlamında incelenen kavramlardan biridir. Fidanoğlu (2006) evliliği birbirinden farklı ilgi istek ve ihtiyaçlara sahip iki insanın birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla kurdukları ilişkiler sistemi olarak tanımlamaktadır. Şendil ve Kızıldağ (2003)'a göre ise evlilik aile hayatını etkileyen çok önemli bir alt sistemdir. Kendi kuralları olan veya karı-koca arasında belirlenmiş bir kurum olarak evlilik kelimesi, bir tören, formalite, kontrat veya davranış olarak belirlenebilmektedir.

Aile hayatının alt sistemlerinden biri olan evlilik, toplumsal yapıyı da birçok yönden etkileyen temel birim olarak kabul edilen kültürel bir olgudur ve resmi, duygusal, davranışsal, biyolojik yönleri olan bir sosyal sistemdir (Tutarel-Kışlak, 1999). Bu sosyal sistemde çiftlerin birlikteliklerinden yaşadıkları mutluluk ve memnuniyet uyum olarak adlandırılır. Fışıloğlu (1992) evlilik uyumunu, bireylerin evlilik yaşantılarında iyi veya kötü ilişki boyutundaki hareketlilik süreci olarak tanımlamıştır.

Aşk yüz yıllar boyunca evliliği adet haline getirmiş pek çok toplumda tanımlana gelmiştir. Bununla birlikte toplumlar her zaman aşk ve evlilik ilişkisini bir arada sürdürmemiştir. Örneğin eski Yunan'da evlilik çocukların korunması için sürdürülen bir kurumdur. Romantik idealler homoseksüel ilişkilerde, yüksek mevkide bir erkekle metresleri arasındaki ilişkilerde temsil edilmiştir. Romantik aşk miti 12. yüzyıl Avrupasına dek uzanan kutsal bir tarihe sahiptir. Romantik aşkın Ortaçağ'daki kökenlerinde , iki insanın tüm ailenin katılımıyla aldığı önemli bir sosyoekonomik karar sonucu evlenerek oluşturdukları ve toplumun son derece ciddiye aldığı kurumla hiçbir ilgisi yoktur. Tam tersine aristokrasi arasında bir tür tinsel eğlence, idealleştirilmiş bir zina formu olarak ortaya çıkmış ve mistik imgeler kazanarak, şövalyelik denen kibar bir ahlaki sisteme dönüşmüş, kalıcı sanat ve edebiyat ürünleri yaratarak gelişmiştir (Akt. Işıloğlu, 2006).

Giddens (1994), Mahremiyetin dönüşümü: Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm adlı çalışmasında, Batı toplumundaki aşk olgusunu ‘romantik aşk’ ve ‘birlikte aşk’ olarak ikiye ayırarak incelemektedir. Yansıtımlı özdeşim denilen nesne ilişkileri teorisyenlerinin son dönemlerde ileri sürdükleri patolojik savunma düzeneğine dayandırdığı romantik aşka karşı, etkili ve olumlu bulduğu birlikte aşkın yanında tavır almaktadır. Giddens tutkulu aşkın evrensel olduğu fikrindedir. Ona göre romantik aşk kültürelidir. Romantik aşk çekirdek ailenin ve çocukluğun, anneliğin sosyolojik birer kategori olarak ortaya çıkmasıyla, evin merkezinin babanın otoritesinden annenin sevgisine kayması ve kadının evdeki tabi ve dış dünyadan kopmuş konumuyla bağlantılıdır; ancak romantik aşk sayesinde gönül işlerinde uzmanlaşmış kadının çalışma hayatına ve kamusal alana çıkması ile birlikte, aşkın doğası değişmeye ve örneğin ‘‘ilişki’’ terimi ortaya çıkmaya başlamıştır. Kadının cinsel özgürlüğü romantik aşk ideallerini parçalamıştır. Patolojik romantik aşkın yerine, ötekine açılmaya dayanan, kişiyi değil de ilişkiyi özelleştiren, bu yüzden romantik aşkın ‘‘sonsuz dek’’ ‘‘sadece ve sadece’’ gibi bağımlı nitelikleriyle uyuşmayan, saf ilişkiyi esas aldığından heteroseksüelliğe dayanmayan ‘‘birlikte aşk’’ modeli ortaya çıkmıştır. Aile içi şiddetin nedeni de erkeklerin bu eşitlikçi saf ilişki modeline gösterdikleri tepkiden başka bir şey değildir (Livingston, 1999).

Miller (2000), İkili İlişkilerde Terörizm adlı çalışmasında Giddens'in aksine ‘‘romantik aşk hem evlilikte hem de evlilik dışında kuşatma altında, ama onun yerini alacak yeni bir ideal de yaratmış değiliz’’ diyerek hayıflanmaktadır. Ona göre ergenlik kültürü yaşayan batı toplumunda mutlu birlikteliklerin yerini ‘‘ikili ilişkilerde terörizm’’ dönemi almıştır. Miller ‘‘bizim çağımız maskeler, roller ve açıklık, iletişim, liberalizm görüntüsü

altına saklanan manipölasyonlar çağı oldu. Freud'un ki korku yaratarak hüküm süren Prusyalı baba çağıysa, çağımız suçluluk yaratan boğucu bir sevgiyle hüküm süren Yahudi anne çağı olarak görülebilir'' der. Ona göre her iletişim yüzeyde görünenden farklı bir anlam taşır; çünkü iki insan arasında yaşanan her şey denetimi kimin elinde tutacağı savaşını geliştirmek için kullanılabilir. Ayrıca Giddens'in teorisinin temeli olan ilişki kavramına, çiftler arasındaki yakınlık deneyimine paylaşma denmesine karşı çıkar. Yakınlıkları değil cinsiyetler savaşını destekleyen post modern kültür ve bu kültürün ortaya çıkardığı duygusal kıtlık ortamında başat olan iktidar ilişkileridir der (Azizoglu, 2000).

Alan yazına bakıldığında evlilikle ilgili birçok farklı tanım göze çarpmaktadır. Özgüven'e (2000) göre evlilik karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla yaptıkları bir sözleşmedir. Evlilik kurumlaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği karı koca olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden devletin kontrol hak ve yetkisi bulunan, yasal bir ilişki biçimidir. Eşlerin ve çocukların hak ve yükümlülükleri yasalarla olduğu kadar, toplumsal kurallar, gelenekler ve inançlarla da belirlenmiştir (Canel, 2006). Evlilik, belirlenmiş bir dizi hak ve görevlerle birlikte, bir ya da daha fazla erkek ve bir ya da daha fazla kadının resmi ve cinsel birliğidir (Lantz ve Synder, 1969). Bird ve Melville (1994) ise, evliliğin bir toplumsal kurum ve sistem yükümlülükleri, görev, hak ve ayrıcalıklar, hem de bireysel ve toplumsal yapı olduğunu söylemişlerdir. Glenn (1991) evliliği, bireyin mutluluğunu sağlayan ve kişiliklerinin gelişiminde önemli rol oynayan bir birim olarak tanımlar. Fowers (1993) ise, evliliği bireyin benliğini başkasının benliği ile birleştirmesine imkan veren, kişiliğin gelişmesi ve mutlu olmasını sağlayan bir kurum olarak ifade eder. Framo (1996), evliliği, bireylerin birbirlerine derin duygularla bağlandığı, birbirlerinin sevgi, bağlılık, ait olma, mutlu olma gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşıladıkları bir birim olarak tanımlamaktadır.

Birçok sosyolog insan topluluklarında evlilik kurumunun şu veya bu şekilde hep var olduğu konusunda görüş birliği içerisinde. Geleneksel olarak evlilik ve aile yaşamının üzerinde kurulduğu beş çeşit kadın erkek ilişkisi paterni vardır. Bunlar, gelişigüzel ilişkiler, grup evliliği, poliandri, poligami ve monogamidir (Janetius, 1998). Gelişigüzel ilişki, hiçbir kurala, düzenlemeye, yaşa, medeni duruma ve kan bağına bakılmaksızın gerçekleştirilen cinsel ilişkilere denir. Grup evliliği birçok erkeğin birçok kadınla bir çifti özel olarak bağlayan kurallar olmadan evlenmesidir. Poliandri bir kadının birden çok erkekle ; poligami bir erkeğin birden çok kadınla evlenmesine denir. İnsanların tabiatları itibarıyla biseksüel olmaları

nedeniyle , tamamlayıcı kadın erkek ilişkisi karşılıklı olarak zenginleştiricidir ve her iki tarafa da fayda sağlar (Janetius, 1998).

Türkiye’de ailenin ilginç bir özelliği bu içiçeliğin yanısıra çok yapılandırılmış bir düzeninin de olmasıdır . Bu durumda aile üyelerinin statü ve sorumlulukları normatif sistem tarafından belirlenmiştir . Ancak normatif beklentilerin duygu ve davranışı yönlendirmediği ya da yetmediği durumlarda , aile üyeleri aşırı içiçeliğe ve kaynaşmışlığa yönelerek bireysel benliklerini grup benliği içinde yokedebilirler . Geleneksel ailede eşler arasında cinsel rol ayrımı oldukça belirgin olup duygusal ifade ve iletişimde sınırlılık vardır . Çekirdek aile sınırlı bir bütün olmaktan ziyade geleneksel aile sisteminin içine yerleşmiş sınırlı bir yapı arz eder. Evlilik kuruluşu iki aile arasında bir bağ olarak görüldükçe eşler bağlılıklarını kendi öz ailelerinden kendi kurdukları ilişkiye aktarmakta güçlük çekebilirler (Aniol ve Snyder, 1997). İmamoğlu ve Yasak çalışmalarında Türkiye’ de evliliklerin gelenekselden moderne doğru bir değişim içinde olduğunu saptamışlardır. Yüksek Planlama Kurulu ‘nun verilerine göre Türkiye’ de evliliklerin yarısı görücü usulü ile gerçekleşmektedir. Buna karşılık kentli eğitilmiş kesimlerde ve genç popülasyonda bu oran azalmıştır (Eriştiren, 1999).

Günümüz toplumunun hızla değişmesi, ekonomik sorunlar, farklılaşan değerler, evliliği uzmanlar tarafından ilgilenilmesi gereken bir kurum haline getirmiştir. Çünkü aile bireyin ve toplumun fonksiyonlarında en önemli öğedir. Ailenin kendi içinde etkileşen bir sistem oluşu ve bu sistemin iyi işleyişi, bu yapıyı oluşturan kadın ve erkeğin uyumuna bağlıdır. Evlilik ise bireyin hayatının birçok yönünü etkileyen önemli bir kurumdur. İşte bu yüzden kişinin evlilik uyumu veya temel ilişkileri, onun yaşamındaki mutluluğunu etkileyen önemli bir etkidir. Evlilik ilişkilerinin irdelenmesi hem kurumsal hem de terapötik amaçlar açısından son derece önemlidir (Çelik, 2006). Çünkü eşler arasındaki uyumsuzluklar sadece o evliliğin dağılmasına zemin hazırlamakla kalmamakta aynı zamanda sosyal bir sorun olarak tüm toplumu ilgilendirmektedir (Burgess ve Cottrell, 1939).

2.3.1. Evlilik İle İlgili Yaklaşımlar

2.3.1.1. Sistem Yaklaşımı

Sistem yaklaşımı, evlilik ile ilgili literatürde birçok alan çalışmasının kuramsal zeminini oluşturmaktadır (Jacobson ve Gurman, 1986). Sistem açık, dış faktörlerle de karşılıklı etkileşim halinde olan bir bütündür. Bu yaklaşıma göre aile kapalı bir birim olarak

görülmemektedir. Aksine aile içinde var olan farklı birimlerden oluşan, (aile üyelerini oluşturan bireyler, eşler, çocuklar, ailenin yanında kalan akrabalar, arkadaşlar, iş arkadaşları vs.) ve bu ünitelerle etkileşim halinde olan dış olaylardan (içinde bulunulan toplum, ekonomik kriz gibi) etkilenebilmektedir ve bu etkilenme eş sisteminin evlilikteki uyumun düzeyini değiştirmektedir (Çelik, 2006).

Framo'ya (1992) göre, aile sisteminde görülen problemler, duygusal rahatsızlıklara, evlilik çatışmasına, evlilikle ilgili doyumsuzluğa, çocuklarla ilgili sorunlara neden olmaktadır. Bu yaklaşıma göre evlilikte uyumun en önemli yordayıcılarından biri eşlerin birbirini algılama biçimidir.

Jones (1994), aileyi bir sistem olarak ele alırken geniş olan bu sistemin kendi içinde var olan alt sistemleri (eşler, çocuklar, anne-çocuk, baba- çocuk ile ele almanın büyük önem taşıdığını, çünkü sistemin içinde var olan alt sistemlerdeki bir problem sistemin bütünü etkilediğini savunmaktadır. Sistemin devamlılığını sağlayabilmek için aile sisteminin içerisinde yer alan eşler bir takım fonksiyonları yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu temel fonksiyonlar sistem içerisindeki üyelerin gelişimi, onların ihtiyaçların giderilmesi, sevgi ve şevkat göstermek, inanç sisteminin oluşmasını ve cinsiyet rollerinin benimsemelerini sağlamak, ev işlerinin yapılmasını sağlamak, sosyal ve kültürel rolleri benimsetebilmek, eşlerin duygusal tatminlerinin giderilmesi, iletişim kurabilmeyi öğrenmek, eşlerin birbirlerine kendilerini ifade edebilmesi ve saygı göstermek gibi bireysel sorumlulukları içermektedir (Jones, 1994).

Sistem teorisine göre eş sistemini oluşturan bireylerin birbirlerinin kişilik özelliklerini kabul etmeleri, eşlerin bireysel farklılıklarını benimsemesi için çaba sarfetmesi evlilik doyumunu etkileyen önemli bir faktördür. Dolayısıyla sistem yaklaşımına göre bireyle bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendi kişilik özelliklerine benzer bireyleri tercih etmektedirler (Skyner, 1976).

2.3.1.2. Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım doğrultusunda Akılcı-Duygusal Yaklaşım üzerinde durulmuştur. Akılcı-Duygusal Yaklaşımcılar aile üyelerinin mantıksız inançlarının duygusal rahatsızlıklara neden olduğunu fark etmelerine yardım etmektedir (Nichols ve Schhwartz, 2002).

Bilişsel yaklaşımın temel bakış açısı eşler arasındaki duygusal sorunların ve doyumsuzluğun sebebinin olayların nasıl olduğu değil, bireylerin olayları mantıksız inançlar doğrultusunda algılayış biçimleri olduğunu göstermektir. Bilişsel-davranışçı yaklaşımın temel amacı, eşlerin mantık dışı inançlarının farkına varmalarını sağlamak ve bu inançlardan nasıl vazgeçeceklerini öğretmek, bireylerin bu inançlarla baş edebilmelerine yardımcı olmak ve kendileri sıkıntıya girmeden aileleri ile nasıl ilgileneceklerini onlara göstermektir (Dattilio ve Bevilacqua, 2000). Bu yaklaşıma göre aile ve eşler arasındaki uyumsuzluk gerçekçi olmayan düşüncelerden, duygulardan, davranışlardan kaynaklanmakta, eşler arasındaki doyumsuzluğun bilişteki gerçekçi olmayan düşüncelerin değiştirilmesi ile ortadan kalkacağı vurgulanmaktadır (Sullivan ve Schwebel, 1995).

2.3.1.3. Gelişimsel Yaklaşım

Evlilikle ilgili yaklaşımlar ele alındığında birçok demografik değişkenin evlilikteki doyumu etkilediği görülmektedir. Bu demografik değişkenlerin başında eşlerin yerine getirmesi gereken görevler göze çarpmaktadır. Bu görevler, birbirlerine karşı sevgi ve şefkat duygularını tam olarak verebilmek, eşler arasındaki iletişim sistemini umulan bir biçimde geliştirmek, toplumsal sorumlulukları, yasalarla ilgili görevleri, komşuluk ilişkilerini geliştirebilmek, ev içi rahatlığı oluşturmak ve kurmak, ekonomik ihtiyaçların karşılanması için güven veren sürekli olan bir işe sahip olmak, ilişki içerisinde eşlerin rollerini, karşılıklı olarak bireysel özgürlüğe izin verecek biçimde ve otorite alanını belirleyen bir biçimde geliştirmek, evlilik ile ilgili sorumlulukları paylaşmak için bir prosedür geliştirmek, ev dışındaki işlerle ilgili rutin ilişkiler ve geçirilen minimum zaman ile ilgili bir program geliştirmek, birlikte kara verme becerisi geliştirmek, eşlerin kendi aralarında kabul edebilecekleri aile amaçları oluşturmak ve yaşam felsefesi geliştirmek, bir çift olarak birbirlerine moral vermek, çocukların ortak geleceği için ilişkiler geliştirmek olarak sıralanabilir (Gerson, 1995). Bu yaklaşıma göre aile yaşam döngüsü içindeki evlilik sisteminin diğer alt sistemler tarafından nasıl etkilendiği büyük önem taşımaktadır.

2.3.1.4. Yaşantısal Aile Yaklaşımı

Hümanistik ve fenomenolojik görüşten temelini alan yaklaşımın öncüleri Virginia Satir ve Carl Whitaker'dır. Aile üyelerinin kendilerine ilişkin farkındalıklarının yükseltilmesi

bu yaklaşımın odak noktasıdır. Eşler arasındaki sorunların şimdi ve burada yöntemi ile çözümlenmesinin, eşlerin geçmiş yaşantılara takılı kalmamasının doyumu arttırdığı savunulmaktadır. Bu yaklaşıma göre evlilik ailenin başlangıcıdır. Eşler ve aile üyeleri arasında duyguların, sözel ve sözel olmayan davranışların hayata aktarılması oldukça önemlidir. Duyguların, sözel ve sözel olmayan biçimde ifade edilerek aile üyelerinin benlikle ilgili farkındalıkları arttırılmaya çalışılması bu yaklaşımın amacıdır (Nystul, 1999).

Yaşantısal aile yaklaşımında insan kapasitesi önemlidir. Aile içerisinde var olan eksiklik bireyin kapasitesini ve yeteneğini fark etmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle aile ve evlilik içindeki sorunları gidermek için eşlerin ve ailelerin kapasitelerini fark etmeleri ve potansiyellerini keşfetmeleri ve bunu şimdi ve burada yaşayabilmeleri sağlıklı aile ve evlilik için oldukça önemli görülmektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996).

2.4. Evlilik Uyumu

Mutlu ve doyumlu ilişkilerin kaynağının ise evlilik uyumu olduğu tahmin edilebilir. Fırsıloğlu'na (1992) göre aile sorunlarına neden olan faktörlerin araştırılmasında, üzerinde en çok durulan değişkenlerden birisi hem aile içi hem de aile dışı ilişkilerin belirleyicisi olan evlilik uyumudur.

Aile yaşamında eşler arasında uyum sağlanarak mutluluğun elde edilebilmesi için eşlerin; iletişim, değer ve amaçlar, karar verme, evle ilgili faaliyetlerin yürütülme biçimi, yakın akrabalarla ilişkiler, serbest zamanların değerlendirilmesi, gelir idaresi gibi konularda görüş ve çabalarını birleştirmeleri gerekmektedir (Şener, 2002).

Güngör (2007), evlilik uyumunu, evlilik ilişkisinin sürdürülmesini sağlayan önemli unsurlardan biri olarak düşünmüştür. Bunun yanı sıra evlilik uyumu kavramı çok farklı biçimlerde tanımlanmış, ölçülmüş ve bu farklılıklar çeşitli araştırmacılar tarafından eleştirilmiştir.

Araştırmada evlilik uyumu ve evlilik uyumunu etkileyen değişkenlerden bahsedilirken evlilik doyumu üzerinde de durulacaktır. Çünkü evlilik mutluluğu, evlilik doyumu, evlilikte denge ve evlilik kalitesi gibi birçok ilgili terim yaygın olarak literatürde evlilik uyumu yerine kullanılmaktadır. Bazı araştırmacılar, evlilik doyumu ve mutluluğu

konusunda eşlerin bizzat kendilerinden aldıkları bilgileri kullanmış, bazıları ise evlilik uyumu konusunda, eşlerin ayrı ayrı duyguları olarak değil de, eşler arasındaki ilişkinin bir özelliği olarak değerlendirmişlerdir (Yılmaz, 2001). Sabatelli (1988) ise uyumlu evliliği, çiftlerin iletişim tekniklerini kullanabildiği, evlilik için önemli varsayılan alanlarda fazla anlaşmazlık yaşamadığı, yaşandığı hallerde de bu anlaşmazlıkların her iki tarafın da hoşnut olacağı şekilde çözümlendiği evlilik şekli olarak tanımlamıştır.

Kiecolt-Glaser ve Newton (2001), mutlu evliliklerin fiziksel ve psikolojik sağlıkla ilişkili olduğunu savunmuşlardır. Her ne kadar yeni evlilerle ilgili benzer bir çalışmada böyle bir ilişki bulunmasa da (Fincham, Beach, Harold ve Osborne, 1997); Beach ve arkadaşları bir eşteki düşük evlilik uyumunun diğer eşte daha sonraki depresif belirtileri tetiklediğini bulmuştur (Beach, Katz, Kim ve Brody, 2003). Benzer şekilde mutsuz bir evliliği sürdürmenin genel mutluluk, yaşam doyumu, benlik saygısı ve genel sağlıkla olumsuz yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir (Hawkins, 2005).

Evlilik ilişkisi, evlilik uyumu, evlilikte doyum 1930'lu yıllardan bu yana pek çok araştırmamanın konusu olmuştur (Cuber ve Harroff, 1970). Evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır. Evlilik kalitesi kavramı diğerlerini de kapsayan genel bir kavramdır. Evlilik kalitesi evli çiftlerin ilişkilerinin öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Spainer, 1989). Ancak mutluluğu ölçmek için uyum envanterleri kullanıldığında bile rapor edilen mutluluk tuzaklar içerir. Sosyal arzulanabilirlik bu envanterlerle yaşanan sorunlardan biridir. Sonuçlar evlilik ilişkisinin kendisinin yanı sıra kendilik, iş vb. diğer durumlara ilişkin doyumu da yansıtır. Ayrıca mutluluk veya doyumun anlamının bütün kişilerde aynı olup olmadığını bilmek güçtür (Barry, 1970).

Evlilik uyumu ile evlilik doyumu kavramları aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle sıklıkla birbirinin yerine kullanılmaktadır. Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu oldukları ifade edilerek bu iki kavramın farklı kavramlar olmadığı ileri sürülmektedir. Ancak bazı araştırmacılar doyumun ve uyumun iki farklı kavram olduğunu belirtmişlerdir (Yılmaz, 2001). Evlilik uyumunun tanımı ve kapsamı üzerine tartışmaların sürmesine rağmen birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır. Evlilik uyumu

ayrıca çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımlanır. Bu noktada evlilik doyumu ile karışır. Oysa çift uyumunda evlilik doyumunda olduğu gibi bireylerin öznel algısı değil, aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilmelidir. Bu nedenle evlilik uyumunda eşlerden her birinin ilişki sürdürebilme kapasiteleri de önemlidir (Kışlak, 2002).

Kreitman ve arkadaşları araştırmalarında eşin davranışlarının doğru algılanışının evlilik uyumunun önemli bir belirleyeni olduğuna işaret etmiştir. Bununla birlikte, ego kimliği, bağımsızlık ve eşin doğru algılanmasının, evlilik ilişkilerinin genel boyutlarının göstergesi olmaları olasılığı teorik olarak mümkündür (Kreitman, Collins, Nelson, Troop, 1971). Evlilik uyumu ile ilişkili faktörler, evlilikte üçgen modeline göre 3 temel başlık altında incelenebilir :

Bireysel Özellikler :

<i>Sorunlar</i>	<i>Olumlu özellikler</i>
Stresle başa çıkma güçlüğü	Dışadönüklük
İşlevsel olmayan düşünceler	Esneklik
Aşırı tepkisellik	Özgüven
Aşırı kızgınlık ve saldırganlık	İddialılık
Tedavi edilmemiş depresyon	Teslimiyet
Kronik irritabilite	Aşk
Aşırı utangaçlık	

2. Çift Özellikleri :

<i>Sorunlar</i>	<i>Olumlu Özellikler</i>
Negatif ilişki tarzları	İletişim becerileri
	Çatışma çözme becerileri
	Kaynaşma
	Yakınlık
	Güç paylaşımı veya kontrolü
	Uzlaşma

3. Çevresel Etmenler :

- Aile kökeninin etkileri
- Aile sürecinin izleri
- Aileden bağımsızlaşabilme
- Anne babanın evliliği
- Anne babanın ve arkadaşların desteği
- İş stresi
- Ebeveyn olmanın stresi
- Dışarı uğraşlarının gerilimi
- Diğer stresörler (Borçlanma , sağlık , eşin yakın akrabaları) (Larson, 2002)

Reuben Hill ise çeşitli çalışmalarda evlilik uyumu ile ilişkili şu faktörleri saptamıştır:

- o Kocanın anne-baba evliliğinin mutluluğu
- o Kocanın babası ile yakınlığı
- o Kocanın çocukluğunun geçtiği yer
- o Kocanın evlenme yaşı
- o Kocanın eğitim seviyesi (Hill, 1966).

Tharp, Dymond, Corsini ve Luckey'in eşler arasında kişilerarası algı çalışmalarını gözden geçirip şu sonuca varmıştır: Evlilik mutluluğu kadının kocasını algısı ile kocanın kendi algısı arasındaki uyumla ilişkilidir. Fakat bu çalışmaların hiçbiri evlilik uyumu ile kocanın karısını algısı ile kadının kendi algısı arasındaki uyum ile ilişki saptamamıştır (Tharp, 1963).

Kitamura ve Aoi'nin çalışmalarında evlilik uyumu kadında yüksek hayat standardı, düşük nörotisizm ve baba tarafından desteklenme, erkeklerde ise düşük psikotizm ve anne tarafından desteklenme ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır (Kitamura ve Aoi, 1998).

Karşılıklı etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanır. Dolayısıyla; mutluluk, doyum ve beklentilerin gerçekleşmesi, evlilikte karşılıklı uyum ile mümkündür. Bu nedenle klinisyenler kadar araştırmacılar da evlilik kalitesi ve evlilik uyumunun araştırılmasına giderek artan bir ilgi duymaya başlamışlardır (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Evlilik uyumu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, evlilik kalitesini etkileyebilecek çok çeşitli faktörler olduğu görülmüştür. Araştırmacılar evliliğin birçok faktörden etkilendiğini belirterek, evliliğin değerlendirilmesinde cinsiyet, çocuk sahibi olma durumu, evlilik biçimi, evlilik süresi, yaş, evlilik yaşı, tanışma süresi gibi faktörlerin ön plana çıktığını belirtmişlerdir (örn: Rogers, 1996; Rogers ve Holmbeck, 1997; South ve Lloyd, 2005). Thompson (1993), evli çiftlerle yaptığı çalışmada, özellikle cinsiyetin ve cinsiyet rollerinin aile içi sorumlulukları almada ve karar vermede önemli bir faktör olduğunu, bu faktörün eşler arasındaki ilişkiyi ve evlilik uyumunu etkilediğini belirtmektedir (Akt: Çelik, 2006). Bununla birlikte, geleneksel ve modern cinsiyet rolleri, cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve beklentiler, evlilik uyumunu etkileyebilmektedir. McGovern ve Meyers (2002), cinsiyet rollerine ilişkin tutumla evlilik uyumu arasında ilişki bulunduğunu belirtmektedir. Cinsiyet rollerindeki değişimler de, evliliğe ilişkin tutumları etkilemiştir. “Koca ekmek kazanır, kadın eve ve çocuğa bakar” görüşü günümüzde azalmaya başlamıştır (Rogers ve Amato, 2000).

Sabatelli (1988) ise uyumlu evliliği, çiftlerin iletişim tekniklerini kullanabildiği, evlilik için önemli varsayılan alanlarda fazla anlaşmazlık yaşamadığı, yaşandığı hallerde de bu anlaşmazlıkların her iki tarafın da hoşnut olacağı şekilde çözümlendiği evlilik şekli olarak tanımlamıştır.

Hamamcı (2005) yaş, cinsiyet, çocuk sayısı gibi etmenlerle birlikte eğitim seviyesinin de evlilik uyumu ve doyumunu etkilemediğini bulmuştur. Evli, nişanlı ya da uzun süreli ilişki yaşayan çiftler arasında yapılan bir araştırma da ilişki doyumunun yaşla ya da cinsiyetle ilişkili olmadığını göstermiştir (Bonds-Raacke, Bearden, Carriere, Anderson ve Nicks, 2001). Farklı bir sonuç olarak Gökmen (2001) erkeklerin kadınlara oranla evliliklerinden daha fazla doyum aldıklarını belirtmiştir.

Fışıloğlu (1992) da eşlerin eğitim düzeylerindeki yakınlığın evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Çiftlerin kişilik özellikleri de evlilik uyumunu etkilemektedir.

Cole, Cole ve Dean (1980) evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden biri olarak, kadının ve erkeğin duygusal olgunluk seviyesini göstermişlerdir. Kadının duygusal olgunluk seviyesinin kocanın evlilik doyumunu, erkeğin duygusal olgunluk seviyesinin de kadının evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediğini saptamışlardır. Oysa ki, çiftlerden biri rutin, aynı ve sıradan olaylara toleranslı iken, diğer kişi heyecanlı bir hayat istiyorsa çiftlerin evlilik uyumunun yüksek olacağından şüphe duyulabilir (Ficher, Zuckerman ve Steinberg, 1988).

Evlilik uyumu ile evlilik süresi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada (Hafner ve Spence, 1988) ise uzun süre evli olan ve evlilik doyumlarının yüksek olduğunu belirten erkeklerin kendilerini girişken olarak tanımlamadıkları bulunmuştur. Kısa süredir evli olan ve evlilik doyumlarını yüksek olarak belirten erkekler ise kendilerini girişken olarak tanımlama eğilimindedir. Evli çiftler zannedildiği kadar tutum benzerliğine sahip değildir (Buunk ve Bosman, 1985). Eşlerin değer sistemlerinin benzerliği ise evliliğin ilerleyen yıllarında uyumu etkileyen bir faktördür (Medling ve Mccarrey, 1981). Evliliğin ilk yıllarında uyumlu olan çiftlerin bu durumu ise, bireyleşme süreçlerini ne derece tamamladıkları ile ilgilidir (Haws ve Mallinckrodt, 1998).

Kışlak (1995), eşleriyle uyumsuz olanların uyumlulara, depresiflerin de depresif olmayanlara göre olumsuz eş davranışlarına karşı, daha fazla yükleme yaptıklarını ortaya koymuştur. Eşleriyle uyumsuz veya depresif kişiler, sorumluluk yüklemelerini nedensel yüklemelerden daha fazla kullanmaktadır. Uyum arttıkça ve depresyon düştükçe, eş olumsuz davranışa bile, buna olumlu tepki verildiği ve gerilimin sürdürülmediği görülmüştür. Depresif deneklerin, olumsuz eş davranışlarına karşı olumlu tepki vermelerinin nedeni olarak, depresiflerin eşlerinin olumsuz davranışlarından kendilerini sorumlu tuttukları ve suçluluk yaşadıkları söylenmiştir. Benzer olarak, Akfırat'ın (1995) yaptığı çalışmada da kadının evlilik uyumunun nedensel ve sorumluluk yüklemelerini etkilediği bulunmuştur. Kadının doyumsuz

olduğu çiftler, olumsuz eş davranışının nedenini eşe yüklemekte ve nedeni istikrarlı ve genel olarak algılamaktadır. Bu denekler, aynı zamanda davranışı kasıtlı, bencilce ve suçlanmaya değer olarak algılamaktadırlar. Ayrıca, kadınlar eşlerine göre olumsuz eş davranışını daha çok suçlanmaya değer olarak algılamaktadırlar. Bu araştırmalarda görüldüğü gibi, evlilik uyumunun düzeyi, ilişkiye yönelik algıları değiştirmektedir. Bu sonuç, evlilik uyumu ile işlevsel olmayan ilişki düşüncelerinin aralarındaki negatif ilişki (Hamamcı, 2005) ile açıklanabilir. Düşük doyuma sahip olanların mantıksal olmayan ilişki düşünceleri daha fazladır. Böylelikle, ilişki ile ilgili işlevsel olmayan düşünceler arttıkça evliliklerde daha fazla sorunla karşılaşmaktadır.

Kudiaki (2002) cinsel doyumu yüksek grubun evlilik uyumunun, cinsel doyumu düşük gruptan anlamlı düzeyde yüksek olduğunu saptamıştır. Cinsel doyumun yordanmasında evlilik süresi ve eğitim değişkenlerinin rolü olduğu da görülmüştür. Cinsel doyuma katkısı olan alt boyutların ise mutluluk ve kararlılık olduğunu saptamıştır.

Malkoç (2001) evli bireylerin her bir iletişim şekli ile evlilik uyumları arasında ilişki olduğunu belirtmiştir. Daha ayrıntılı olarak, evlilik uyumu yüksek bireylere göre evlilik uyumu düşük olan bireylerin daha fazla yıkıcı ve daha az yapıcı iletişim şekilleri kullandığını bulmuştur. Gordon, Baucom, Epstein, Burnett ve Rankin (1999) kadınların çoğunda iletişimin evlilik uyumu ile yakın ilişki içinde olduğunu ve sorunlarla başa çıkmada etkili iletişimin çiftlere fayda sağladığını belirtmişlerdir. Genel olarak, iletişim becerileri erkeklerin evlilik doyumunu tahmin etmede, kadınların evlilik doyumunu tahmin etmeye oranla daha işlevseldir (Burlison ve Denton, 1997).

Daha önce belirtildiği gibi evlilik uyumu ve eş anlamlı olarak kullanılan diğer kavramlara ilişkin geniş bir literatür mevcuttur. Bu alanda çalışılan değişkenlere ilişkin birçok araştırmacı, gözden geçirme (derleme) çalışmaları yapmıştır. Örneğin, Wilson, Larson, McCulloch ve Stone (1997), ikili uyumu inceledikleri çalışmalarında bu konuda incelenen değişkenleri, eşlerin alt alanları (aile geliri, evlenme yaşı, cinsiyet), bireysel etkiler (fiziksel sağlık, genel stres, duygusal sağlık), aile etkileri (aile ve evlilik problemlerinin sayısı, ailenin yaşam doyumu) olarak derlemişlerdir. Buna göre, eşlerin gelir değişkenine ilişkin araştırmaların tutarlı olmadığını ve bundan dolayı gelir ve çift uyumu arasında ilişki önerilemeyeceğini; erken evlenmenin evlilik için olumsuz sonuçlar doğurduğunu ve cinsiyet konusundaki çalışmaların ise tutarsız olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmacıların, bireysel etkiler alt başlığında topladıkları değişkenlerden ilki fiziksel sağlıktır. Bu konudaki araştırmalarda kişinin fiziksel sağlığı ile evlilik doyumunun ilişkili olduğunu ancak, bu ilişkinin genç yaşlar için daha güçlü olduğunun bulunduğu aktarılmıştır. Bireysel etkilerden, yüksek düzeyde genel stresin ve çift uyumunun ilişkili olduğu bulunmuş ve benzer biçimde duygusal stresten yakınan kişilerin de araştırmalarda daha az doyum verici ilişkiler bildirdikleri belirtilmiştir. Araştırmacıların aktardığı diğer bir alt başlık olan aile etkileri konusunda ise, bu konudaki araştırmaların, aile problemlerinin çeşitli biçimlerde evliliği etkilediğini ve bu problemlerin birikmesinin ise çiftleri ezebildiğini gösterdiği belirtilmiştir. Aile etkileri alt başlığında ele alınan diğer bir değişken olan aile yaşam doyumu konusunda ise, araştırmacılar yüksek düzeyde aile yaşam doyumunun ikili uyumla olumlu yönde ilişkili olduğunu belirten araştırmaları aktarmışlardır. Wilson ve arkadaşları, (1997), ikili uyum konusunda yukarıda aktarılan değişkenleri inceledikleri çalışmalarında, ikili uyumun hem bireysel, hem de aileye ilişkin faktörler tarafından yordandığını ortaya koymuşlardır.

Araştırmacılar, bu konudaki diğer değişken olan duygu konusunda yapılan çalışmalardan bazılarının evlilikte olumsuz duygunun yıkıcı olduğunu ortaya koyarken, bazılarının da evliliğin kalitesini geliştirdiğini ya da evlilik doyumu ile ilişkisiz olduğunu gösterdiği aktarmışlardır. Araştırmacılar, duygu alanındaki çalışmaları takiben fizyoloji alanında da araştırmalar yapıldığını ve bu araştırmalarda özellikle kan basıncındaki değişimler, kalp atışı ve deri iletim değişimleri gibi değişkenler üzerine odaklanıldığını belirtmişlerdir. Kişiler arası süreçler alt başlığında araştırmacıların aktardıkları değişkenlerden birisi de evlilikte yaşanan şiddettir; şiddet yaşayan çiftlerin etkileşimlerinde yüksek düzeyde olumsuz karşılık, kızgınlık ortaya konduğu belirtilmiştir. Kişiler arası süreçlerin yanı sıra, bu konuda belirtilen diğer bir alt başlık ise evlilikteki bağlamsal süreçlerdir. Bağlam içindeki evlilik süreçlerini ele alan çalışmalarda mikro bağlam, evlilikle doğrudan kişiler arası bağlantısı olan ve belirgin olan faktörler temelinde ele alınmış ve makro bağlam, çiftler için daha az belirgin olan ve dolaylı etkileri olabilen daha geniş sosyal durumlar ya da kurumlar olarak ele alınmıştır. Mikro bağlamlar başlığı altında ele alınan değişkenlerden bir tanesi de çocuklardır. Bu konuda aktarılan araştırmalarda, çocukların evliliğin kalitesini azaltıp, istikrarını arttırmak gibi evlilik üzerinde paradoksal bir rolünün olduğu belirtilmiştir. Mikro bağlamlar başlığında ele alınan diğer bir değişken olan eşlerin ard alanı ve özellikleri konusunda ise, boşanmış aileden gelme, ergenlikte yaşanmış olan depresyon gibi konuların araştırıldığı ve bu alandaki en etkin araştırma alanının da bağlanma stilleri üzerine olduğu

belirtilmiştir. Bu konudaki son değişken olan yaşamdaki stres kaynakları ve geçişler kapsamında ise, çocuk hastalığı, ölüm gibi eşlerin maruz kaldığı travmatik olayların evliliğin işlevselliğini nasıl etkilediği ve ekonomik ve işe ilişkin stres kaynaklarının rolü araştırılmıştır. Örneğin, travmatik olayların evlilik bağlarını güçlendirdiğine ilişkin bulgular aktarılmıştır. Makro bağlamlar temelinde ise, sosyo-ekonomik düzey, dindarlık, ırkçılık küreselleşme ve kültür gibi evliliği etkileyebilecek çeşitli değişkenlerin incelendiği nakledilmiştir.

2.5. Evlilik ve Evlilik Uyumu ile İlgili Kuramsal Açıklamalar

Evlilik ilişkilerini açıklayan davranışçı kuramların da kökeni Thibaut ve Kelley (1959)'ın karşılıklı bağımlılık teorisine dayanır. Ancak, sosyal mübadele kuramlarından farklı olarak, bireyin ödül, bedel, alternatifler gibi kavramlara ilişkin algılarından ziyade, eşler arasında mübadele edilen davranışları incelerler. Bu kuramlar çerçevesinde araştırmacılar bu çalışmanın değişkenleri ile ilgili olan çiftlerin problem çözme tartışmalarında mübadele ettikleri davranışları ve yüklemeler gibi bilişsel faktörlerin evlilik doyumu ile ilişkilerini araştırmışlardır (Karney ve Bradbury, 1995).

Baucom, Sayers ve Duhe (1989), araştırmalarında, uyumlu evliliği olan bireylerin olumsuz ilişki olaylarını daha az kendilerine ve partnerlerine yüklediklerini ve bu olayları istikrarsız ve spesifik olarak gördüklerin bulmuşlardır. Uyumlu evliliği olan erkekler de bu olayları daha fazla koşulların dışında olarak görmüşlerdir. Araştırmacılar, bireylerde kalıcı bir yükleme stili olup olmadığını incelemişler ve bazı bireylerin böyle bir stil geliştirirken bazılarının geliştirmedini ve bunun geliştirilmesinin evlilik stresi ile ilişkili olduğunu aktarmışlardır. Bu bulgulardan hareketle araştırmacılar eş davranışına ilişkin katı bir açıklama yapmanın evlilik uyumsuzluğunu yol açacağını önermişlerdir. Gordon, Fiedman, Miller ve Gaertner (2005), yüklemeler, evlilik uyumsuzluğu ve depresyon arasındaki ilişkiler inceledikleri çalışmalarında evlilik stresi ve depresyon arasındaki ilişki bireylerin eşlerinin olumsuz davranışlarını nasıl açıkladıklarına bağlı olarak değişme gösterdiğini bulmuşlardır. Kişiler eşlerine yönelik daha az suçlayıcı olduklarında bu ilişkinin oldukça azaldığı görülmüştür.

Bradbury (1990), evlilikteki uyumluluğu çiftin bir uyum içerisinde var olma kapasitesi olarak tanımlar. Çift bazı alanlarda uyum gösterirken bazı alanlarda

gösteremeyebilir. Uyumsuz alanlar özel ya da genel alanlar olabilir. Uyum, evliliğin devamı açısından kritik önem taşır.

Bradbury'e göre ise taraflar arasındaki yakınlık her zaman uyumluluk anlamına gelmez ve uyumluluk her zaman iyi değildir (Bradbury ve Fincham, 1990).

Spanier (1976) ise, evlilikte uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlamaları ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişimleri şeklinde tanımlamıştır.

Sabatelli (1988) ise uyumlu evliliği, eşlerin birbirleri ile iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşamadıkları, anlaşmazlıkları her iki tarafın da memnun olacağı şekilde çözümledikleri evlilik olarak ileri sürmektedir.

Evlilikle ilgili literatür incelendiğinde, yaklaşımlar, aile ve evlilik yapısının eşler, çocuklar ve diğer fertler açısından irdelenmesinin önemli olduğunu ve eşlerin beklentilerinin, isteklerinin, umutlarının karşılanmasının aile ve evlilik uyumu açısından büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır (Çelik, 2006).

Bu değişkenlerden biri olan eş seçim şekillerine baktığımızda, ülkemizde iki temel yaklaşım karşımıza çıkmaktadır; bunlardan birincisinde evlenilecek eş başkasının müdahalesine gerek kalmadan kişinin bizzat kendisinin seçmesi ve daha sonra ailenin onayına sunması (anlaşarak); ikincisi ise, çocuklarının evleneceği kişiyi ailelerin seçmesi (görücü usulü) şeklindedir (Özgüven, 2000). Bunların yanında anlaşarak evlilik ve görücü usulü şekliinden farklı olarak bir de aşk evliliği karşımıza çıkmaktadır. Aşk evliliğinin anlaşarak evlilikten en belirgin farkı, romantik aşkın evlilik için en temel sebep olmasıdır. Sternberg'e (1986) göre romantik aşk, yakınlık ve tutku bileşenlerinin bir kombinasyonudur. Anlaşarak evlilikte ise bireyler birbirlerini aşk evliliğinde olduğu gibi iş, okul, arkadaş ortamında tanımış olabilirler ancak ortada duygusal olarak bir bağlılık olmasa da; ailelerin, toplumun ve bireylerin beklentileri doğrultusunda birbirleri için uygun olduklarını düşünüp evlenme kararı almaktadırlar. Bunlarla beraber günümüz aile yapısında geleneksel yapıya bağlılık açısından farklılıklar olması, kadının iş hayatına girmesiyle birlikte eşe olan ekonomik bağımlılığın azalması gibi etkenlerle eşlerin evliliklerindeki konumlarının değişmesine neden olmaktadır. Bu değişim evlilikte eşler arasındaki uyumun tekrar sağlanmasını gerektirmektedir. Evlilikte uyumun bozulmasına neden olan etkenlerin evlenme yaşı, düşük sosyo- ekonomik düzey,

evlenmeden önce eşlerin uyumu (flört) ve çocuk sayısı olduğu belirtilmektedir (Douglass, 1995).

2.6. Evlilik Uyumu İle İlgili Araştırmalar

2.6.1. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Sağlıklı bir toplum, sağlıklı aile yapılarına bağlıdır çünkü aile birimleri toplumun çekirdeğini şekillendirir (Trozer ve Trozer, 1986). Boşanmayla sonuçlanan bütün evliliklerden başka, çiftlerin çeşitli nedenlerden dolayı boşanmadığı birçok mutsuz evlilik bulunmaktadır (Vaillant ve Vaillant, 1993). Grych ve Fincham (1990), eşler arasındaki uyum ile eşler arasındaki çatışma kavramlarının birbirine zıt kavramlar olarak görülmesine karşın, mutsuz evliliklerin daima çatışma ile tanımlanmayacağını ve çoğu evlilikte uyumlu olan çiftin çatışma içinde olabileceğini belirtmiştir.

Evli çiftler ilişkilerinin temelini geleneksel aileyle şekillendirmekte ve bu ilişkinin doğası mutluluğu ve aile yaşamındaki fonksiyonların düzeyini etkilemektedir (Satir, 1972).

Greeff ve Malherbe'nin (2001) araştırması evlilik uyumu puanları ve evlilik doyumu arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Değişik araştırmacılar da evlilik uyumu ve evlilik doyumu deneyimleri arasında doğrusal ilişki bulmuştur (Dandeneau ve Johson, 1994; Merves-Okin ve diğerleri, 1991; Robinson ve Blanton, 1993; Tolstedt ve Stokes, 1983; Waring ve Chelune, 1983).

Her ne kadar çiftler, evlilik uyumu ve doyumuna yönelik benzer bakış açılarına sahip olsalar da, evlilik uyumu ve doyumunu algılamalarında erkekler ve kadınlar arasında bir farklılık olduğu bulunmuştur (Merves-Okin ve diğerleri, 1991). Bilim adamlarının yıllardır kadınların ve erkeklerin evliliği farklı algıladıklarını savundukları görülmektedir (Nunes, 2008). Kadınlar erkeklere göre uyum problemlerini tartışmakta daha açık ve ılımlı görülmektedir (Merves- Okin ve diğerleri, 1991; Stewart, 1992).

Reichman'a (1989), göre evlilik uyumunun tamamlayıcıları erkekler ve kadınlar için farklıdır. Kadınlar için, uyumlu ilişkiler daha yüksek doyum ve mutluluğu sağlamakta, öbür yandan erkeler ise işlevselliğin diğer alanları içinde uyumlu ilişkinin etkilerini taşımaktadırlar.

Kadınlar ve erkekler duygusal uyumu da farklı yaşamaktadırlar. Erkekler cinsel etkileşimi duygusal uyumu arttırması için kullanırken, kadınların cinsel uyum için duygusal uyuma ihtiyaçları olmaktadır (Greeff ve Malherbe, 2001).

Talmdage ve Dabbs (1990), erkeklerin kadınlara göre anlamlı şekilde daha düşük cinsel uyum yaşadıklarını bulmuştur. Bu düşük değerler erkeklerin cinsel deneyimlerinde kadınlardan daha az doyum yaşadıkları şeklinde anamlandırılabilir.

Kuzey Amerikan çiftlerinden oluşan çalışmalar gösteriyor ki evlilik sorunlarını algılamada cinsiyet farklılıklarında kadınlar genellikle erkeklerden daha fazla evlilik problemi algılamakta ve bunları belirtmektedirler (Levinger, 1966; Amato ve Rogers, 1997; Miller ve diğerleri, 2003).

Schumm, Webb ve Bollman (1998) da, evlilik uyumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. 1988 aileye ulaşılmış ve Ev Halkı Anketi'nden yararlanılmıştır. Çiftler arasında yapılan analizler, kadınların erkek eşlere göre daha düşük evlilik uyumu sergilediklerini göstermiştir. Daha önceki araştırmalar genel olarak kadın eşin erkek eşten daha düşük evlilik doyumunu sergilediğini doğrulamaktadır. Çiftler arasında var olan evlilik uyumunun eşler açısından farklılığı incelendiğinde, kadın eş genelde daha düşük uyumlu olan taraf olmaktadır (Canel, 2007).

Faulkner ve meslektaşları (2005), erkek ve kadınların evlilik memnuniyetlerinin cinsiyet bağlantılı belirleyicileri ve çatışmaları arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma yapmışlardır. Araştırmacılar aile ve ev halkı ulusal anketinden, ilk evliliklerinde olan çiftlerden elde edilen boylamsal verileri kullanmışlardır. 5 yıllık bir periyotta kadın eşlerin iyi oluşlarındaki olumsuz bir değişim evlilik çatışmalarında bir artışa neden olmuştur. Kadınların evlilik çatışmalarının raporları kocalarının düşük psikolojik sağlıklarıyla da ilgili bulunmuştur. Hem kadınların hem kocaların yüksek depresyon değerleri, erkeğin belli bir zaman boyunca ölçülen evlilik uyumundaki azalmanın belirticisi olmuştur (Faulkner ve diğerleri, 2005). Depresif belirtiler yaşadığını belirten kadın eşler evlilik doyumunda bir azalma yaşadıklarını da belirtmişlerdir. Diğer yandan, kadın eşler olumlu iyi oluşu belirttiğinde, zamanla evlilik doyumunda da bir artış belirtmişlerdir. (Faulkner ve diğerleri, 2005).

Waldron ve Routh (1981), boylamsal bir araştırma yapmış ve erkeklerle kadınları hem doğum öncesi hem doğum sonrası karşılaştırmıştır. Bayanlarda evlilik uyumunun

hamilelik boyunca erkeklerden daha yüksek olduğunu ve doğum sonrası evlilik uyumundaki düşüşün bayanlarda anlamlı, erkeklerde ise anlamlı değişiklik göstermediğini bulmuşlardır. Benzer bir şekilde, Cowan ve arkadaşları (1985), bağımsız gruplar kullanarak orta sınıf çiftlerinde, ebeveynliğe geçişlerde cinsiyet farklılıkları bulmuşlardır.

Evlilik uyumuyla ilgili benzer çalışmalar, yüksek cinsiyet rolü çatışması sergileyen erkeklerin daha çatışmalı ve daha az tatmin edici evlilik ilişkileri olduğunu göstermiştir (Rochhlen ve Mahalik, 2004). Bu araştırmaların aksine, Hamamcı (2005) yaş, cinsiyet, çocuk sayısı gibi etmenlerle birlikte eğitim seviyesinin de evlilik uyumu ve doyumunu etkilemediğini bulmuştur. Evli, nişanlı ya da uzun süreli ilişki yaşayan çiftler arasında yapılan bir araştırma da ilişki doyumunun yaşla ya da cinsiyetle ilişkili olmadığını göstermiştir (Bonds-Raacke, Bearden, Carriere, Anderson ve Nicks, 2001).

Evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi çalışan Anderson, Russel ve Schumm (1983) ve Hicks ve Platt (1970), evliliğin ilk yıllarının, özellikle çocuğun ailede olduğu dönemlerde evlilik uyumunun düşük olduğu, çocukların evden ayrılmalarından sonra yükseldiğini, daha sonra ise tekrar düştüğünü bulmuşlardır. (Fidanoğlu, 2007).

Başka bir çalışmada Lang (1932), 60 farklı meslek alanını ve bütün sosyal sınıfları temsil eden 17553 çiftle çalışmıştır. Erken evli çiftler arasında en mutluları çocukları olmayanlar, buna rağmen evliliklerinin 5 ya da daha fazla yılından sonra 1 ya da 2 çocuğu alan çiftlerin hiç çocuğu olmayan ya da 2 den fazla çocuğu olan çiftlerden daha mutlu olduğu bulunmuştur.

Burgess ve Cotrell (1939), ise daha küçük ve daha az heterojen bir örneklem kullanarak benzer sonuçları bulmuşlardır. Çocuğu olmayan ya da sadece 1 tane çocuğu olan çiftlerin %47'sinin iyi evlilik uyumuna sahip olmaları ile 2 ya da 3 çocuğu olan çiftlerin %25'inin iyi evlilik uyumuna sahip olmaları karşılaştırılmıştır. Benzer olarak Collins ve Coltrane (1991), kamu oyu yoklamasının sonuçlarını gösteren çalışmalarında evliliğin en önemli bileşenlerini, çocukların varlığını % 59, ortak etkinliklerin paylaşılmasını % 52, ev işlerinin paylaşılmasını % 43 ve yeteri kadar paranın kazanılmasını % 41 olarak bulmuşlardır.

Luckey (1970) , istatistiksel olarak anlamlı olmasa da çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında ters bir ilişki bulmuştur. Aynı çalışmada Luckey ve Bain (1970) düşük evlilik uyumlu çiftlerde çocukların ilk kaynak olduğunu bulmuşlardır. Farklı bir çalışmada ise Glenn

(1990), çocuğun evlilik uyumu üzerinde bir etkisi olmadığını ve evlilik uyumunu arttırmadığı şeklinde karşıt bir sonuç bulmuştur.

Genel olarak araştırmalar, çocuğun evlilik uyumunu arttırdığı sonucunun (Denga, 1982) yanında, evlilik uyumunu olumsuz yönde etkilediği şeklinde de sonuçlar vermiştir (Schumm ve Buggaighi, 1986; Polit, 1982; Ryder, 1973). Çocuklarının varlığının evlilik uyumuyla pozitif ilişkili olduğunu savunan Kurdek (1995) ve çocukların hayat boyunca sosyal desteğin önemli bir kaynağını sağladıklarını savunan Collins ve Coltrane'nin (1991) yanı sıra; Glenn (1990) ve White ve Booth (1991), evlilik uyumunun belli yönlerinin çocuk yetiştirme yıllarında azaldığını savunmaktadır. Bu iki grup arasında fark olmadığını gösteren çalışmaların (Hoffman ve Levant, 1985; Callan, 1984; Veevers, 1979) yanında, çocuksuz evliliklerin, evlilik uyumu açısından daha yüksek olduğu sonucunu gösteren çalışmalar (Callan, 1987; Houseknecht, 1979) bulunmaktadır (Fışlıoğlu, 1992, Akt: Fidanoğlu, 2007). Ayrıca birçok çalışma göstermiştir ki okulöncesi çocuklu aileler okul çağı çocuklu ailelerden daha çok zorluk yaşamaktadır (İzraeli, 1993; Loerch, Russell ve Rush, 1989; Voydanoff, 1988). Ancak ebeveynliğe geçiş krizinin egemen varsayımlarından biri, evlilik ilişkisinin değerlendirilmesiyle krizlerin niteliğinin belirlenebileceğidir (Feldman, 1971; Nevill ve D'amico, 1977; Russell, 1974; Waldron ve Routh, 1981).

Bugüne kadar erkeklerin ev işlerinin paylaşımı ve evlilik uyumu değişkenleri hakkında fazlaca bir çalışma yapılmamıştır. Sadece kadın eşler arasında bu sorunu ele alan bir çalışma bulunmaktadır (Rhyne, 1981). Bununla birlikte yapılan birkaç çalışma gösteriyor ki evlilik uyumu ve ev işlerinin paylaşımı konusunda pozitif bir ilişki bulunmaktadır (Pleck, 1985; White, 1983; White ve Diğerleri, 1986; Yorgev ve Brett, 1985).

Bu çalışmaların yanı sıra evlilik uyumunu "yaş" değişkeninin de etkilediği araştırmalarla desteklenmektedir. Demografik araştırmalar yaş ve evlilik uyumu arasında açık bir ilişki olduğunu göstermiştir. Çiftlerin 20 yaşından daha genç olduğu evliliklerin başarısızlıkla sonuçlanmalarının, çiftlerin daha yaşlı olduğu evliliklerden daha yüksek olasılıkla olduğu bulunmuştur (Booth ve White, 1980; Bunpass ve Sweet, 1972; Carter ve Glick, 1970).

Çiftler arasındaki yaş tutarsızlıklarının da etkileri önemli olabilmektedir. Cowan (1984), başarılı bir evliliğe sahip olma olasılığının çiftler arasındaki yaş tutarsızlıklarıyla azaldığını bulmuştur. Bunun yanı sıra ileriki yaştaki çoğu çiftin evlilikleriyle mutlu olduğu görülmektedir. Evlilik uyumu genellikle çok değişmemektedir. Bazı araştırmalar gösteriyor ki

ileriki yaşlarda çiftlerin birbirleriyle olan etkileşimleri daha az olumsuz, tartışmaya daha az eğimli, daha az eleştirel ve daha toleranslıdır. Evli kişiler özellikle, eşler eğlenceli ilgilerini emeklilikten önce paylaşırsa, genellikle kendilerini emekliliğe evli olmayan kişilerden daha iyi alıştıyorlar. Bazı araştırmalar gösteriyor ki erkekler eşlerinden önce emekli olduğunda evlilik uyumunda bir çöküş yaşamaktadırlar. (Lambert, 1999).

Kesitsel araştırmalarda genellikle yaşlı çiftler evliliklerinde, onların daha genç benzerlerinin sahip olduğundan daha fazla samimiyet, istikrar ve doyum; daha az çatışmaya sahip olduklarını belirtmişlerdir (Carstensen, Gottman ve Levenson 1995, Miller, Hemesath ve Nelson 1997, Lover ve diğerleri, 1995, Broman 1993).

Birçok yıl takip edilen aynı grup insanla yapılan boylamsal bir çalışmada ise sonuçlar gösteriyor ki evlilik uyumu evliliğin ileri yıllarında artmadığı şeklinde farkı sonuçlar bulunmuştur. Evlilik mutluluğu ya çok az düşüş göstermeye ya da sabit kalmaya devam etmektedir (Van Laningham, Johnson ve Amuto, 2001).

Yelsma ve Athappilly (1988), aşk evliliği yapmış, görücü usulü evlenmiş ve mantık evliliği yapmış 3 farklı grupta evlilik doyumu ve iletişim becerilerine ilişkin bir çalışma yapmıştır. Elde edilen sonuçlara bakıldığında en yüksek puanların görücü usulüyle evlenen çiftlerden elde edildiği görülmektedir.

Farklı bir çalışmada ise Shachar (1991) İsrail’de, ayarlanmış şekilde ve anlaşarak evlenmiş 206 genç evli çift arasındaki evlilik uyumu açısından farklılıkları incelemiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre, flört süresinin uzunluğu, evlilik öncesi birlikte yaşama ve eş seçim yöntemleri evlilik uyumuyla çok düşük bir düzeyde ilişkilidir.

Spanier ve Lewis (1980), evlilik uyumuyla ilgili bir çalışmalarında şu sonuca varmışlardır: 1960’lardaki çalışmalar demografik değişkenler ve evlilik uyumu arasında (örn: gelir durumu, cinsellik, yaş, kadın eşin çalışma durumu)anlamli ilişkiler bulurken; son zamanlardaki çalışmalar bazen anlamli ilişkiler bulmakta başarısız olmaktadır (Brinkerhoff ve White,1978; Glenn ve Weaver, 1978; Albrecht,1979; Jorgensen, 1979).

Rosen-Grandon, Myers ve Hattie (2004), evlilik uyumu konusundaki üç temel faktörün aşk, sadakat ve paylaşılan değerler olduğunu belirlemişlerdir. Arastırmacılar, aşk içeren evliliklerin en temel özelliklerinin saygı, bağışlama, romantizm ve duyarlılık olduğunu belirlemişlerdir. Ancak, bu özellikler evlilik uyumunu elde etme konusunda yeterli bulunmamış ve söz konusu özelliklerin sadece sadakat değişkeni tarafında aracılık edildiğinde

evlilik doyumuna yol açabildiği ortaya konmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, sadakate değer veren ve ilişkilerinde sadakat konusunda uyumlu olan bireyler evlilik doyumuna ulaşabilmektedirler. Aynı zamanda cinsel doyum da sadık ilişkilerin en önemli bileşenlerinden biri olarak bulunmuştur. Son değişken olan paylaşılan değerler konusunda ise, eğer ilişkide geleneksellik her iki eş tarafında da çok önemli bir değer olarak görülüyorsa, gelenekselliğin eşler tarafından paylaşılan bir değer olmasına ilişkin doyumun, genel evlilik doyumuna yol açacağı belirtilmiştir.

2.6.2. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Hatipoğlu (1993) bazı demografik değişkenler ile evlilik çatışmasının yaygınlığı ve sıklığının eşlerin evlilik uyumundaki rolünü araştırmıştır. 77 evli çiftle çalışılmış; kadın ve erkek çiftlerin evlilik uyumunu farklı değişkenlerin etkilediği bulunmuştur. Evlilik çatışmasının yaygınlığı erkek eşlerin evlilik uyumunu yordayan değişken olarak görülürken, evlilik çatışmasının yaygınlığı ve eğitim düzeyinin, kadın eşlerin evlilik uyumunu yordayan değişkenler olduğu bulunmuştur.

Aktürk’ün (2006) bir araştırmasında, medeni durum (ilk evli, boşandıktan sonra yeniden evlenmiş, eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenmiş) ve cinsiyete göre evlilik uyumunu karşılaştırmıştır. 116 ilk evli ve 223 yeniden evlenmiş kişiyle yapılan çalışmada erkeklerin kadınlardan daha yüksek evlilik uyumuna sahip olduğu bulunmuştur. Ancak, ilk evlilerin, boşandıktan sonra yeniden evlenenlerin ve eşi vefat ettikten sonra yeniden evlenenlerin evlilik uyumu arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ayrıca, üvey çocukla birlikte ikamet eden yeniden evlenmiş kişilerin, üvey çocuğu olmayanlardan ve üvey çocukla birlikte ikamet etmeyenlerden daha düşük evlilik uyumuna sahip oldukları bulunmuştur. Her ne kadar Aktürk ‘ün (2006) araştırmasında sadece üvey çocuklar dikkate alınmış olsa da, evli çiftler üzerinde çocuğun etkisi bazılarına göre ruhsal sağlığın ve ilişkilerin temel unsuru ve niteliği olarak görülmektedir.

Fışıloğlu (1992), ABD’de lisansüstü öğrenim gören ortalama evlilik süresi 8.6 yıl olan 70 evli (46 kadın, 24 erkek) katılımcı ile evlilik uyumunu araştırmıştır. Çocuk sahibi olup-olmama/cinsiyet/meslek/eşin mesleği değişkenleri anlamlı sonuç vermemiştir. Aynı şekilde evlilik süresi/çocuk sayısı ve yaş değişkenleri ile evlilik uyumu arasındaki anlamlı ilişki bulunmamıştır (Fidanoğlu, 2007).

Şener'in (2000), yaptığı bir çalışmada ise evlendikleri yaş itibarıyla karşılaştırıldığında, gerek kadın gerekse erkeklerde evlilik uyum puan ortalamasının en düşük olduğu grubun evlilik yaşının 15-19 olduğu, 35 ve üzeri yaşlarda yapılan evliliklerde evlilik uyum puanlarının yükseldiği görülmüştür. Şener (2002), ekonomik, yönetsel ve psiko-sosyal faaliyet alanlarına ilişkin çeşitli konular ile öğrenim düzeyi, evlenme yaşı, evlilik süresi, yaş farkı, çocuk sayısı, ailenin aylık gelir miktarı ve kadının çalışma durumu gibi demografik ve sosyoekonomik değişkenler açısından kadın ve erkeklerin evlilik uyumunu belirlemek ve eşler arasında karşılaştırma yapmak amacıyla 413 evli çiftle bir çalışma yapmıştır. Erkeklerin evlilik puan ortalamalarının, kadınlarınkinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Gerek kadın gerekse erkekler arasında aylık gelir arttıkça evlilik uyum puan ortalamalarının da arttığı bulunmuştur.

Evlilik uyumunu etkileyen yukarıda belirtilen değişkenlerin yanı sıra, evlilikte eşlerin nasıl seçildiği de evlilik uyumunun yordayıcılarından biridir. Fakat günümüze kadar görücü usulü ya da anlaşılarak evlenmenin, evlilik uyumunu nasıl etkilediğine dair yapılan araştırmaların sayısı oldukça azdır.

Eşlerin tanışma şekli ve evlilik doyumu üzerine yaptığı bir çalışmada Turan (1997), Türkiye'de yaşayan evli çiftlerin görücü ya da anlaşılarak evlenmiş olmalarının evlilik doyumunu etkilemediğini saptamıştır. Aynı şekilde Azizoglu-Binici (2000), psikolojik yardım için başvuran ve başvurmeyan çiftler üzerine yaptığı bir çalışmada, evlilik şekli gibi demografik özelliklerin evlilik uyumu üzerinde etkili olmadığını bulmuştur (Çimen, 2007). Bu bulguların tersine İmamoğlu (1994), görücü usulü evlenen çiftlere oranla anlaşılarak evlenen çiftlerin daha fazla evlilik uyumu ifade ettiğini ortaya koymuştur. Farklı bir çalışmada ise Xiaohe ve Whyte'ın (1990) Çin'de 586 evli kadınla çalışılmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında anlaşılarak evlenen kadınların görücü usulüyle evlenen kadınlardan daha fazla uyum sağladıkları görülmektedir. (Çimen, 2007).

İlişki uyumu ile aşk biçimleri arasında ilişki arayan araştırmalardan elde edilen sonuçlar bir araştırmadan diğerine bazı farklılıklar gösterse de, genellikle ilişki doyumunun tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk ile olumlu, sahiplenici ve oyun gibi aşk ile olumsuz yönde ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Örneğin, Meeks, Hendrick ve Hendrick (1998) tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk biçimlerinin romantik ilişkilerden sağlanan doyum ile pozitif yönde ilişkili ilişki olduğuna, buna karşı sahiplenici ve oyun gibi aşk biçimlerinin ilişki doyumu ile negatif yönde ilişki gösterdiğine işaret eden bulgular elde etmişlerdir. Flört eden ve sözlü-

nişanlı ya da evli olan çiftlerle yürüttükleri bir araştırmada, Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) çiftlerin rapor ettikleri mutluluk ile özgeci ve tutkulu aşk biçimleri arasında olumlu, oyun gibi aşk arasında olumsuz bir ilişki bulmuşlardır. Meeks ve arkadaşlarının (1998) bulgularından farklı olarak bu araştırmada ilişki doyumu ile arkadaşça aşk arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, ayrıca, özgeci ve tutkulu aşkın ilişkide sorun yaşama ile olumsuz yönde, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşkın ise olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, even ve örnekleme, veri toplama araçları, işlem ve puanların çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırma modeli, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemleri tanımlar (Büyüköztürk, 2002).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İzmir İlindeki evli bireyler, örneklemini ise araştırmaya gönüllü olarak katılan, İzmir İlinin çeşitli semtlerinde ikamet eden 104 evli çift oluşturmaktadır; ancak örneklem bulguları örneklem ile sınırlıdır. Bu nedenle evreni temsil etme konusunda yeterli sayılmamaktadır.

Örnekleme ilişkin sosyo-demografik veriler Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmanın örneklemini 104 (%50) kadın ve 104 (%50) erkeklerden olmak üzere toplam 208 (%100) kişiden oluşmaktadır. 64 (%30,8) kişi 18-30 yaş, 105 (%50,5) kişi 31-40 yaş ve 39 (%18,8) kişi 44 yaş ve üstü arasındadır. Örneklemin 3 (%1,05)’ünün okur-yazar, 78 (%37,5)’inin lise ve altı öğrenim durumunda, 115 (%55,3)’inin lisans mezunu ve 12 (%5,7)’sinin ise lisansüstü mezunudur. Örneklemin 35 (%16,9) kişi çalışmamakta, 11 (%5,3) kişi işçi, 71 (%34,1) kişi memur, 79 (%38) kişi ise özel sektörde çalışmakta ve 12 (%5,8) kişi ise emeklidir. Örneklemin 31 (%14,9)’i ortalamanın altında, 144 (%69,2)’ü ortalama ve 33 (%15,9)’ü ise ortalamanın üstündedir. 152 (%73,1) kişinin sigara ve/veya alkol kullanımı olmadığı belirlenmiştir. Örneklemin 196 (%94,2)’sının ilk evliliklerinin olduğu 12 (%5,8)’sinin ise ikinci evliliklerinin olduğu, bu evliliklerin 92 (%44,2)’sinin 0-5 yıl arası, 66 (%31,7)’sının 6-10 yıl arası ve 50 (%24,1)’sinin 10 yıl ve üstü evliliklerin olduğu ayrıca; 29 (%13,9) kişinin görücü usulü ile, 14 (%6,7) kişinin kaçarak, 159 (%76,4) kişinin aşk evliliği ve 6 (%2,9) kişinin de mantık evliliği yaptığı, 69 (%33,2)’unun çocuğunun olmadığı, 67 (%32,2)’sinin tek çocuğu, 56 (%26,9)’sının iki çocuğu ve 16 (%7,7)’sının üç ve daha fazla çocuğu vardır. Son olarak örneklemini oluşturan evli çiftlerin 29 (%13,9) kişinin şiddete maruz kaldığı, 179 (%86,1) kişinin şiddete maruz kalmadığı, 9 (%4,3)’unun ruhsal bir rahatsızlığının olduğu ve 199 (%95,7)’unun ruhsal bir rahatsızlığının olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 1: Örneklemin sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı

Demografik Özellikler	Kategori	Sayı(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Erkek	104	50
	Kız	104	50
Yaş	18-30 yaş arası	64	30,8
	31-43 yaş arası	105	50,5
	44 ve yaş üstü	39	18,8
Öğrenim Durumu	Okur-yazar	3	1,05
	İlkokul mezunu	15	7,2
	Ortaokul mezunu	12	5,8
	Lise mezunu	51	24,5
	Lisans mezunu	115	55,3
	Lisan üstü mezunu	12	5,7
Meslek	Ev Hanımı(Çalışmıyor)	35	16,9
	İşçi	11	5,3
	Memur	71	34,1
	Özel Sektör	79	38
	Emekli	12	5,8
Ekonomik Durum	Ortalamanın Altı	31	14,9
	Orta	144	69,2
	Ortalamanın üstü	33	15,9

Madde kullanımı	Var	56	26,9
	Yok	152	73,1
Evlilik sayısı	1	196	94,2
	2	12	5,8
Evlilik Süresi	0-5 yıl arası	92	44,2
	6-10 yıl arası	66	31,7
	10 yıl ve üstü	50	24,1
Evlenme Biçimi	Görücü usulü	29	13,9
	Kaçarak	14	6,7
	Aşk Evliliği	159	76,4
	Mantık Evliliği	6	2,9
Çocuk sayısı	Çocuğu yok	69	33,2
	1 çocuk	67	32,2
	2 çocuk	56	26,9
	3 ve üstü	16	7,7
Şiddete maruz kalma durumu	Evet	29	13,9
	Hayır	179	86,1
Ruhsal Rahatsızlık	Evet	9	4,3
	Hayır	199	95,7
Toplam		208	100

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, sosyo-demografik değişkenler ile ilgili bilgiler, araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Evli çiftlerin evlilik uyumlarını ölçmek için Locke ve Wallace'ın (1959) Evlilik Uyum Ölçeği ve aşk biçimlerini belirlemek amacıyla da Hendrick ve Hendrick'in (1998) Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği Kısa Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin demografik değişkenlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Bu formda cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek, çocuk sayısı, sosyo ekonomik durum, evlilik sayısı ve süresi, evlenme biçimi, evlilikte şiddete maruz kalıp kalmama durumu ve ruhsal rahatsızlıkların olup olmadığı gibi değişkenler yer almaktadır (EK 1).

3.3.2. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği: Kısa Form

Katılımcıların aşka ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Hendrick ve Hendrick'in (1986, 1989) Lee'nin aşk sınıflamasından hareketle geliştirdikleri Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin (Love Attitudes Scale) Hendrick, Hendrick ve Dicke (1998) tarafından oluşturulan kısa formu kullanılmıştır. Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması Büyüksahin ve Hovardaoğlu (2004) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar ölçeğin Türkçe formunun faktör yapısının, madde sayısının ve maddelerin faktörlere göre dağılımının orijinal ölçeğe uygun olduğunu, Cronbach Alfa ve iki yarım güvenirlik katsayılarının .70 olarak bulunduğunu, alt ölçeklerin iç tutarlık katsayılarının ise .51 ile .80 arasında değiştiğini belirtmişlerdir. Yirmi dört maddeden oluşan kısa form arkadaşça aşk, mantıklı aşk, tutkulu aşk, oyun gibi aşk, özgeci aşk ve tutkulu aşk olmak üzere altı aşk biçimini ölçmekte ve her aşk biçimi 4 madde ile temsil edilmektedir. Ölçek maddeleri (1 kesinlikle yanlış, 5 kesinlikle

doğru) beş basamaklı ölçekler üzerinde değerlendirilmekte ve her aşk biçimine ilişkin maddeler kendi içlerinde toplanmaktadır. Yüksek puan katılımcının o aşk biçimini tercih ettiği anlamına gelmektedir (EK 2).

3.3.3. Evlilik Uyum Ölçeği

Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ Marital Adjustment Test) Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçeğin çeviri işleminde Savaşır'ın önerdiği yollar izlenmiştir. Evlilikte Uyum Ölçeğinin çevirisi araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş, daha sonra psikolog ve yabancı dil uzmanlarıyla gözden geçirilmiştir. Araştırma 311 gönüllü, evli denek üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kişisel bilgi formu, Evlilikte Uyum Ölçeği, Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ve İlişkilerde Yükleme Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alpha) .84 olarak bulunmuştur. Değer kadınlar için .85, erkekler için .83'tür. Ölçeğin orijinalinin iç tutarlık güvenirliği .90'dır. Ölçeğin ilk yarısı ve son yarısındaki puanlamalar birbirinden farklı olduğundan, numarası tek olan ve çift olan maddeler karşılaştırılmıştır. İki yarım test güvenirliği $r = .84$ olarak bulunmuştur. Test tekrar test tekniği ile güvenirlik hesaplaması yaklaşık 15 gün aralıkla 36 birbiriyle evli kişiye uygulanmıştır. İki uygulamadan elde edilen puanlar için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı .57 olup .01 düzeyinde anlamlıdır. Madde-test korelasyonları sonucu 10. maddenin korelasyon katsayısı .09 olup anlamlı bulunmamıştır. Freeston ve Plechaty'nin önerileri dikkate alınarak 10. maddenin puanlaması değiştirilmiştir. Bu durumda toplam puan 60'dan 58'e inmiştir. Evlilikte Uyum Ölçeği ile Kişilerarası İlişkiler Ölçeğinin toplam puanları arasındaki korelasyon katsayısı $r = .12$ ($p < .05$) olarak saptanmıştır. Evlilikte Uyum Ölçeği ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanları arasında negatif korelasyon bulunmuştur ve .01 düzeyinde anlamlıdır. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla veriler üzerinde ana bileşenler yöntemi ve varimaks dönüştürmesine göre faktör analizi uygulanmış ve üç faktör bulunmuştur. Daha sonra bu iki faktöre indirgenmiştir. Anlaşma ya da anlaşamama durumları ve ilişki tarzlarını içeren iki yapıya ayrılmıştır. Tutarel-Kışlak tarafından yapılan ilk geçerlik-güvenirlik çalışmasında ölçütbağımlı geçerliğin saptanmasında Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA) ile Evlilikte Uyum Ölçeği toplam puanları arası korelasyon değeri .66 ($p < .01$) olarak bulunmuştur. İç tutarlık katsayısını orijinaline yakın bir yükseklikte oluşu, iki yarım ile

test-tekrar test güvenilirliğinin olması ölçeğin toplumumuzda kullanılabilecek güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir (Tutarel-Kışlak, 1999).

Evlilik uyumunu ölçmek amacıyla oluşturulan ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden biri genel uyumu, sekizi anlaşma alanlarını ve altısı çatışma çözme, bağlılık ve iletişimi ölçmektedir. Ölçekteki puanlar uyumsuzluktan uyumluluğa doğru artmaktadır. Ölçekten alınacak en yüksek uyum puanı 158, en düşük uyum puanı ise 2'dir. Ancak Hunt (Akt. Fredman ve Sherman,1987), puanlamayı basitleştirmiş, toplam puanı 60'a indirmiştir ve güvenilirlik çalışmaları aynı sonucu vermiştir (kadınlar için $r=.92$, erkekler için $r=.94$). Ölçeğin orijinalinin geçerlik güvenilirlik çalışmasının yapıldığı örneklem birbiriyle evli olmayan 118 evli erkek ve 118 evli kadından oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .90'dır. Test-tekrar-test güvenilirliğine bakılmamıştır. Geçerlik çalışmalarında ise ölçeğin uyumlu ve uyumsuz grubu anlamlı olarak birbirinden ayırt ettiği sonucuna ulaşılmıştır (EK 3).

3.4. İşlem

İzmir ilinin çeşitli semtlerinde ikamet eden çalışmaya katılan gönüllü evli çiftlere uygulanmıştır. Uygulama önceden evli çiftlere anlatılmıştır. Veriler evli çiftlerin "Kişisel Bilgi Formu", "Evlilik Uyum Ölçeği" ve "Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeği"ne verdikleri cevaplardan oluşmaktadır. Aratırmada kullanılan veri toplama araçları kapalı bir zarf içerisinde iki nüsha halinde gönüllü olarak katılım sağlayan evli çiftlere verilmiş ve yine kapalı bir şekilde teslim etmeleri istenmiştir. Her bir kapalı zarf içerisinde bir evli çiftin ölçekleri olduğundan diğer çiftlerin cevapları ile karışmasının önüne geçilmiştir. Yapılan tüm uygulamalar sonucunda veriler analiz edilmek üzere bir araya getirilmiştir.

3.5. Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırmada toplanan veriler SPSS paket programında t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), korelasyon analizi, Kruskal Wallis H-Testi ve Mann Whitney-U nonparametrik testleri ile analiz edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde elde edilen veriler tablolastırılarak gösterilmiş ve yorumlanmıştır. Örnekleme tanıtıcı bulgular yöntem bölümünde verildiğinden bu bölümde alt problemlerin sırasına göre elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Evli Bireylerin Aşka İlişkin Tutumları İle Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında nasıl bir ilişki vardır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasındaki ilişki

Evlilik Uyumu	R	P
Tutkulu Aşk	0,762	0,000*
Oyun Gibi Aşk	-0,287	0,000*
Arkadaşça Aşk	0,528	0,000*
Mantıklı Aşk	-0,253	0,000*
Sahiplenici Aşk	0,289	0,000*
Özgeci Aşk	0,469	0,000*

* $p < 0,05$ N=208

Tablo 2’de görüldüğü üzere evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Tutkulu aşk ile evlilik uyumu arasında pozitif ($r=0,76$; $p=0.000$), oyun gibi aşk ile evlilik uyumu arasında negatif ($r=-0,28$; $p=0.000$), arkadaşça aşk ile evlilik uyumu arasında pozitif ($r=0,52$; $p=0.000$), mantıklı aşk ile evlilik uyumu arasında negatif ($r=-0,25$; $p=0.000$), sahiplenici aşk ile evlilik uyumu arasında pozitif ($r=0,28$; $p=0.000$) ve özgeci aşk ile evlilik uyumu arasında pozitif ($r=0,47$; $p=0.000$) bir ilişki olduğu görülmüştür.

4.2. Evli Bireylerin Cinsiyetine Göre Aşka İlişkin Tutum ile Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Evli bireylerin cinsiyetine göre aşka ilişkin tutum ile evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin *t-testi* yapılmış ve sonuçlar Tablo 3.1 ve Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: Evli bireylerin cinsiyetine göre evlilik uyumu puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Evlilik Uyumu	N	$\bar{x}$	Ss	SD	T	p
Erkek	104	2,83	0,641	206	0,282	0,778
Kadın	104	2,80	0,619			

Tablo 3.1’de görüldüğü üzere örneklemin cinsiyetine göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 3.2: Evli bireylerin cinsiyetine göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar		$\bar{x}$	Ss	t	P
Alt Ölçekleri					
Tutkulu Aşk	E	3,79	0,750	0,515	0,607
	K	3,74	0,729		
Oyun Gibi Aşk	E	2,87	0,583	0,475	0,026*
	K	2,68	0,579		
Arkadaşça Aşk	E	3,41	0,894	0,019	0,985
	K	3,40	0,910		
Matıklı Aşk	E	2,66	0,65	1,643	0,102
	K	2,51	0,67		
Sahiplenici Aşk	E	3,26	0,70	-2,7	0,008*
	K	3,54	0,76		
Özgeci Aşk	E	3,43	0,70	-0,92	0,355
	K	4,52	0,749		
n = 104	* $p<0,05$	Sd=206			

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi, örneklemin cinsiyetine göre aşka ilişkin tutum alt ölçeklerinden sadece oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu (*p*<0,05); erkeklerin ($\bar{x}$ =2,87) kadınlara ($\bar{x}$ =2,68) oranlara oyun gibi aşk puanlarının, kadınların ($\bar{x}$ =3,54) ise erkeklere göre ($\bar{x}$ =3,26) sahiplenici aşk puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.3. Evli Bireylerin Yaşlarına Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen verilerin ortalama ve standart sapmaları Tablo 4.1’de, *f* testi (ANOVA) sonuçları ise Tablo 4.2 ve Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.1: Evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapma sonuçları

	Yaş Değişkeni	$\bar{x}$	Ss
Evlilik uyumu	18-30 yaş	3,00	0,559
	31-43 yaş	2,78	0,626
	44 yaş ve üstü	2,60	0,674
Tutkulu Aşk	18-30 yaş	3,98	0,639
	31-43 yaş	3,80	0,644
	44 yaş ve üstü	3,32	0,939
Oyun gibi aşk	18-30 yaş	2,941	0,552
	31-43 yaş	2,752	0,575
	44 yaş ve üstü	2,589	0,619
Arkadaşça aşk	18-30 yaş	3,523	0,920
	31-43 yaş	3,466	0,795
	44 yaş ve üstü	3,070	1,062
Mantıklı Aşk	18-30 yaş	2,347	0,614
	31-43 yaş	2,619	0,641
	44 yaş ve üstü	2,916	0,681
Sahiplenici Aşk	18-30 yaş	3,804	0,679
	31-43 yaş	3,331	0,670
	44 yaş ve üstü	2,961	0,759
Özgeci aşk	18-30 yaş	3,621	0,668
	31-43 yaş	3,497	0,740
	44 yaş ve üstü	3,211	0,737

Tablo 4.2: Evli bireylerin yaşlarına göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları

Evlilik Uyumu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	4,139	2	2,069	5,453	0,005*
	Gruplar içi	77,804	205	0,380		
	Toplam	81,943	207			

* $p < 0,05$

Tablo 4.2 incelendiğinde evli bireylerin yaşlarına göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Evlilik uyumu puan ortalamalarına bakıldığında (Tablo 4.1) ise 18-30 yaşları arasında olanların ortalamalarının en yüksek olduğu ($\bar{x}=3,00$), bunu sırasıyla 31-43 yaşları arasında olanların ($\bar{x}=2,78$) ve 44 yaş ve üstü olanların ($\bar{x}=2,60$) izlediği görülebilir. Bu sonuca göre yaş ilerledikçe evlilik uyumu azalmaktadır.

Tablo 4.3: Evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	p
Tutkulu Aşk	Gruplar arası	10,584	5,292	10,586	0,000*
	Gruplar içi	102,482	0,500		
	Toplam	113,066			
Oyun Gibi Aşk	Gruplar arası	3,159	1,580	4,747	0,010*
	Gruplar içi	68,216	0,333		
	Toplam	71,375			
Arkadaşça Aşk	Gruplar arası	5,656	2,828	3,576	0,030*
	Gruplar içi	162,092	0,791		
	Toplam	167,747			
Mantıklı Aşk	Gruplar arası	7,970	3,985	9,697	0,000*
	Gruplar içi	84,241	0,411		
	Toplam	92,211			
Sahiplenici Aşk	Gruplar arası	18,468	9,234	19,353	0,000*
	Gruplar içi	97,813	0,477		
	Toplam	116,281			
Özgeci Aşk	Gruplar arası	4,117	2,058	3,985	0,020*
	Gruplar içi	105,878	0,516		
	Toplam	109,995			

* $p < 0,05$

Sd=207

Tablo 4.3'e bakıldığında evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutum alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Alt ölçek puan ortalamalarına bakıldığında ise (Tablo 4.1) hem 18-30 yaşlarındaki hem 31-43 yaşlarındaki hem de 44 yaş ve üstü evli bireylerin tutkulu aşk puan ortalamaları (sırasıyla $\bar{x}=3,98$; $\bar{x}=3,80$; $\bar{x}=3,32$) diğerlerinden anlamlı derecede ($F=10,586$; $p=0,000$) daha yüksektir. 18-30 yaşlarındaki evli bireylerin ortalamaları sırasıyla sahiplenici aşk ($\bar{x}=3,80$), özgeci aşk ($\bar{x}=3,62$), arkadaşça aşk ($\bar{x}=3,52$), oyun gibi aşk ($\bar{x}=2,94$) ve mantıklı aşk ($\bar{x}=2,34$); 31-43 yaşlarındaki evli bireylerin ortalamaları sırasıyla özgeci aşk ($\bar{x}=3,49$), arkadaşça aşk ($\bar{x}=3,46$), sahiplenici aşk ($\bar{x}=3,33$), oyun gibi aşk ($\bar{x}=2,75$) ve mantıklı aşk ($\bar{x}=2,61$); 44 yaş ve üstü evli bireylerin ortalamaları özgeci aşk ($\bar{x}=3,21$), arkadaşça aşk ($\bar{x}=3,07$), sahiplenici aşk ($\bar{x}=2,96$), mantıklı aşk ($\bar{x}=2,91$) ve oyun gibi aşk ($\bar{x}=2,58$) şeklindedir.

4.4. Evli Bireylerin Öğrenim Durumlarına Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanlarının Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi ‘‘Evli bireylerin öğrenim durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?’’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin Kruskal Wallis H-Testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5.1 ve Tablo 5.2’de verilmiştir.

Tablo 5.1: Evli bireylerin öğrenim durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapma sonuçları

	Öğrenim Durumu Değişkeni	$\bar{X}$	Ss
Evlilik uyumu	Okur-Yazar	2,29	1,05
	İlkokul Mezunu	2,47	0,68
	Ortaokul Mezunu	2,46	0,67
	Lise Mezunu	2,83	0,71
	Lisans Mezunu	2,90	0,56
	Lisansüstü Mezunu	2,86	0,28
Tutkulu Aşk	Okur-Yazar	3,00	0,66
	İlkokul Mezunu	3,01	0,97
	Ortaokul Mezunu	3,45	0,80
	Lise Mezunu	3,84	0,78
	Lisans Mezunu	3,86	0,62
	Lisansüstü Mezunu	3,89	0,36
Oyun gibi aşk	Okur-Yazar	1,86	0,38
	İlkokul Mezunu	2,21	0,54
	Ortaokul Mezunu	2,97	0,54
	Lise Mezunu	2,93	0,57
	Lisans Mezunu	2,78	0,55
	Lisansüstü Mezunu	2,81	0,56
Arkadaşça aşk	Okur-Yazar	2,50	0,08
	İlkokul Mezunu	2,73	0,97
	Ortaokul Mezunu	2,91	0,90
	Lise Mezunu	3,62	0,86
	Lisans Mezunu	3,49	0,85
	Lisansüstü Mezunu	3,29	0,80

Mantıklı Aşk	Okur-Yazar	2,91	0,57
	İlkokul Mezunu	3,01	0,73
	Ortaokul Mezunu	3,04	0,79
	Lise Mezunu	2,53	0,70
	Lisans Mezunu	2,49	0,56
	Lisansüstü Mezunu	2,58	0,91
Sahiplenici Aşk	Okur-Yazar	4,08	0,37
	İlkokul Mezunu	2,78	0,92
	Ortaokul Mezunu	3,16	0,84
	Lise Mezunu	3,57	0,76
	Lisans Mezunu	3,41	0,66
	Lisansüstü Mezunu	3,41	0,57
Özgeci aşk	Okur-Yazar	4,33	0,76
	İlkokul Mezunu	3,23	0,96
	Ortaokul Mezunu	3,41	0,90
	Lise Mezunu	3,67	0,78
	Lisans Mezunu	3,42	0,64
	Lisansüstü Mezunu	3,35	0,54

Tablo 5.1'deki verilere bakıldığında; lisans mezunu kişilerin evlilik uyum puan ortalamalarının ($\bar{x}=2,90$) daha fazla olduğu; okur-yazar grubunun özgeci aşk ($\bar{x}=4,33$) ve sahiplenici aşk ($\bar{x}=4,08$) puanlarının, ilkokul mezunlarının özgeci aşk ($\bar{x}=3,23$), ortaokul mezunlarının tutkulu aşk ($\bar{x}=3,45$), lise, lisans ve lisansüstü mezunlarının tutkulu aşk (sırasıyla $\bar{x}=3,84$; $\bar{x}=3,86$ ve $\bar{x}=3,89$) puanlarının yüksek çıktığı; ayrıca okur-yazar, ilkokul ve ortaokul mezunlarının en az puanı oyun gibi aşk alt ölçeğinden alırken lise, lisans ve lisansüstü mezunlarının en az puanı mantıklı aşk alt ölçeğinden aldığı görülmektedir.

Tablo 5.2: Evli Bireylerin öğrenim durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının Kruskal Wallis H-Testi sonuçları

	Öğrenim Durumları	n	Sıra Ortalaması	χ^2	p	Anlamlı Fark
Evlilik Uyum	Okur-yazar	3	68,83	10,798	0,029*	
	İlkokul mezunu	15	70,23			
	Ortaokul mezunu	12	72,25			2<5
	Lise mezunu	51	109,25			3<5
	Lisans mezunu	115	111,85			
	Lisansüstü mezunu	12	97,88			
Tutkulu Aşk	Okur-yazar	3	40,67	16,810	0,002*	
	İlkokul mezunu	15	57,33			1<5
	Ortaokul mezunu	12	79,50			1<6
	Lise mezunu	51	113,07			2<4
	Lisans mezunu	115	111,18			2<5
	Lisansüstü mezunu	12	103,96			2<6
Oyun Gibi Aşk	Okur-yazar	3	18,17	22,491	0,000*	1<3
	İlkokul mezunu	15	50,83			1<4
	Ortaokul mezunu	12	120,88			1<5
	Lise mezunu	51	119,56			1<6
	Lisans mezunu	115	105,22			2<3
	Lisansüstü mezunu	12	105,92			2<4 2<5

Arkadaşça Aşk	Okur-yazar	3	47,17			
	İlkokul mezunu	15	61,87			2<4
	Ortaokul mezunu	12	68,71			2<5
	Lise mezunu	51	118,81	18,118	0,001*	3<4
	Lisans mezunu	115	109,97			3<5
	Lisansüstü mezunu	12	94,67			
Mantıklı Aşk	Okur-yazar	3	138,33			
	İlkokul mezunu	15	139,93			4<2
	Ortaokul mezunu	12	144,88			5<2
	Lise mezunu	51	99,65	13,866	0,008*	4<3
	Lisans mezunu	115	97,66			5<3
	Lisansüstü mezunu	12	97,54			
Sahiplenici Aşk	Okur-yazar	3	144,17			
	İlkokul mezunu	15	57,27			2<4
	Ortaokul mezunu	12	88,96			2<5
	Lise mezunu	51	118,14	13,921	0,008*	2<6
	Lisans mezunu	115	105,07			
	Lisansüstü mezunu	12	105,75			

Özgeci Aşk	Okur-yazar	3	163,50	12,540	0,014*
	İlkokul mezunu	15	86,07		
	Ortaokul mezunu	12	98,25		5<4
	Lise mezunu	51	126,22		
	Lisans mezunu	115	97,93		
	Lisansüstü mezunu	12	89,71		

* $p<0,05$

Tablo 5.2’deki p değerlerine bakıldığında evli bireylerin öğrenim durumları ile evlilik uyumları ve aşka ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir (* $p<0,05$). Bu farklılıkların hangi alt boyutlar arasında olduğunu değerlendirmek amacıyla Mann Whitney-U Testi uygulanmıştır. Buna göre Tablo 5.1’de verilen veriler de incelendiğinde lisans mezunlarının evlilik uyum puanlarının ilkokul mezunlarından, lisansüstü mezunlarının evlilik uyum puanlarının ortaokul mezunlarından daha yüksek olduğu; lisans ve lisansüstü mezunlarının tutkulu aşk puanlarının okuryazar grubundan ve ilkokul mezunlarından daha yüksek olduğu, lise mezunlarının tutkulu aşk puanlarının ilkokul mezunlarından daha yüksek olduğu; ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü mezunlarının oyun gibi aşk puanlarının okuryazar grubundan ve ilkokul mezunlarından daha yüksek olduğu; lise ve lisans mezunlarının arkadaşça aşk puanlarının ilkokul ve ortaokul mezunlarından daha yüksek olduğu; ilkokul ve ortaokul mezunlarının mantıklı aşk puanlarının lise ve lisans mezunlarından daha yüksek olduğu; lise, lisans ve lisansüstü mezunlarının sahiplenici aşk puanlarının ilkokul mezunlarından daha yüksek olduğu ve son olarak lise mezunlarının özgeci aşk puanlarının lisans mezunlarından daha fazla olduğu görülmüştür.

4.5. Evli Bireylerin Mesleklerine Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Evli bireylerin mesleklerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde

belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin veriler f testi (ANOVA) ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 6.1, Tablo 6.2 ve Tablo 6.3'te verilmiştir.

Tablo 6.1: Evli bireylerin mesleklerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapma sonuçları

	Meslek Durumu Değişkeni	$\bar{x}$	Ss
Evlilik uyumu	Ev Hanımı (Çalışmıyor)	2,69	0,77
	İşçi	2,84	0,57
	Memur	2,92	0,47
	Özel Sektör	2,85	0,64
	Emekli	2,34	0,74
Tutkulu Aşk	Ev Hanımı (Çalışmıyor)	3,47	0,84
	İşçi	3,81	0,77
	Memur	3,96	0,56
	Özel Sektör	3,79	0,70
	Emekli	3,20	1,04
Oyun gibi aşk	Ev Hanımı (Çalışmıyor)	2,44	0,59
	İşçi	3,02	0,50
	Memur	2,70	0,54
	Özel Sektör	2,98	0,54
	Emekli	2,64	0,63
Arkadaşça aşk	Ev Hanımı (Çalışmıyor)	3,30	0,86
	İşçi	3,56	0,98
	Memur	3,38	0,95
	Özel Sektör	3,58	0,76
	Emekli	2,58	1,04

Mantıklı Aşk	Ev Hanımı (Çalışmıyor)	2,65	0,65
	İşçi	2,63	0,69
	Memur	2,46	0,65
	Özel Sektör	2,57	0,64
	Emekli	3,16	0,70
Sahiplenici Aşk	Ev Hanımı (Çalışmıyor)	3,39	0,85
	İşçi	3,68	0,85
	Memur	3,45	0,71
	Özel Sektör	3,43	0,64
	Emekli	2,70	0,87
Özgeci aşk	Ev Hanımı (Çalışmıyor)	3,70	0,77
	İşçi	3,77	0,82
	Memur	3,47	0,64
	Özel Sektör	3,44	0,72
	Emekli	2,87	0,73

Tablo 6.2: Evli bireylerin mesleklerine göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları

Evlilik Uyumu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	4,053	4	4,053	2,641	0,35
	Gruplar içi	77,890	203	0,384		
	Toplam	81,943	207			

Tablo 6.3: Evli bireylerin mesleklerine göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	p
Tutkulu Aşk	Gruplar arası	9,768	2,442	4,799	0,001*
	Gruplar içi	103,298	0,510		
	Toplam	113,066			
Oyun Gibi Aşk	Gruplar arası	8,543	2,136	6,901	0,000*
	Gruplar içi	62,831	0,310		
	Toplam	71,375			
Arkadaşça Aşk	Gruplar arası	11,380	2,854	3,693	0,006*
	Gruplar içi	156,368	0,770		
	Toplam	167,747			
Mantıklı Aşk	Gruplar arası	5,214	1,303	3,042	0,018*
	Gruplar içi	86,997	0,429		
	Toplam	92,211			
Sahiplenici Aşk	Gruplar arası	6,948	1,737	3,225	0,014*
	Gruplar içi	109,333	0,539		
	Toplam	116,281			
Özgeci Aşk	Gruplar arası	7,138	1,784	3,522	0,008*
	Gruplar içi	102,857	0,507		
	Toplam	109,995			

* $p < 0,05$ Sd=207

Tablo 6.2’de p ($p=0,35$) ve F ($F=2,641$) değerlerine bakıldığında evli bireylerin meslekleri ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı; öte yandan Tablo 6.3’teki verilere bakıldığında evli bireylerin meslekleri ile aşka ilişkin tutum alt ölçeklerinden alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Tablo 6.1 incelendiğinde ise ev hanımı (çalışmıyor) grubunun dışındaki tüm mesleklerde tutkulu aşk alt ölçek puanı diğerlerinden yüksek; ev hanımı (çalışmıyor) grubunda ise özgeci

aşk puanı ($\bar{x}=3,70$) yüksektir. Emekli grubundaki kişiler en düşük puanı arkadaşça aşk alt ölçeğinden alırken diğer meslek grubundaki kişiler mantıklı aşk alt ölçeğinden almıştır.

4.6. Evli Bireylerin Ekonomik Durumlarına Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin f testi (ANOVA) ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 7.1, Tablo 7.2 ve Tablo 7.3’te verilmiştir.

Tablo 7.1: Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları

Evlilik Uyumu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar arası	1,885	2	0,942	2,413	0,092
	Gruplar içi	80,058	205	0,391		
	Toplam	81,943	207			

Tablo 7.2: Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	p
Tutkulu Aşk	Gruplar arası	3,724	1,862	3,491	0,032*
	Gruplar içi	109,342	0,533		
	Toplam	113,066			
Oyun Gibi Aşk	Gruplar arası	0,246	0,123	0,354	0,702
	Gruplar içi	71,129	0,347		
	Toplam	71,375			

Arkadaşça Aşk	Gruplar arası	2,235	1,118	1,384	0,253
	Gruplar içi	165,512	0,807		
	Toplam	167,747			
Mantıklı Aşk	Gruplar arası	2,522	1,261	2,883	0,058
	Gruplar içi	89,689	0,438		
	Toplam	92,211			
Sahiplenici Aşk	Gruplar arası	0,242	0,121	0,214	0,808
	Gruplar içi	116,039	0,566		
	Toplam	116,281			
Özgeci Aşk	Gruplar arası	1,656	0,828	1,566	0,211
	Gruplar içi	108,339	0,528		
	Toplam	109,995			

* $p < 0,05$ Sd=207

Tablo 7.1’de görüldüğü üzere evli bireylerin ekonomik durumları ile evlilik uyumu arasında p ve F değerlerine bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Tablo 7.2 incelendiğinde de evli bireylerin ekonomik durumları ile aşka ilişkin tutum alt ölçeklerinden sadece tutkulu aşk arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 7.3: Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre tutkulu aşk puanlarının ortalama ve standart sapmaları

	Ekonomik Durum	$\bar{x}$	Ss
Tutkulu Aşk	Ortalamanın Altı	3,49	0,94
	Ortalama	3,77	0,68
	Ortalamanın Üstü	3,96	0,69

Tablo 7.3’te görüldüğü üzere ortalamalara bakıldığında evli bireylerin ekonomik durumları arttıkça tutkulu aşk alt ölçeğinden alınan puanlar da artmaktadır.

4.7. Evli Bireylerin Madde Kullanım Durumlarına Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi ‘‘Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var

mıdır?’’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen veriler *t-testi* ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 8.1 ve Tablo 8.2’de verilmiştir.

Tablo 8.1: Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Madde Durumu	Kullanım	n	$\bar{x}$	Ss	SD	t	p
Evet		56	2,71	0,67	206	-1,484	0,139
Hayır		152	2,85	0,61			

Tablo 8.1’de görüldüğü üzere madde kullanım durumuna göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 8.2: Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Madde Durumu	Kullanım	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Tutkulu Aşk	Evet		56	3,61	0,83	-1,84	0,66
	Hayır		152	3,82	0,69		
Oyun Gibi Aşk	Evet		56	2,97	0,57	2,93	0,004*
	Hayır		152	2,70	0,57		
Arkadaşça Aşk	Evet		56	3,34	3,34	-0,598	0,550
	Hayır		152	3,43	3,43		
Matıkl Aşk	Evet		56	2,5	0,64	-1,15	0,251
	Hayır		152	2,62	0,67		
Sahiplenici Aşk	Evet		56	3,48	0,82	0,924	0,356
	Hayır		152	3,37	0,71		
Özgeci Aşk	Evet		56	3,44	0,70	-0,48	0,632
	Hayır		152	3,49	0,74		

* $p<0,05$ Sd=206

Tablo 8.2’de yer alan verilere göre, aşka ilişkin tutumlar alt ölçeklerinden sadece oyun gibi aşk ile madde kullanım durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu ($t=2,932$; $p=0,000$); ayrıca madde kullananların ($\bar{x}=2,97$) kullanmayanlara ($\bar{x}=2,70$) göre oyun gibi aşk puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.8. Evli Bireylerin Evlilik Sayılarına Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi ‘‘Evli bireylerin evlilik sayılarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?’’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen veriler *t-testi* ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 9.1 ve Tablo 9.2’de verilmiştir.

Tablo 9.1: Evli bireylerin evlilik sayılarına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Evlilik Sayısı	n	$\bar{x}$	Ss	SD	t	p
1	196	2,82	0,63	206	0,547	0,585
2 ve üstü	12	2,72	0,52			

Tablo 9.1’de görüldüğü üzere evlilik sayısı ile evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Tablo 9.2: Evli bireylerin evlilik sayılarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Evlilik Sayısı	N	$\bar{x}$	Ss	<i>t</i>	<i>p</i>
Tutkulu Aşk	1	196	3,77	0,73	0,886	0,377
	2 ve üstü	12	3,58	0,81		
Oyun Gibi Aşk	1	196	2,76	0,59	-1,467	0,144
	2 ve üstü	12	3,02	0,48		
Arkadaşça Aşk	1	196	3,39	0,91	-0,935	0,351
	2 ve üstü	12	3,64	0,67		
Matıkl Aşk	1	196	2,58	0,67	-0,532	0,595
	2 ve üstü	12	2,68	0,59		
Sahiplenici Aşk	1	196	3,39	0,74	-1,036	0,301
	2 ve üstü	12	3,62	0,80		
Özgeci Aşk	1	196	3,49	0,72	1,034	0,302
	2 ve üstü	12	3,27	0,78		
Sd=206						

Tablo 9.2’de verilen *t-testi* sonuçlarına bakıldığında evlilik sayıları ile aşka ilişkin tutum puanları arasında da anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

4.9. Evli Bireylerin Evlilik Sürelerine Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Evli bireylerin evlilik sürelerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin elde edilen veriler F testi (ANOVA) ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 10.1, Tablo 10.2 ve Tablo 10.3’te verilmiştir.

Tablo 10.1: Evli bireylerin evlilik sürelerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapmaları

	Evlilik Süreleri	$\bar{X}$	Ss
Evlilik uyumu	0-5 yıl arası	3,02	0,46
	6-10 yıl arası	2,66	0,73
	10 yıl ve üstü	2,63	0,63
Tutkulu Aşk	0-5 yıl arası	3,99	0,49
	6-10 yıl arası	3,67	0,78
	10 yıl ve üstü	3,46	0,91
Oyun gibi aşk	0-5 yıl arası	2,83	0,55
	6-10 yıl arası	2,89	0,57
	10 yıl ve üstü	2,52	0,60
Arkadaşça aşk	0-5 yıl arası	3,54	0,89
	6-10 yıl arası	3,42	0,77
	10 yıl ve üstü	3,15	1,01
Mantıklı Aşk	0-5 yıl arası	2,41	0,64
	6-10 yıl arası	2,61	0,54
	10 yıl ve üstü	2,88	0,75
Sahiplenici Aşk	0-5 yıl arası	3,58	0,70
	6-10 yıl arası	3,46	0,69
	10 yıl ve üstü	3,01	0,77
Özgeci aşk	0-5 yıl arası	3,57	0,63
	6-10 yıl arası	3,45	0,73
	10 yıl ve üstü	3,34	0,86

Tablo 10.1’de verilere bakıldığında evli bireylerin evlilik süresinin artması ile hem evlilik uyumunun hem de aşka ilişkin tutum puanlarının azaldığı görülmektedir.

Tablo 10.2: Evli bireylerin evlilik sürelerine göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları

Evlilik Uyumu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar arası	7,112	2	3,556	9,742	0,000*
	Gruplar içi	74,831	205	0,365		
	Toplam	81,943	207			

* $p < 0,05$

Tablo 10.2’de görüldüğü üzere evli bireylerin evlilik süreleri ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($F=9,742$; $p=0,000$).

Tablo 10.3: Evli bireylerin evlilik sürelerine göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	P
Tutkulu Aşk	Gruplar arası	9,848	4,923	9,778	0,000*
	Gruplar içi	103,218	0,504		
	Toplam	113,066			
Oyun Gibi Aşk	Gruplar arası	4,407	2,203	6,745	0,001*
	Gruplar içi	66,968	0,327		
	Toplam	71,375			
Arkadaşça Aşk	Gruplar arası	4,966	2,483	3,127	0,046*
	Gruplar içi	162,781	0,794		
	Toplam	167,747			
Mantıklı Aşk	Gruplar arası	7,211	3,605	8,695	0,000*
	Gruplar içi	85,000	0,415		
	Toplam	92,211			
Sahiplenici Aşk	Gruplar arası	10,971	5,485	10,678	0,000*
	Gruplar içi	105,310	0,514		
	Toplam	116,281			
Özgeci Aşk	Gruplar arası	1,803	0,901	1,708	0,184
	Gruplar içi	108,192	0,528		
	Toplam	109,995			

* $p < 0,05$ Sd=207

Tablo 10.3’de verilen sonuçlara göre evlilik süreleri ile özgeci aşk dışında aşka ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

4.10. Evli Bireylerin Evlenme Biçimlerine Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi ‘‘Evli bireylerin evlenme biçimlerine göre aşka ilişkin tutumve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?’’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin veriler Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 11.1 ve Tablo 11.2’de verilmiştir.

Tablo 11.1: Evli bireylerin evlenme biçimlerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasındaki ortalama ve standart sapmaları

	Evlilik Biçimi Değişkeni	$\bar{x}$	Ss
Evlilik uyumu	Görücü Usulü	2,42	0,70
	Kaçarak	2,91	0,63
	Aşk Evliliği	2,89	0,59
	Mantık Evliliği	2,50	0,53
Tutkulu Aşk	Görücü Usulü	3,07	0,92
	Kaçarak	3,98	0,70
	Aşk Evliliği	3,89	0,62
	Mantık Evliliği	3,08	0,64
Oyun gibi aşk	Görücü Usulü	2,38	0,66
	Kaçarak	2,85	0,46
	Aşk Evliliği	2,84	0,55
	Mantık Evliliği	2,79	0,65

Arkadaşça aşk	Görücü Usulü	2,63	0,82
	Kaçarak	3,80	0,72
	Aşk Evliliği	3,52	0,86
	Mantık Evliliği	3,29	0,81
Mantıklı Aşk	Görücü Usulü	3,13	0,64
	Kaçarak	2,42	0,66
	Aşk Evliliği	2,48	0,62
	Mantık Evliliği	3,08	0,516
Sahiplenici Aşk	Görücü Usulü	2,67	0,70
	Kaçarak	3,85	0,69
	Aşk Evliliği	3,52	0,68
	Mantık Evliliği	2,87	0,34
Özgeci aşk	Görücü Usulü	3,02	0,88
	Kaçarak	3,96	0,75
	Aşk Evliliği	2,54	0,68
	Mantık Evliliği	2,87	0,89

Tablo 11.1’de verilen ortalamalara bakıldığında kaçarak evlenenlerin evlilik uyum puanlarının daha yüksek çıktığı, görücü usulü ile evlenenlerin mantıklı aşk puanlarının, kaçarak ve aşk evliliği ile evlenenlerin tutkulu aşk puanlarının ve mantık evliliği yapanların arkadaşça aşk puanlarının daha yüksek çıktığı görülmektedir.

Tablo 11.2: Evli bireylerin evlenme biçimlerine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının Kruksal Wallis H-Testi sonuçları

	Evlenme Biçimleri	n	Sıra Ortalaması	χ^2	p	Anlamlı Fark
Evlilik Uyum	Görücü Usulü	29	68,93	15,003	0,002*	
	Kaçarak	14	112,29			1<2
	Aşk Evliliği	159	111,72			1<3
	Mantık Evliliği	6	67,00			
Tutkulu Aşk	Görücü Usulü	29	57,86	28,859	0,000*	1<2
	Kaçarak	14	121,21			1<3
	Aşk Evliliği	159	113,79			4<2
	Mantık Evliliği	6	44,67			4<3
Oyun Gibi Aşk	Görücü Usulü	29	68,31	12,628	0,006*	
	Kaçarak	14	113,14			1<2
	Aşk Evliliği	159	110,52			1<3
	Mantık Evliliği	6	99,75			
Arkadaşça Aşk	Görücü Usulü	29	54,48	25,213	0,000*	
	Kaçarak	14	128,79			1<2
	Aşk Evliliği	159	111,82			1<3
	Mantık Evliliği	6	95,50			
Mantıklı Aşk	Görücü Usulü	29	151,84	26,321	0,000*	2<1
	Kaçarak	14	92,39			3<1
	Aşk Evliliği	159	95,16			2<4
	Mantık Evliliği	6	151,42			3<4

Sahiplenici Aşk	Görücü Usulü	29	49,74			1<2
	Kaçarak	14	137,57	35,621	0,000*	1<3
	Aşk Evliliği	159	113,33			4<2
	Mantık Evliliği	6	58,00			4<3
Özgeci Aşk	Görücü Usulü	29	72,60			1<2
	Kaçarak	14	144,82			3<1
	Aşk Evliliği	159	108,40	18,537	0,000*	3<2
	Mantık Evliliği	6	61,33			4<2
						3<4

*p<0,05

* df=3

Tablo 11.1’de verilen p değerlerine bakıldığında evli bireylerin evlenme biçimleri ile aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bu anlamlı farklılıkların hangi alt boyutlarda olduğunun anlaşılması için Mann Whitney-U testi yapılmıştır. Buna göre Tablo 11.1’de de görüleceği üzere kaçarak evlenenlerin ve aşk evliliği yapanların evlilik uyum puanları görücü usulü ile evlenenlerden daha yüksek olduğu; kaçarak ve aşk evliliği yapanların tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk puanlarının görücü usulü ile evlenenlerden yüksek olduğu, mantıklı aşk ve özgeci aşk puanlarının daha düşük olduğu; kaçarak evlenenlerin özgeci aşk puanlarının aşk evliliği yapanlardan daha yüksek olduğu; kaçarak evlenenlerin tutkulu aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk puanlarının mantık evliliği yapanlardan daha yüksek, mantıklı aşk puanlarının ise daha düşük olduğu; aşk evliliği yapanların tutkulu aşk ve sahiplenici aşk puanlarının mantık evliliği yapanlardan daha yüksek olduğu, mantıklı aşk ve özgeci aşk puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

4.11. Evli Bireylerin Çocuk Sayılarına Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın onbirinci alt problemi “Evli bireylerin çocuk sayılarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde

belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin veriler F testi (ANOVA) ile analiz edilmiş sonuçlar Tablo 12.1, Tablo 12.2 ve Tablo 12.3'te verilmiştir.

Tablo 12.1: Evli bireylerin çocuk sayısına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanlarının ortalama ve standart sapmaları

	Çocuk Sayısı	$\bar{x}$	Ss
Evlilik uyumu	Çocuğu yok	3,05	0,51
	1 Çocuk	2,73	0,61
	2 Çocuk	2,69	0,67
	3 Çocuk ve üzeri	2,58	0,72
Tutkulu Aşk	Çocuğu yok	3,99	0,54
	1 Çocuk	3,72	0,68
	2 Çocuk	3,71	0,80
	3 Çocuk ve üzeri	3,14	1,02
Oyun gibi aşk	Çocuğu yok	2,81	0,57
	1 Çocuk	2,91	0,54
	2 Çocuk	2,74	0,57
	3 Çocuk ve üzeri	2,20	0,56
Arkadaşça aşk	Çocuğu yok	3,46	0,90
	1 Çocuk	3,52	0,81
	2 Çocuk	3,43	0,91
	3 Çocuk ve üzeri	2,62	0,86
Mantıklı Aşk	Çocuğu yok	2,36	0,61
	1 Çocuk	2,64	0,63
	2 Çocuk	2,69	0,72
	3 Çocuk ve üzeri	2,95	0,56

Sahiplenici Aşk	Çocuğu yok	3,60	0,72
	1 Çocuk	3,52	0,65
	2 Çocuk	3,25	0,71
	3 Çocuk ve üzeri	2,68	0,84
Özgeci aşk	Çocuğu yok	3,53	0,66
	1 Çocuk	3,57	0,63
	2 Çocuk	3,38	0,89
	3 Çocuk ve üzeri	3,25	0,74

Tablo 12.1’de verilen ortalamalara bakıldığında çocuğu olmayan evli bireylerin hem evlilik uyumunun hem de aşka ilişkin tutum puanlarının daha fazla olduğu, 3 çocuk ve üzeri çocuk sahibi olan evli bireylerin mantıklı aşk ve sahiplenici aşk puanlarının yüksek olduğu, arkadaşça aşk tutumlarının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 12.2: Evli bireylerin çocuk sayılarına göre evlilik uyum puanlarının ANOVA sonuçları

Evlilik Uyumu	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar arası	6,115	3	2,038	5,483	0,001*
	Gruplar içi	75,829	204	0,372		
	Toplam	81,943	207			

Tablo 12.2’de görüldüğü üzere evli bireylerin çocuk sayıları ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($F=5,483$; $p=0,001$).

Tablo 12.3: Evli bireylerin çocuk sayılarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ANOVA sonuçları

Aşka Ttutumlar Ölçekleri	İlişkin Alt	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	F	P
Tutkulu Aşk		Gruplar arası	10,054	3,351	6,637	0,000*
		Gruplar içi	75,829	0,505		
		Toplam	81,943			
Oyun Gibi Aşk		Gruplar arası	6,617	2,206	6,948	0,000*
		Gruplar içi	64,758	0,317		
		Toplam	71,375			
Arkadaşça Aşk		Gruplar arası	10,966	3,655	4,756	0,003*
		Gruplar içi	156,781	0,769		
		Toplam	167,747			
Mantıklı Aşk		Gruplar arası	6,335	2,112	5,016	0,002*
		Gruplar içi	85,877	0,421		
		Toplam	92,211			
Sahiplenici Aşk		Gruplar arası	12,881	4,294	8,471	0,000*
		Gruplar içi	103,400	0,507		
		Toplam	116,281			
Özgeci Aşk		Gruplar arası	2,156	0,719	1,360	0,256
		Gruplar içi	107,839	0,529		
		Toplam	109,995			
*p<0,05	Sd=207					

Tablo 12.3’de verilen sonuçlara göre çocuk sayısı ile özgeci aşk dışında aşka ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

4.12. Evli Bireylerin Şiddete Maruz Kalma Durumlarına Göre Aşka İlişkin Tutum ve Evlilik Uyum Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Bulgular

Araştırmanın onikinci alt problemi ‘‘Evli bireylerin şiddete maruz kalma durumlarına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var

mıdır?’’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin veriler *t-testi* ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 13.1 ve Tablo 13.2’de verilmiştir.

Tablo 13.1: Evli bireylerin şiddete maruz kalma durumlarına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Şiddete maruz kalma durumu	n	$\bar{x}$	Ss	SD	T	p
Evet	29	2,32	0,71	206	-4,76	0,000*
Hayır	127	2,90	0,58			

*p<0,05

Tablo 13.1’de görüldüğü üzere şiddete maruz kalma durumuna göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($t=-4,76$; $p=0,000$). Şiddete maruz kalmayanların ($\bar{x}=2,90$) evlilik uyum puanları, maruz kalanlardan ($\bar{x}=2,32$) daha yüksek çıkmıştır.

Tablo 13.2: Evli bireylerin şiddete maruz kalma durumlarına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Şiddete maruz kalma durumu	n	$\bar{x}$	Ss	t	p
Tutkulu Aşk	Evet	29	3,24	0,83	-4,298	0,000*
	Hayır	127	3,85	0,69		
Oyun Gibi Aşk	Evet	29	2,72	0,714	0,552	0,582
	Hayır	127	2,79	0,57		
Arkadaşça Aşk	Evet	29	2,72	0,89	-4,636	0,000*
	Hayır	127	3,52	0,85		
Matıklık Aşk	Evet	29	2,62	0,59	0,28	0,775
	Hayır	127	2,58	0,68		

Sahiplenici Aşk	Evet	29	3,49	0,87	0,649	0,517
	Hayır	127	3,39	0,72		
Özgeci Aşk	Evet	29	3,57	0,86	0,692	0,490
	Hayır	127	3,47	0,71		

* $p < 0,05$ Sd=206

Tablo 13.2’de verilen *t-testi* sonuçlarına bakıldığında şiddete maruz kalma durumları ile aşka ilişkin tutumlar alt ölçeklerinden tutukulu aşk ve arkadaşça aşk puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

4.13. Evli Bireylerin Ruhsal Rahatsızlıklarının Olup Olmamasına Göre Aşka İlişkin Tutumları İle Evlilik Uyumları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi ‘‘Evli bireylerin ruhsal rahatsızlıklarının olup olmamasına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?’’ şeklinde belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin verilerin analiz sonuçları Tablo 14.1 ve Tablo 14.2’de verilmiştir.

Tablo 14.1: Evli bireylerin ruhsal rahatsızlıklarının olup olmamasına göre evlilik uyum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Ruhsal Rahtsızlık	n	$\bar{x}$	Ss	SD	t	p
Var	9	2,22	0,66	206	-2,936	0,004*
Yok	199	2,84	0,61			

* $p < 0,05$

Tablo 14.1’de görüldüğü üzere ruhsal rahatsızlıkları olanların ($\bar{x} = 2,22$) olmayanlar ($\bar{x} = 2,84$) göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($t = -2,936$; $p = 0,004$). Ruhsal rahatsızlığı olanların evlilik uyum puanları olmayanlardan daha düşüktür.

Tablo 14.2: Evli bireylerin ruhsal rahatsızlıklarının olup olmamasına göre aşka ilişkin tutum puanlarının ortalama, standart sapma ve *t-testi* sonuçları

Aşka İlişkin Tutumlar Alt Ölçekleri	Ruhsal Rahatsızlık	n	$\bar{x}$	Ss	t	p
Tutkulu Aşk	Var	9	2,84	0,70	-1,457	0,147
	Yok	199	3,42	0,74		
Oyun Gibi Aşk	Var	9	2,94	0,73	0,858	0,392
	Yok	199	2,77	0,58		
Arkadaşça Aşk	Var	9	3,28	0,69	-0,449	0,654
	Yok	199	3,41	0,91		
Mantıklı Aşk	Var	9	2,75	0,58	0,745	0,457
	Yok	199	2,58	0,67		
Sahiplenici Aşk	Var	9	4,05	0,75	2,692	0,008*
	Yok	199	3,38	0,41		
Özgeci Aşk	Var	9	4,00	0,41	2,200	0,029*
	Yok	199	3,45	0,32		

* $p < 0,05$ Sd=206

Tablo 14.2’de verilen t testi sonuçlarına bakıldığında ruhsal rahatsızlıklarının olup olmaması ile aşka ilişkin tutumlardan sahiplenici ve özgeci aşk arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p < 0,05$). Ruhsal rahatsızlıklarının varlığı sahiplenici ve özgeci aşk tutum puanlarını artırmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara, tartışmalara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

5.1.1. Evli bireylerin aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Yapılan korelasyon analizi sonucu aşka ilişkin tutum ile evlilik uyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Tutkulu aşk, arkadaşça aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk ile evlilik uyumu arasında pozitif; oyun gibi aşk ve mantıklı aşk ile evlilik uyumu arasında negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

5.1.2. Evli bireylerin cinsiyetine göre aşka ilişkin tutumları ile evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Yapılan t testi sonuçları incelendiğinde cinsiyet ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, cinsiyet ile aşka ilişkin tutum alt ölçeklerinden sadece oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu, erkeklerin oyun gibi aşk puanlarının kadınlardan ve kadınların sahiplenici aşk puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

5.1.3. Evli bireylerin yaşlarına göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Analizler incelendiğinde yaş faktörüne göre hem evlilik uyum hem de aşka ilişkin tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmış olup; mantıklı aşk dışında evli çiftlerin yaşları arttıkça evlilik uyum ve mantıklı aşk dışında aşka ilişkin tutum puanlarının azaldığı görülmüştür.

5.1.4. Evli bireylerin öğrenim durumlarına göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırma verileri analiz edildiğinde evli çiftlerin öğrenim durumuna göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiş; özellikle lisans mezunu evli çiftlerin evlilik uyum puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Lisans mezunlarının evlilik uyum puanlarının ilkökul mezunlarından, lisansüstü mezunlarının evlilik uyum puanlarının ortaokul mezunlarından daha yüksek olduğu; lisans ve lisansüstü mezunlarının tutkulu aşk puanlarının okuryazar grubundan ve ilkökul mezunlarından daha yüksek olduğu, lise mezunlarının tutkulu aşk puanlarının ilkökul mezunlarından daha yüksek olduğu; ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü mezunlarının oyun gibi aşk puanlarının okuryazar grubundan ve ilkökul mezunlarından daha yüksek olduğu; lise ve lisans mezunlarının arkadaşça aşk puanlarının ilkökul ve ortaokul mezunlarından daha yüksek olduğu; ilkökul ve ortaokul mezunlarının mantıklı aşk puanlarının lise ve lisans mezunlarından daha yüksek olduğu; lise, lisans ve lisansüstü mezunlarının sahiplenici aşk puanlarının ilkökul mezunlarından daha yüksek olduğu ve son olarak lise mezunlarının özgeci aşk puanlarının lisans mezunlarından daha fazla olduğu görülmüştür.

5.1.5. Evli bireylerin mesleklerine göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Evli çiftlerin meslek durumuna göre evlilik uyum puanları arasında herhangi bir farklılığın olmadığı, ancak aşka ilişkin tutum puanları ile anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; ev hanımı (çalışmıyor) grubunun dışındaki tüm mesleklerde tutkulu aşk alt ölçek

puanı diğerlerinden yüksek; ev hanımı (çalışmıyor) grubunda ise özgeci aşk puanı ($x=3,70$) yüksek olduğu bulunmuştur.

5.1.6. Evli bireylerin ekonomik durumlarına göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Ekonomik durumuna göre evli çiftlerin evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı; aşk biçimlerinden de sadece tutkulu aşk puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüş; buna göre ekonomik düzey arttıkça tutkulu aşk puanının da arttığı saptanmıştır.

5.1.7. Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Evli bireylerin madde kullanım durumlarına göre evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, aşk biçimlerinden de sadece oyun gibi aşk ile anlamlı bir farklılığın olduğu, madde kullananların kullanmayanlara göre oyun gibi aşk puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

5.1.8. Evli bireylerin evlilik sayılarına göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmamızda evli bireylerin evlilik sayısına göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

5.1.9. Evli bireylerin evlilik sürelerine göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Evli bireylerin evlilik süresine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; evlilik süresi arttıkça evlilik uyum puanlarının ve aşka ilişkin tutum alt ölçeklerinden özgeci aşk dışında alınan puanların azaldığı bilgisi edinilmiştir.

5.1.10. Evli çiftlerin evlenme biçimlerine göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Evli çiftlerin evlenme biçimine göre aşka ilişkin tutum ve evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; buna göre kaçarak evlenenlerin ve aşk evliliği yapanların evlilik uyum puanları görücü usulü ile evlenenlerden daha yüksek olduğu; kaçarak ve aşk evliliği yapanların tutkulu aşk, oyun gibi aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk puanlarının görücü usulü ile evlenenlerden yüksek olduğu, mantıklı aşk ve özgeci aşk puanlarının daha düşük olduğu; kaçarak evlenenlerin özgeci aşk puanlarının aşk evliliği yapanlardan daha yüksek olduğu; kaçarak evlenenlerin tutkulu aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk puanlarının mantık evliliği yapanlardan daha yüksek, mantıklı aşk puanlarının ise daha düşük olduğu; aşk evliliği yapanların tutkulu aşk ve sahiplenici aşk puanlarının mantık evliliği yapanlardan daha yüksek olduğu, mantıklı aşk ve özgeci aşk puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır.

5.1.11. Evli çiftlerin çocuk sayılarına göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Çocuk sayısına göre evlilik uyumu ve özgeci aşk dışında aşka ilişkin tutum puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu; çocuğu olmayan evli bireylerin evlilik uyum ve tutkulu aşk puanlarının daha yüksek olduğu, üç çocuk ve daha fazla çocuğu olanların evlilik uyum puanlarının düşük, sahiplenici aşk ve mantıklı aşk puanlarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

5.1.12. Evli çiftlerin şiddete maruz kalma durumlarına göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Şiddete maruz kalma durumuna göre evlilik uyumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmış olup şiddete maruz kalmayanların evlilik uyum puanları, maruz kalanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Şiddete maruz kalma durumları ile aşka ilişkin tutumlar alt ölçeklerinden tutkulu aşk ve arkadaşça aşk puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve şiddete maruz kalanların tutkulu ve arkadaşça aşk puanlarının düşük olduğu görülmüştür.

5.1.13. Evli çiftlerin ruhsal rahatsızlıklarının olup olmama durumuna göre aşka ilişkin tutumları ve evlilik uyumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Ruhsal rahatsızlıkları olanların olmayanlara göre evlilik uyum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu; ruhsal rahatsızlığı olanların evlilik uyum puanları olmayanlardan daha düşük olduğu; ruhsal rahatsızlıklarının olup olmaması ile aşka ilişkin tutumlardan sahiplenici ve özgeci aşk arasında anlamlı bir farklılık olduğu; ruhsal rahatsızlıklarının varlığı sahiplenici ve özgeci aşk tutum puanlarını artırdığı saptanmıştır.

5.2. Tartışma

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sırasıyla tartışılmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi ilişki/evlilik uyumu/doyumu ile aşk biçimleri arasında ilişki arayan araştırmalara bakıldığında farklılıkların olduğu görülse de genellikle ilişki doyumunun tutkulu, özgeci ve arkadaşça aşk ile olumlu, sahiplenici ve oyun gibi aşk ile olumsuz yönde ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Örneğin Hendrick ve Hendrick (1998), Bestav (2007) ve Büyükşahin ve Hovardaoğlu (2004) yaptıkları çalışmalarda tutkulu aşk, arkadaşça aşk ve sahiplenici aşk ile ilişki uyumu arasında pozitif, oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk ile negatif yönde ilişki olduğu sonucuna varmışlar; bu anlamda araştırmadan benzer sonuçlar elde edilmiş olup, yalnızca özgeci aşk türünde farklılık göze çarpmaktadır.

Bazı araştırmacılar bu araştırmada olduğu gibi kadın ve erkekler arasında evlilik uyumu açısından herhangi bir farkın bulunmadığını gösteren bulgular rapor ederken (Hamamcı, 2005), diğerleri kadınların ilişki uyumunun erkeklerden daha düşük olduğunu (Debord, Romans ve Krieshok, 1996; Dökmen, 2002), evliliklerinde daha fazla sorun algıladıklarını (Jose ve Alfons 2007) ve romantik ilişkileri hakkında erkeklere göre daha fazla kaygılı olduklarına ilişkin bulgular rapor etmişlerdir (Collins ve Read, 1990; Kirkpatrick ve Davis, 1994). Thompson (1993), evli çiftlerle yaptığı çalışmada, özellikle cinsiyetin ve cinsiyet rollerinin aile içi sorumlulukları almada ve karar vermede önemli bir faktör olduğunu, bu faktörün eşler arasındaki ilişkiyi ve evlilik uyumunu etkilediğini belirtmektedir (Akt: Çelik, 2006). Bununla birlikte, geleneksel ve modern cinsiyet rolleri, cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve beklentiler, evlilik uyumunu etkileyebilmektedir. McGovern ve Meyers (2002), cinsiyet rollerine ilişkin tutumla evlilik uyumu arasında ilişki bulunduğunu belirtmektedir.

Kadın ve erkek katılımcıların evlilik uyumları arasında bir farkın bulunmamasının olası bir açıklaması tavan etkisi olabilir. Evli çiftlerle yürütülen bazı araştırmalarda evlilik uyumunda zamanla bir düşme olduğuna, ancak ilerleyen yıllarda uyumun tekrar yükselmeye başladığına (Booth, Johnson, White ve Edwards, 1986; Schumm ve Bugaighis, 1986), bazılarında ise evlilik uyumunun ilerleyen yıllarla birlikte düşmeye devam ettiğine (Vanderhorst, 2000; akt. Jose ve Alfons, 2007) işaret eden sonuçlar elde edilmiştir.

Bu araştırmada olduğu gibi Hendrick ve Hendrick'in 1985, 1995, 1998 ve 2002 yılında yaptıkları çeşitli araştırmalarında erkeklerde daha çok oyun gibi aşk ve özgeci aşk puanlarının yüksek olduğu, kadınlarda ise arkadaşça aşk, sahiplenici aşk ve mantıklı aşk puanlarının ön plana çıktığı vurgulanmış; Neto (1994), Konemana (2004) ve Dion ve Dion (1993) çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşıldığı saptanmıştır.

Yeşiltepe (2011)'in öğretmenlerin evlilik uyumları ile psikolojik iyi oluş açısından incelenmesi amacıyla yaptığı araştırmasında öğretmenlerin evlilik uyumları ve yaşları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir. Benzer şekilde Hamamcı (2005), Çınar (2008), Akbaş (2008) ve Çetin (2010) da araştırmalarında bireylerin yaşlarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı bir olmadığını belirlemişlerdir. Bazı araştırmacılar ise bireylerin yaşlarına göre evlilik uyumları arasında anlamlı fark olduğunu bulmuştur. Örneğin Heaton ve Albercht (1991) araştırmalarında, bireylerin yaşları ilerledikçe evliliklerinde daha fazla emek harcadığını bu nedenle evlilik uyumlarının arttığını bulmuşlardır. Bu durumun da araştırmada yer alan 'yaş arttıkça evlilik uyum puanlarının azaldığı' bulgumuzla örtüşmediği görülmektedir.

Bazı araştırmalar gösteriyor ki ileriki yaşlarda çiftlerin birbirleriyle olan etkileşimleri daha az olumsuz, tartışmaya daha az eğimli, daha az eleştirel ve daha toleranslıdır. Evli kişiler özellikle, eşler eğlenceli ilgilerini emeklilikten önce paylaşırsa, genellikle kendilerini emekliliğe evli olmayan kişilerden daha iyi alıştırıyorlar. Bazı araştırmalar gösteriyor ki erkekler eşlerinden önce emekli olduğunda evlilik uyumunda bir çöküş yaşamaktadırlar. (Lambert, 1999).

Fışiloğlu (1992), eşlerin eğitim düzeylerinin evlilik uyumunu olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Ercan (2008)'e göre aşk biçimleri ile eğitim düzeyi karşılaştırması katılımcıların mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk alt boyutlarına ilişkin puanları arasında ise eğitim düzeyleri bakımından anlamlı bir fark olduğunu göstermiş; bu araştırmayı destekler nitelikte eğitim düzeyi yükseldikçe mantıklı aşk, sahiplenici aşk ve özgeci aşk

puanının düştüğünü saptamıştır. Bu durum Lee'nin kuramından hatırlanacağı üzere mantıklı aşıklar, kişisel yararı ön planda tutarlar. Oysa eğitim düzeyinin yükselmesi, bireylerin aşk yaşantılarını düzenlemede temele koydukları ilkelerin farklılaşmasına yol açabilir. Eğitim düzeyi yükseldikçe pragmatik bakış açısından uzaklaşılması ve daha idealistik-romantik aşk biçimlerinin benimsenmesi söz konusu olabilir. Sahiplenici aşk açıklaması doğrultusunda açıklanabilir. Onun kuramında sahiplenici aşkın en tipik göstergesi, kendine güven eksikliğidir ve bu tip aşıklar partnerleriyle olan ilişkilerini nesnel kriterler doğrultusunda değerlendirmede yetersizdirler. Oysa eğitim, en azından belirli ölçüde, özyeterlilik algısının yükselmesine katkıda bulunabilir ve ilişkinin görece nesnel kriterler ışığında değerlendirilmesinde etkili olabilir. Özgeci aşk ise kültürümüzde daha geleneksel değerlerle açıklanabilir. Eğitim düzeyinin yükselmesi, özellikle Türk toplumunun geleneksel değerlerinden uzaklaşmasında önemli bir etken olarak dikkat çekmekte ve bu nedenle eğitim düzeyinin yükselmesi, özgeci aşk puanlarının düşmesine yol açıyor olabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulardan farklı olarak Işıloğlu (2006)'nın yaptığı araştırmada ekonomik düzey arttıkça evlilik uyumunun arttığı belirlenmiştir. Ayrıca Ercan (2008)'e göre katılımcıların arkadaşça aşk, mantıklı aşk ve özgeci aşk alt boyutlarına ilişkin puanları arasında sosyo-ekonomik düzeyleri bakımından anlamlı bir fark olduğu, alt sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların arkadaşça ve özgeci aşk puanları, üst sosyoekonomik düzeyde yer alan katılımcıların arkadaşça ve özgeci aşk puanlarından, aynı grubun mantıklı aşk puanları, üst ve orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan katılımcıların mantıklı aşk puanlarından daha yüksek olduğu, arkadaşça, mantıklı ve özgeci aşk biçimlerine ilişkin puanların, üst sosyo-ekonomik düzeyden alt sosyo-ekonomik düzeye doğru gidildikçe yükseldiğini saptamıştır.

Bu araştırma, Ercan (2008) 'ilişki sayısı arttıkça oyun gibi aşk ve özgeci aşk puanları yükselmektedir ve ilişki süresi uzadıkça tutkulu aşk ve arkadaşça aşk puanları yükselmektedir; ilişki süresi kısaldıkça oyun gibi aşk ve sahiplenici aşk puanları yükselmektedir' yönleriyle örtüşmemektedir.

Cimbalo ve diğerleri (1976), çiftlerle yaptıkları araştırmalarında, tıpkı araştırmada olduğu gibi, evlilik süreleri arttıkça aşk puanlarının düştüğünü saptamışlardır. Ayrıca Işınsu (2003)'nın yaptığı araştırmada aşıkların, nişanlı olanların ve beş yıla kadar evli olanların beş yıldan fazla evli olanlara göre daha uyumlu oldukları bulunmuş; bu anlamda da araştırmayı destekler niteliktedir. Başka bir araştırma olan evlilik süresi ile evlilik uyumu arasındaki

ilişkiyi çalışan Anderson, Russel ve Schumm (1983) ve Hicks ve Platt (1970), evliliğin ilk yıllarının, özellikle çocuğun ailede olduğu dönemlerde evlilik uyumunun düşük olduğu, çocukların evden ayrılmalardan sonra yükseldiğini, daha sonra ise tekrar düştüğünü bulmuşlardır. (Fidanoğlu, 2007).

Araştırmadan elde ettiğimiz bulguların tersine eşlerin tanışma şekli ve evlilik doyumu üzerine yaptığı bir çalışmada Turan (1997), Türkiye’de yaşayan evli çiftlerin görücü ya da anlaşarak evlenmiş olmalarının evlilik uyumunu etkilemediğini saptamıştır. Aynı şekilde Azizoglu ve Binici (2000), psikolojik yardım için başvuran ve başvurmeyan çiftler üzerine yaptığı bir çalışmada, evlilik şekli gibi demografik özelliklerin evlilik uyumu üzerinde etkili olmadığını bulmuştur (Çimen, 2007). Bu bulguların dışında araştırmayı destekler nitelikte olan İmamoğlu (1994), görücü usulü evlenen çiftlere oranla anlaşarak evlenen çiftlerin daha fazla evlilik uyumu ifade ettiğini ortaya koymuştur. Farklı bir çalışmada ise Xiaohe ve Whyte’ın (1990) Çin’de 586 evli kadınla çalışılmıştır. Benzer şekilde bu çalışmada elde edilen sonuçlara bakıldığında anlaşarak evlenen kadınların görücü usulüyle evlenen kadınlardan daha fazla uyum sağladıkları görülmektedir. (akt. Çimen, 2007).

Araştırmadan elde edilen bulgular, literatürde Burgess ve Cotrell (1939) ve Luckey (1970) gibi araştırmalarla karşılaştırıldığında çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında ters bir ilişki olduğundan bahsettiği görülmüş bu anlamda benzer olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak Denga (1982) ve Kurdek (1995) gibi araştırmalar da çocuğun evlilik uyumunu artırdığına yönelik sonuçlarda bulunmuşlardır. Şüphesiz ki evlilik uyumu üzerinde etkili olan faktörlerden bir tanesi de çocukların evlilik ilişkisine yansımalarıdır. Çocukların varlığının çift ilişkisi üzerindeki etkileri kadar çocuk yetiştirme sorumluluğundan kaynaklanan çatışmalar da, çiftin uyum puanları üzerinde etkili olabilmektedir (Canel, 2007).

Işıloğlu (2006) çalışmasında da tıpkı bu araştırmadan elde edilen sonuçlar gibi şiddetin varlığının evlilik uyumunu azalttığı bilgisi vurgulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara benzer olarak evlilik uyumu ve psikolojik sağlık problemleri arasındaki ilişkiyi incelen bir araştırmada Burman ve Margolin (1992), psikolojik sağlık problemlerinin evlilik ilişkisini etkilediğini gösteren bulgular elde etmişlerdir. Kim ve Moen (2002), emekli öğretmenlerle yaptıkları bir çalışmada evlilik kalitesinin emeklilik uyum veya psikolojik iyi oluş sürecinde önemli bir kaynak olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde araştırmalar evlilik kalitesinin yaşam doyumu ve depresyonla önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermektedir (Kim ve Moen, 2002).

5.3. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde evli bireylerin aşk biçimlerinin evlilik uyumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Ancak araştırmada sınırlı sayıda evli bireye ulaşmamız nedeniyle evreni temsil etmede yeterli olmadığı farkedilmiştir. Bu nedenle çalışma genişletilerek daha fazla evli bireye ulaşılabilir ve evli bireylerin aşk biçimlerinin belirlenmesi sağlanabilir.

Araştırmanın örneklemini araştırmaya gönüllü olarak katılan çiftlerden oluştuğundan belirli bir yöntemle seçilmemiştir; bu nedenle bazı sosyo-demografik özelliklerde (öğrenim durumu, meslek, ekonomik durum) eşit dağılım sağlanamamıştır. Bu çalışma ilerleyen dönemlerde örneklem seçimi özenle dikkate alınarak yeniden yapılabilir.

Araştırma, sadece evli bireylerle yapıldığından ilerleyen dönemlerde evli olmayan kişiler ya da boşanmış kişiler ile yeniden düzenlenerek çalışılabilir ve böylece ülkemizde aşk biçimleri üzerine yapılan çalışmalar artırılabilir.

Araştırmada her yaş grubunda yer alan evli bireyler yer almıştır. Bu nedenle daha spesifik bir çalışma ile daha nesnel sonuçlara ulaşılabilir.

Ayrıca bu araştırma, aşkın tek bir şeklinin olmadığı, kişinin zaman zaman değişebilen aşk biçimlerine sahip olabileceğinin anlaşılması açısından önemlidir. Bu anlamda çiftlerin birbirlerinin aşk biçimlerini tanımaları sayesinde kendilerine en uygun eşi bulmak ve evlilik uyumunu arttırmak adına “evlilik öncesi ilişki geliştirme programları” geliştirilebilir.

Araştırmada evlilik uyumunu etkileyen birçok faktör olduğu görülmüştür. Bunun için gerek evlilik sürecindeki bireylere birbirlerini daha iyi tanıyabilmeleri açısından gerekse evli bireylere evlilik uyumunu arttırmaya yönelik grup çalışmaları ya da aile/çift eğitimleri verilebilir.

Aşk biçimlerinin farklı olması, eşlerin ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları ele alışlarında, ilişkilerinde yoğunlaştıkları konularda ve birbirlerinin davranışlarına ilişkin yüklemelerinde farklılıklar yaratarak ilişkiden sağlanan doyumu olumsuz yönde etkilemektedir. Buna karşı, aşk biçimlerindeki benzerlik eşlerin ilişkide karşılaşılan sorunlara benzer şekilde çözüme kavuşturmaya çalışmalarına, ilişkilerinde dikkatlerini aynı noktalar üzerine odaklamalarına ve birbirlerinin davranış nedenlerine benzer açıklamalar getirmelerine yol açarak ilişkiden sağlanan doyumu arttıracaktır. Bu nedenle araştırmadan elde edilen

sonuçlar, aile ve çift terapilerinde eşlerin aşka ilişkin tutumları belirlenerek, daha sağlıklı bir iletişim sağlaması, farkındalık oluşturulması ve evlilik uyumunun artması yönünde kullanılarak fayda sağlanabilir.

İlgili literatür incelendiğinde araştırmada yer almayan bir unsur olan kültür faktörünün oldukça önemli olduğu dikkat çekmiştir. Bu nedenle ilerleyen dönemde yapılacak olan çalışmalarda kültür farklılıklarının da dikkate alınması son derece yararlı olacağı düşünölmüştür.

KAYNAKÇA

Acker, M., Davies M. (1992) Intimacy, Passion and Commitment in Adult Romantic Relationships: A Test of the Triangular Theory of Love *Journal of Social and Personal Relationships*, sayı 9, ss. 21-50.

Akfırat, F.Ö. (1995). Çalışan ve çalışmayan kadınlarla eşlerinin nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.

Aktaş A . M .(1998) Evlilik Danışması. Cinsiyet ve Psikiyatri

Akar, H. (2005) Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle, Yardım Talebi Olmayan Ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumu Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması, Uzmanlık Tezi, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi

Akbaş, M. (2008). Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktürk, E. (2006), Marital Satisfaction in Turkish Remarried Families: Comparison Among Marital Status, Effect of Stepchildren and Contributing Factor. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Anderson, N. (2007) Psychological Theories of Love: What is Love? Greeting&Welcome to [Nikia Anderson.com/id18.html](http://NikiaAnderson.com/id18.html) (23.08.2011)

Aniol J.C., Snyder D.G. (1997) Different Assessment of Financial and Relationship Distress: Implications for Couples Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, Vol.23, 347-346.

Atak H., Taştan N., (2012), Romantik İlişkiler ve Aşk, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4):520-546

Aydogdu, İ. (2010). Romantik İlişkilerin Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi.

Azizoglu-Binici, S. (2000). Psikolojik yardım için başvuruda bulunan ve bulunmayan evli çiftlerin evlilik ilişkilerini değerlendirmelerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı

Barter, C. (2009) In the Name of Love: Partner Abuse and Violence in Teenage Relationships. *British Journal of Social Work*, sayı 39, ss. 211-233.

Bartholomew K, Shaver PR. (1998). *Methods of assessing adult attachment do they converge? In Attachment Theory and Close Relationships* (Eds JA Simpson, WS Rholes):25-45. New York, Guilford Press,

Baucom, D.H., Sayers,S.L., & Duhe, A. (1989). Attribution style and attribution patterns among married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(4), 596-607.

Bayhan, P., Sonnur I. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış. *Aile ve Toplum Dergisi*, sayı 5, ss. 33-44.

Beach, S.R.H., & Tesser, A. (2004). Evlilikte aşk. (M. Işınsoy, Çev.). *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(32), 123-129.

Bernardes, D., Mendes M., Sarmiento P., Silva S., Moreira J. (1999) "Gender Differences in Love and Sex: A Cross-Cultural Study". Poster presented at the International Network on Personal Relationships Young Scholars Pre-Conference, University of Louisville, Kentucky, USA, ss. 24-25.

Beştav, G. (2007) Romantik İlişki Doyumu ile Cinsiyet, Bağlanma Stilleri, Rasyonel Olmayan İnançlar Ve Aşka İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi.

Binici, S. A. (2000), Psikolojik Yardım İçin Başvuruda Bulunan ve Bulunmayan Evli Çiftlerin Evlilik İlişkilerini Değerlendirilmelerinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Bird, G., Melville, K. (1994). *Families and intimate relationships*. London: McGraw- Hill, Inc.

Bonds-Raacke, J. M., Bearden, E. S., Carriere, N. J., Anderson, E. M., & Nicks, S. D. (2001). Engaging distortions: Are we idealizing marriage? *Journal of Psychology*, 135(2), 179- 184.

Boran F . (2003) *Aşk ve Evlilik*, Epsilon Yayıncılık, 9-10.

Bowlby J. (1999) *Attachment and Loss*. New York, Basic Books

Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1993). Assessing dysfunctional cognition in marriage: A reconsideration of the relationship belief inventory. *Psychological Assessment*, 5, 92-101.

Broman, C. L. (1993) Race differences in marital well-being. *Journal of Marriage and the Family*, C. 55, 724-732.

Burleson, B. R., Denton, W. H. (1997). The relationship between communication skill and marital satisfaction: Some moderating effects. *Journal of Marriage & the Family*, 59(4), 884-902.

Burman, B. ve Morgolin G. (1992). Analysis of association between marital relationship and health problems. An interactional perspective. *Psychological Bulletin*, 112. 39-63.

Buss DM. (1989) Sex differences in human mate preferences: evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavior Brain Science*; 12:1-49.

Buss DM. (2007) The evolution of human mating. *Acta Psychologica Sinica*; 39:502-521.

Buunk B., Bosman J. (1985). Attitude similarity and attraction in marital relationships. *The Journal of Social Psychology*, 126(1), 133-134.

Büyükhahin, A., Hovardahoğlu, S. (2004), Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee'nin Çok Boyutlu Aşk Biçimleri Kapsamında İncelenmesi *Türk Psikoloji Dergisi*, 19 (54), 59-72.

Büyükşahin, A. (2006). Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı Değişkenler Yönünden İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Büyüköztürk, Ş. (2010) *Veri Analizi El Kitabı*. 12. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Büyükşahin, A. (2001) Yakın İlişki Kuran ve Kuramayan Üniversite Öğrencilerinin Çeşitli Sosyal Psikolojik Etkenler Yönünden Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Canel, A. N. (2007), “Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir grup Çalışmasının Sınanması”, *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışma AnaBilim Dalı Eğitim Bilimleri, İstanbul.

Cassidy J. (2000) The complexity of the caregiving system: A view from attachment theory. *Psychol Inq*, 11:86-91.

Cimbalo, R.S., Faling, V. and Mousaw, P. (1976). The Course of Love: A Cross-Sectional Design. *Psychological Reports*, 38, 1292-1294.

Cole, C. L., Cole, A. L., Dean, D. G. (1980). Emotional maturity and marital adjustment: A decade replication. *Journal of Marriage & Family*, 42(3), 533-539.

Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.

Collins, K, Cramer, K., Siggleton-Jackson J. (2005) Love Styles and Self- Silencing in Romantic Relationships. *Guidance & Counseling*, 20, ss.139-146.

Corey, G. (2005), *Psikolojik Danışma Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları* (Tek. Ed. Ayhan Sağlam), Mentis Yayınları, Ankara.

Cowan, G., Cowan, C. , Carolyn, P. , Cowan, P. , Heming, G. Garrett, E. , Coysh, W.S., Curtis-Boles, H. ve Boles, A.J. (1985). *Transition to parenthood: his, hers and theirs. Journal of Family Issues*, 6, 451-482.

Curun, F. (2006), Yüklemler, İletişim Çatışmaları, Cinsiyet ve Cinsiyet Rolü Yönelimi ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

Çelik, M. (2006), Evlilik Doyumu Ölçeği Geliştirme Çalışması, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Adana.

Çelik, M., Tümkaya S, (2012) Öğretim Elemanlarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumlarının İş Değişkenleri ile İlişkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt 13, Sayı 1, 223-238

Çetin, B.T. (2010). Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çınar, L. (2008). Evlilik doyumu: cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler. Enstitüsü, Ankara.

Çimen, S. E. (2007), “Görücü Usulü ve Anlaşarak Evlenen Bireylerin Çeşitli Sosyal Psikolojik Faktörler Yönünden Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Davis, K., Mann-Latty H., 1987. “Love Styles and Relationship Quality: A Contribution to Validation”. *Journal of Social and Personal Relationships*, sayı 4, ss. 409-428.

Davies, M.F. (2001). Socially Desirable Responding and Impression Management in the Endorsement of Love Styles. *The Journal of Psychology*, 135 (5), 562-570.

Demir, A. ve Fıfıloğlu, H. (1999), "Loneliness and Marital Adjustment of Turkish Couples" *Journal of Psychology*, 130 (2), 35-69.

Demirtaş, H.A. (2004). Yakın ilişkilerde kıskançlık (bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler). Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi.

Diehl M, Elnick AB, Bourbeau LS, Labouvie-Vief G. (1998) Adult attachment styles: their relations to family context and personality. *J Personal Social Psychology*, 74:1656-1669.

Dion, K.K. ve Dion, K.L. (1991), Psychological individualism and romantic love *Journal of Applied Psychology*, 67 ,219-29.

Dion, K.K, Dion K.L (1993) “Gender and Ethnocultural Comparisons in Styles of Love”. *Psychology of Women Quarterly*, sayı 17, ss. 463-473.

Dion, K.K. and Dion, K.L. (1988). Romantic Love: Individual and Cultural Perspectives. In. Sternberg R.J. and Barnes, M.L. (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press, 264-292.

Dion, K.K. and Dion, K.L. (1996a). Introduction: Toward Understanding Love. *Personal Relationships*, 3, 1-3.

Dion, K.K. and Dion, K.L. (1996b). Cultural Perspectives on Romantic Love. *Personal Relationships*, 3, 5-17.

Doherty, R.W., Hatfield, E., Thompson, K. and Choo, P. (1994). Cultural ve Ethnic Influences on Love and Attachment. *Personal Relationships*, 1, 391-398.

Dökmen, Z. (2002). *Evlilik doyumu ile eşle algılanan benzerlik, cinsiyet, cinsiyet rolleri ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki*. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ankara.

Eddy J.M. (1991) An Empirical Evaluation of the Dyadic Adjustment Scale: Exploring the Differences Between Marital “Satisfaction” and “Adjustment”. *Behavioral Assesment*, Vol.13, 199-220.

Erbek E. (2004) Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile, yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasındaki çiftlerde; çift uyumu, problem çözme becerisi, boyun eğici davranış, öfke tutumu arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması, Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R. L. (2005) Cinsellik ve Çift Uyumu Arasındaki İlişki: Üç Grup evli Çiftte Karşılaştırılmalı Bir Çalışma. *Düşünen Adam Dergisi*, 18(2): 72-81

Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpkan, R. L. (2005) Evlilik Uyumu, *Düşünen Adam Dergisi*, 18 (1): 39-47

Ercan, H. (2008) “Genç Yetişkinlerin Ask Biçimleri ve Benlik Tipleri”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Erel, O. & Burman, B. (1995) Interrelatedness of Marital Relations and Parent-Child Relations: A Metaanalytic Review. *Psychological Bullentin*, 118, 108-132.

Eriştiren P. (1999) Cinsel İşlev Bozukluğu Tanısı Konarak Terapiye Alınan Kadın Olgularla, Evlilik İçi Çatışma Nedenleriyle Terapiye Alınan Kadın Olguların, Psikiyatrik Komorbidite ve Evlilik İlişkilerinin Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, I. Psikiyatri Birimi.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and Crisis*. New York: W.W. Norton Company Inc.

Faulkner, R. A., Davey, M., & Davey, A. (2005). Gender-related predictors of change in marital satisfaction and marital conflict. *The American Journal of Family Therapy*, 33(1), 61-83.

Fowers, Blaire J., Montel, Kelly H., & Olson, David H. (1996) *Journal of Marital and Family Therapy*, 22(1), 103-119

Framo, J. L. (1992). *Family of Origin theory: An intergenerational approach*. New York: Brunner/ Mazel.

Framo, J. L. (1996). A personal retrospective of the family therapy field: Then and now. *Journal of Marital and Family Therapy*, 22, 239-316.

Fromm, E. (1995) *Sevme Sanatı*. (çev.) Yurdanur Salman. 10. Baskı. İstanbul: Payel Yayınları.

Fromm, E. (1991) *Sahip Olmak ya da Olmak*. İstanbul: Arıtan Yayınevi.

Fıfıloğlu, H. (1992), "Lisansüstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu", *Psikoloji Dergisi*, 7 (28), 16-23.

Fidanoğlu, O. (2007), "Evlilik Uyumu ile Eşlerin Somatizasyon Düzeyleri Arasındaki İlişki ve Diğer Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması" *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul.

Fincham F. D., Beach S. R. H, Harold G. T, Osborne L. N. (1997) Marital Satisfaction and Depression : Different Causal Relationships For Men and Women ? *Psychological Science*, 351-357

Gao, H. (2001). When the "learned system" is activated. *Working Papers* , 48, 41-54. Lund University Press.

Glenn, N. (1990), "Quantitative Research on Marital Quality in the 1980's: A Critical View", *Journal of Marriage and the Family*, 60 (3), 569-576.

Glenn, N.D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270.

Gordon, K. P., Baucom, D. H., Epstein, N., Burnett, C. K., & Rankin, L. A. (1999). The interaction between marital standards and communication patterns: How does it contribute to marital adjustment? *Journal of Marital and Family Therapy*, 25(2), 211- 223.

Gordon, K.C., Friedman, M.A., Miller, I.W., & Gaertner, L. (2005). Marital attributions as moderators of the marital discord-depression link. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24(6), 876-893.

Göka E . (1998) Bir Terör Olarak Aşk: Karşılıksız Aşk Sendromu *Cinsiyet ve Psikiyatri*, Kriz Dergisi, 6 (2): 33-41

Gökdağ, D. (2002), *Aile Psikolojisi ve Eğitimi*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Önlisans Programı, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1377, Eskişehir.

Gökmen, A. (2001). Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolcülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Greeff AP, Malherbe HL: Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex&Marital Therapy* 27: 247-257,2001.

Grych, J.H. ve Fincham, F.D. (1990), “Marital Conflict and Children’s Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework”, *Psychological Bulletin*, 108 (2), 267-290.

Gülsün, M, Ak M, Bozkurt A, (2009) Psikiyatrik Açıdan Evlilik ve Cinsellik, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1):68-79

Günay, O. (2000). Evlilik uyumu ile kişisel düşünme modelleri arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi

Gündoğdu, F. B. (1995), “Otistik ve Normal Çocuğu Olan Anne-Babaların Evlilik Uyumlarını Algılamaları ve Bazı Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.

Güngör, C. H. (2007). Evlilik doyumunu geliştirmeye yönelik bir model geliştirme. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güven, N. 2005. “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu ile İlişkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313-328.

Harriman, L.C. (1986), “Marital Adjustment as Related to Personal and Marital Changes Accompanying Parenthood”, *Family Relations*, 34, 233-239.

Hatfield, E. (1988). Passionate and Companionate Love. In. Sternberg R.J. and Barnes, M.L. (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press, 191-217.

Hatfield, E, Jungsık K. (2004). "Love Types and Subjective Well-Being: a Cross- Cultural Study". *Social Behavior and Personality*, sayı 32, ss.173-182.

Hatfield, E., Rapson R.. (1996). *Love and Sex, Cross-Cultural Perspectives*. Boston: Allyn and Bacon.

Hatipoğlu, Z. (1993), "The Role of Certain Demographic Variables and Marital Conflict in Marital Satisfaction of Husbands and Wives" Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

Hawkins, D.N. (2005). Unhappily ever after: effects of long term, low quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84 (1), 445- 465.

Haws, W. A., & Mallinckrodt, B. (1998). Separation-individuation from family of origin and marital adjustment of recently married couples. *American Journal of Family Therapy*, 26(4), 293-306.

Hazan, C. ve Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.

Helvacı, F. (2012). Romantik İlişkilerde Sorun Çözme ve Sosyal İlginin Aşka ilişkin Tutumlarla İlişkisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışman Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Hendrick, C. ve Hendrick, S. (1986). A theory and method of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 392-402.

Hendrick, S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 93–98.

Hendrick, S. ve Hendrick, S.S. (1989). Research on love: does it measure up? *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 784-794.

Hendrick, S. ve Hendrick, C. (1992). *Romantic Love*. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.

Hendrick, S. ve Hendrick, C. (1995) Gender differences and similarities in sex and love. *Personal relationship*, 2, 55-65.

Hendrick, C., S. S. Hendrick ve A. Dicke (1998). The Love Attitudes Scale: Short form. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 147-159.

Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (2002). Linking romantic love and sex: Development of the Perceptions of Love and Sex Scale. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19, 361-378.

Hendrick, C. and Hendrick, S. (2006). Measuring Respect in Close Relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23 (6), 881-899.

Hojjat M. (2000) Sex differences and perceptions of conflict in romantic relationships. *J Social Personal Relationship*, 17: 4-5.

Hortaçsu, N. (1997). *İnsan İlişkileri* Ankara: İmge Kitabevi.

Hovardaoğlu, S, Büyükşahin, A. (2004)“ Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee’nin Ask Biçimleri Kapsamında İncelenmesi”. *Türk Psikoloji Dergisi*, sayı 19, ss. 59-72.

Hovardaoğlu,S. (1996). Sosyal mübadele: evlilikle ilgili degerlendirmelere etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 12-24.

Humphreys, T. (2003), *Aile: Terk Etmemiz Gereken Sevgili* (Çev. T. Anapa) (3. Baskı), Epsilon Yayınları, İstanbul.

Işıloğlu, B (2006) Anksiyete Ve Depresyon Tanısı İle İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyodemografik Faktörler, Çift Uyum ve Hastalıkla İlişkisi, Uzmanlık Tezi, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi

İlkketenci R. (2004), “Evli Bireylerin Problem Çözme Becerileri ve Evlilik Uyumları Arasındaki İlişki”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.

İmamoğlu, O. (1994), “Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler”, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

İmamoğlu E.O, Yasak Y. (1997) Dimensions of marital relationships as perceived by Turkish husbands and wives. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 123 (2), 221-232

Jose, O., & Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction? *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33, 73-85.

Kalkan, M., (2012) Romantik İlişkilerde Sorun Çözme ve Sosyal İlginin Aşka İlişkin Tutumlarla İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışman Anabilim Dalı, Samsun.

Kanemasa, Y., Taniguchi, J., Daibo, I. and Ishimori, M. (2004). Love Styles and Romantic Love Experiences in Japan. *Social Behavior and Personality*, 32 (3), 265- 282.

Karasar, Niyazi. (2005) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 14. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karney, B.R., & Bradbury, T.N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method and research, *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34.

Karney, B.R., Bradbury, T.N., Fincham, F.D., & Sullivan, K.T. (1994). The role of negative affectivity in the association between attributions and marital satisfaction, *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(2), 413-424.

Kastro, R. M. (1998), “Evlilik İçi Uyum ve Depresyon: Evlilik İlişkisinin Niteliği ve Eşlerde Semptom Oluşumu Hakkında Bir Çalışma”, Yüksek Lisans Tezi,

Kernberg OF.(1995) *Love Relations Normality and Pathology*. New Haven, Yale University Press.

Kışlak Tutarel Ş, Çabukça F . Empati ve Demografik Değişkenlerin Evlilik Uyumu ile İlişkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* , 2002 , Cilt : 2 Sayı : 6

Kışlak, T. (1995). Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi

Kiecolt-Glaser, J.K. ve Newton, T.L. (2001), "Marriage and Healt: His and Hers." *Psychological Bulletin*, 7 (4), 472-503.

Kim, J. ve Hatfield, E. (2004). Love types and subjective well-being: A cross-cultural study. *Social Behavior and Personality*, 32(2), 173-182.

Kim, J.E ve Moen, P. (2002). Retirement transitions, gender and psychological wellbeing: A Life-course ecological model. *Journal of Gerontology: Psychological Science*, 57B, 212-222.

Kirkpatrick LA, Davis KE. (1994) Attachment style, gender, and relationship stability: a longitudinal analysis. *Personal Social Psychology* 66:502-512.

Kitamura T, Aoki M . (1998) Sex differences in Marital and Social Adjustment . *Journal of Social Psychology* , 138(1) , 26-32

Klinetob N.A., Smith D.A. (1996) Demand-withdraw Communication in Marital Interaction: Tests of Interspousal Contingency and Gender Role Hypothesis. *Journal of Marriage and the Family*, Vol.58, 945-958

Koydemir, S, Selışık, Z.E.S. ve Tezer, E. (2005), İstanbul Evlilik Uyumu ve Mükemmeliyetçi Boyutları Arasındaki İlişki, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23), 65-75.

Kuidaki, Ç. (2002), “Cinsel Doyum ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Ankara.

Kurdek, L.A. (1995). Predicting change in marital satisfaction from husbands’ and wives’ conflict resolution styles. *Journal of Marriage and Family*, 57, 153-164.

Lake, T. (2006) “Investigating Radical Contradictions of Original Lovemaps: Therapeutic Implications”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of South Africa

Leak, G., Gardner L. (1990) “Sexual Attitudes, Love Attitudes and Social Interest”. *Individual Psychology*, sayı 46, ss. 55-60.

Larson J . H . (2002) *The Great Marriage Tune-Up Book* .

Lee, J. A. (1973). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*. Don Mills, Ontario, Canada: New Press.

Lee, J. A. (1988). Love-Styles. In R. Sternberg & M. Barnes (Eds.), *The Psychology of Love* (pp. 38-67). New Haven: Yale University Press.

Le, T.N. (2005). Narcissism and Immature Love as Mediators of Vertical Individualism and Ludic Love Style. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22 (4), 543-560.

Livingston J. A. (1999) Something old and something new : Love , creativity , and the enduring relationship . *Bulletin of the Menninger Clinic* , Vol . 63 , No 1.

Malkoç, B. (2001), “The Relationship Between Communication Patterns and Marital Adjustment”, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü, Ankara.

Masuda, M. (2003). Meta-Analyses of Love Scales: Do Various Love Scales Measure the Same Psychological Constructs? *Japanese Psychological Research*, 45 (1), 25-37.

McGovern, J. M., & Meyers, S. A. (2002). Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks, and marital adjustment. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 24(4), 601-618.

Medora, N.P., Larson, J.H., Hortaçsu, N. and Dave, P. (2002). Perceived Attitudes Towards Romanticism; A Cross-Cultural Study of American, Asian-Indian, and Turkish Young Adults. *Journal of Comparative Family Studies*, 33 (2), 155-179.

Medling, J. M., & McCarrey, M. (1981). Marital adjustment over segments of the family life cycle. *Journal of Marriage & Family*, 43(1), 195-203.

Meston C, Buss DM. (2007) Why humans have sex. *Arc Sex Behav*; 36: 477-507.

Möller A.T. ve Zyl P.D.V. (2006), “Relationship Beliefs, Interpersonal Perception and Marital Adjustment”, *Journal of Clinical Psychology* , 47 (1), 28-33.

Meeks, B. S., Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (1998). Communication, love and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15, 755- 773.

Mikulincer M, Goodman GS. (2006) *Dynamics of Romantic Love: Attachment, Caregiving and Sex*. New York, Guilford Press

Miller V. M (2002) *İkili İlişkilerde Terörizm* . Syf 67-80, Varlık Yayınları

Miller, P.J.E., Caughlin, J.P., & Huston,T.L. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction: the role of idealization processes. *Journal of Marriage and Family*, 65, 978-995.

Myers, J. E. ve Shurts, W. M. (2002). Measuring positive emotionality: A review of instruments assessing love. *Measurement and Evaluation in counseling and development*, 34, 238-254.

Nazlı, S. (2003), *Aile Danışmanlığı*, (2.Baskı) Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Neto, F. (1993). Love Styles and Self Representations. *Personality and Individual Differences*, 14, 795-803.

Neto, F. (1994) “Love Styles Among Portuguese Students”. *The Journal of Psychology*, sayı 128, ss. 613-616.

Neto, F, Mullet E, Deschamps J., Barros J., Benuinde R, Camino L, Falconi A., Kagibanga V., Machado M. (2000) "Cross Cultural Variations in Attitudes Toward Love". *Journal of Cross-Cultural Psychology*, sayı 31, ss. 626-635.

Neto, F. (2001) "Love Styles of Three Generations of Women". *Marriage & Family Review*, sayı 33, ss. 19-30.

Neto, F. (2005). The Satisfaction with Love Life Scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 38, 2-13

Neto, F. (2007). "Love Styles: A Cross-Cultural Study of British, Indian and Portuguese College Students". *Journal of Comparative Family Studies*, sayı 38, ss. 239-254.

Neto, F. (2010). "Explorations of Psychology Through Art: Love Styles". *College Student Journal*, sayı 44, ss. 448-457

Nichols, M.P. ve Schwartz, R. (2002). *Family therapy*. (5. Baskı), Boston: Allyn and Bacon.

Onur, B. (2004) *Gelişim Psikolojisi*. 6. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.

Onur B. (2005). *Anılardaki Aşklar Çocukluğun ve Gençliğin Psikoseksüel Tarihi*. İstanbul: Kitap Yayınları.

Öner, N. (1997). *Türkiye' de kullanılan psikolojik testler*. (3. baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Özbey, S. (2012) Ebeveynlerin Evlilik Uyumu Ve Algıladıkları Sosyal Destek İle Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:20 No:1, 43-62

Özgüven, İ.E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

Özügürlü, K. (2004), “Karı-Koca İlişkilerinden Doğan Sorunlar”, (Ed. H. Yavuzer) *Ana-Baba Okulu* (11. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.

Parker G. (1992) *Early environment. In Handbook of Affective Disorders*, 2nd ed. (Ed ES Paykel):171-183. New York, Guilford Press

Perris C, Andersson P. (2000) Experiences of parental rearing and patterns of attachment in adulthood. *Clin Psychol Psychother*; 7:279-288.

Philbrick, J.L. ve Stones, C.R. (1988b) Love-attitudes of white South African adolescents. *Psychology Report*. 62, 17-8.

Polat, D. (2006), “Evli Bireylerin Evlilik Uyumları, Aldatma Eğilimleri ve Çatışma Eğilimleri Arasındaki İlişkilerin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara

Reichman, R. (1989) *The Stranger in Your Bed*. New York: John Wiley & Sons.

Richardson, D. R., Medvin, N. ve Hommock (1988). Love styles, relationship experience, and sensation seeking: A test of validity. *Personality and Individual Differences*, 9, 645-661.

Robins R. W, Caspi A. , Moffitt T. E. (2002) It's Not Just Who You're With , It's Who You Are : Personality and Relationship . *Journal of Personality*, 70 : 6 , 925- 964

Robinson, L. C., & Blanton, P. W. (1993). Marital strengths in enduring marriages. *Family Relations*, 42(1), 38-45.

Rogers, S.J. ve Amato, P.R. (2000). Have changes in gender relations affected marital quality. *Social Forces*, 79(2), 731-753.

Rogers, S.J. ve Hoimbeck, G.N. (1997), Effects of interparental aggression on childrens adjustment, the moderating role of cognitive appraisal and coping, *Journal of Family Psychology*, 11(1), 125-130.

Rosen-Grandon, J.R., Myers, J.E., & Hattie, J.A. (2004). The relationship between marital characteristics, marital interaction processes, and marital satisfaction. *Journal of Counseling & Development*, 82, 58-68.

Rubin, Z. (1973). *Liking and Loving: An Invitation to Social Psychology*. New York, N.Y.: Holt, Rinehart, & Winston.

Rubin, Z. (1988). Preface. In. Sternberg R.J. and Barnes, M.L. (Eds.), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press, VII-XII.

Rothbard JC, Shaver PR. (1994) Continuity of attachment across the life span. *In Attachment in Adults: Clinical and Developmental Perspectives* (Eds MB Sperling, N H Berman):32-40. New York, Guilford Press.

Rusbult, C.E. (1983). A Longitudinal test of the investment model: the development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117.

Sarı, T. (2008). “Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkiler ile İlgili Olmayan İnançlar, Bağlanma Boyutları ve İlişiki Doyumu arasındaki İlişkiler”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Sabatelli, R.M. (1984). The marital comparison index: a measure for assessing outcomes relative to expectations. *Journal of Marriage and the Family*, 46, 651-662.

Sabatelli, R.M. (1988), “Measurement Issues in Marital Research: A Review and Critique of Contemporary Survey Instruments”, *Journal of Marriage and the Family*, 50, 891-915.

Sabatelli, R.M. (1988). Exploring relationship satisfaction: a social exchange perspective on the interdependence between theory, research and practice. *Family Relations*, 37(2), 217-222.

Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes, and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.

Satir, V. (2001), *İnsan Yaratmak* (Çev. S. Yeniçeri), Beyaz Yayınları, İstanbul. Spanier, G. (1976), “Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads”, *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.

Scheewind, K.A., & Gerhard, A. (2002). Relationship personality, conflict resolution, and marital satisfaction in the first 5 years of marriage. *Family Relations*, 51(1), 63-72.

Schumm, W.R. ,Webb, F.J. ,Bollman, SR (1998) . Gender and marital satisfaction:data from the national survey of families and households. *Psychological Reports*, 83 (1), 319-327

Sezer, Ö. (2005), “Kadınların Uyum Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 3 (23), 87- 101.

Shaver, P.R., Morgan, H.J. and Wu S. (1996). Is Love A “Basic” Emotion? *Personal Relationships*, 3, 81-96.

Shaver, P. R. ve Hazan, C. (1994). Adult romantic attachment: Theory and evidence. In D. Perlman & W. Jones (Eds.), *Advances in personal relationships* . 4, 29-70 London, England: Kingsley.

Simonnet, D., Courtin, J., Veyne, P., Goff, J.L., Solé, Ozouf, M., Corbin, A., Sohn, A.M., Bruckner, P. and Ferney, A. (2004). *Aşkın En Güzel Tarihi*. Çev. S. Özen. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Spanier G.B. (1979) (PhD) The Measurement of Marital Quality, *Journal of Sex & Marital Therapy*, Vol. 5, No.3.

Sprecher, S., Aron, A., Elaine, H., Cortese, A., Potapova, E. and Levistkaya, A. (1994). Love: American Style, Russian Style and Japanese Style. *Personal Relationships*, 1, 349-369.

Sternberg, R.J. (1986). A triangular theory of love, *Psychological Review*, 93,2,119– 135

Sternberg, R.J. (1988). *Triangulating Love*. In R.J. Sternberg, M. L. And Barnes (Eds.), *The Psychology of Love* (p.119-138). New Hawen: Yale University Press.

Sternberg, B. J. & Barnes M. L. (Ed.) (1988). *The psychology of love*. New Haven: Yale University Press.

Sternberg RJ. (1999) *Cupid's Arrow: The Course of Love Through Time*. UK, Cambridge University Press.

Stewart, W. (1992). *An A-Z of counselling theory and practice*. London: Chapman & Hall.

Solmuş, T. (2008) *Bğlanma ve Aşkın İki Yüzü*, Epsilon Yayınevi, İstanbul.

Sullivan, B.F. ve Scwebel, A.I. (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationship: Implications for familypractitioners. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*. 3, 298- 305.

Şendil, G. ve Kızıldağ, Ö. (2005), *Evlilik Çatışması ve Çocuk*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

Şener, A. ve Terzioğlu, R. S. (2002). Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008), “Bazı Sosyo-Ekonomik ve Demografik Değişkenler ile İletişimin Eşler Arası Uyuma Etkisinin Araştırılması”, *T.C. Bakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4 (13), 1-7.

Taştan N., Atak H. (2012) Romantik İlişkiler ve Aşk, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4):520-546

Tezer, E., Uzun Öner B. (2008). “Aşka İlişkin Tutum Biçimlerinin Olumlu ve Olumsuz Duyguları Yordayıcılığı”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, sayı 30, 19 29.

Tosuntaş-Karakuş, F. (2006). “Ergenlerde Algılanan Duygusal İstismar ile Sosyal Beceri Arasındaki İlişki”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Tutarel-Kışlak, S. (1995), “Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Çalışma”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tutarel-Kışlak, S. (1997), “Evlilik Uyumu İle Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (40), 55-64.

Tutarel-Kışlak, S. (1999), “Evlilikte Uyum Ölçeği’nin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması”, *3P Dergisi*, 7 (1), 50-56.

Tutarel-Kışlak, S. (2002). Evlilikte kişiler arası süreçler. *Türk Psikoloji Bülteni*, 24-25, 121-127.

Tutarel-Kışlak, S. (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon Ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2)

Tüfekçi, S. (2008). “Romantik _ilişkilerde Genç Yetişkinlerin Aska _ilişkin Tutumları ve Kişilik Özellikleri: Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından Bir Değerlendirme”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Underwood, M., Lisa R.. (2009). “Gender, Peer Reations and Challenges For Girlfriends and Boyfriends Coming Together in Adolescence”. *Psychology of Women Qarterly*, sayı 33, ss. 16-20.

Uğurlu, O. (2003). Evli çiftlerde cinsiyet ayrımına ilişki tutumlar, çatışma yönetimi ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Vaillant, C. O. ve Vaillant, G. (1993). Is the u-curve of marital satisfaction an İllusion?A 40 year study of marriage. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 230- 239.

VanLaningham, J., Johnson, D. R. ve Amato, P. (2001). Marital happiness, marital duration, and the u-shaped curve: Evidence from a five-wave panel study. *Social Forces*, 79(4), 1313-1341.

Waller N.G., Shaver P. R. (1994). The Importance of Nongenetic Influences on Romantic Love Styles: A Twin- Family Study. *Psychological Science*, 5 (5), 268-274.

Watts, S. and Stenner, P. (2005). The Subjective Experience of Partnership Love: A Q Methodological Study. *British Journal of Social Psychology*, 44, 85-107.

Wilson, G.D. and McLaughlin, C. (2002) *Aşk Bilimi*. Çev. T. Er. İstanbul: Çitlembik Yayınları.

Wilson, S.M., Larson, J.H., McCulloch, B.J., & Stone, K.L. (1997). Dyadic adjustment: an ecosystemic examination. *The American Journal of Family Therapy*, 25(4), 292-306.

Wolff, S. (2002), *Problem Çocuklar (Stres Altındaki Çocukları Tedavi Etme Yöntemleri)* (Çev. A. Oral-S. Kara), Say Yayınları, İstanbul.

Worobey, A. (2001). Sex differences in association of temperament with love styles. *Psychological Reports*, 89, 25-26.

Yaşar, F., (2009) İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişisini Kabul Ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu Ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana

Yelsma, P. ve Athappilly, K. (1988). Marriage satisfaction and communication practices: Comparisons among Indian and American couples. *Journal of Comparative Family Studies*, 19, 37-54.

Yeşiltepe, S. (2011) Öğretmenlerin Evlilik Uyumlarının Psikolojik İyi Oluş Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana

Yetim, Ü. (2001), *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.

Yıldırım, İ. (1992), "Evli Bireylerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler", Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz A. (2001), "Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar", *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 1(4), www.aile.gov.tr/raporlar/Aile%20ve%20toplum4.pdf

KİŞİSEL BİLGİ FORMU
(EK-1)

1. Cinsiyet: Erkek ☐ Kadın

2. Yaşınız:

3.Öğrenim Durumu: Okuma-yazma yok ☐ Okur – Yazar
☐ İlkokul Mezunu ☐ Ortaokul Mezunu
 Lise Mezunu Üniversite Mezunu
 Lisansüstü Mezunu Diğer (.....)

4. Mesleğiniz: ☐ Çalışmıyor İşçi Memur Özel Sektör
 Emekli Ev Hanımı

5. Ekonomik Durum yoksul ☐ ortanın altı ☐ orta ortanın üstü

6.Madde Kullanımı: Var (Belirtiniz:.....) ☐ Yok

7. Evlilik Sayısı:

8. Evlilik Süreniz: ☐ 0- 5 yıl ☐ 6-10 yıl 11- 15 yıl 15 yıl ve üstü

9. Evlenme Biçiminiz: Görücü Usulü Zorla Kaçarak
 Aşk Evliliği (Severek ve İsteyerek)
 Mantık Evliliği

10. Çocuk Sayısı:

11. Evliliğinizde Şiddete Maruz Kaldınız mı?

Evet ☐ Hayır

12. Tanısı Konmuş Ruhsal bir rahatsızlığınız var mı?

Evet (.....) Hayır

LAS
(EK-2)

Bu araştırma romantik (duygusal) ilişkilerinize ilişkin duygu ve düşüncelerinizi belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Görüşleriniz bu araştırma için çok önemlidir. Bu nedenle, lütfen değerlendirmelerinizi gerçek duygu ve düşüncelerinizi yansıtacak şekilde dürüstçe ve titizlikle yapınız. Kimlik belirtecek bilgiler istenmemektedir ve bu araştırmadan elde edilen bilgiler sadece araştırma amacına yönelik olarak kullanılacaktır.

Katıldığınız için teşekkür ederiz.

Sizden genel olarak, birlikte olduğunuz kişiyi düşünerek her ifadeyi değerlendirmeniz istenmektedir. Lütfen her ifadeyi dikkatle okuyup ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne derece yansıttığını, her ifadenin karşısında bulunan ve sizin için en uygun olan boşluğu işaretleyin.

		Kesinlikle Yanlış	Yanlış	Kararsızım	Doğru	Kesinlikle Doğru
1.	Birlikte olduğum kişi bana ilgi göstermediğinde, kendimi baştan aşağıya hasta hissederim.					
2	Birlikte olduğum kişi diğer insanlarla yaptığım bazı şeyleri bilseydi, bozulurdu.					
3	Onun benimle ilgili bilmediği şeylerin onu incitmeyeceğine inanıyorum.					
4	Birlikte olduğum kişi için her şeye katlanırım.					
5	Birlikte olduğum kişiyi seçerken göz önünde bulundurduğum temel şey, ailem üzerinde nasıl bir etki bırakacağıdır.					
6	Birlikte olduğum kişinin başka biriyle de birlikte olduğundan kuşkulanırsam, rahat edemem.					
7	Arkadaşlığımız zamanla aşka dönüştü.					
8	Birlikte olduğum kişi ve ben fiziksel olarak tam bir uyum içerisindeyiz.					
9	Birlikte olduğum kişinin mutluluğunu kendi mutluluğumun önüne koymadıkça mutlu olamam.					
10	Ona aşık olduğumdan beri başka herhangi bir şey üzerinde yoğunlaşmakta güçlük çekiyorum.					

		Kesinlikle Yanlış	Yanlış	Kararsızım	Doğru	Kesinlikle Doğru
11	Birlikte olduğum kişiyi seçerken dikkate aldığım faktörlerden biri, mesleki yaşantım üzerinde nasıl bir etkisi olacağı idi.					
12	Birlikte olduğum kişi ideal fiziksel güzellik/ yakışıklılık standartlarıma uygun.					
13	Birlikte olduğum kişinin isteklerini yerine getirebilmesi için genellikle kendi isteklerimden özveride bulanmaya hazırım.					
14	Aşk ilişkimiz iyi bir arkadaşlıktan doğduğu için çok doyum vericidir.					
15	Birlikte olduğum kişi bir süre bana ilgi göstermezse bazen ilgisini tekrar çekmek için aptalca şeyler yaparım.					
16	Birbirimizi gerçekten anlıyoruz.					
17	Birlikte olduğum kişi ve çok sayıda başkalarıyla 'aşk oyunu' oynamaktan hoşlanırım.					
18	Birlikte olduğum kişiyle yoğun bir ilişkiye girmeden önce çocuk sahibi olmamız durumunda onun kalıtsal özellikleri ile benimkinin ne kadar uyumlu olduğunu bulmaya çalışırım.					
19	Bazen onun öteki sevgililerim hakkında bilgi edinmesini engellemek zorunda kalırım.					
20	Birlikte olduğum kişiyi seçerken en önemli faktör, onun iyi bir anababa olup olamayacağı idi.					
21	Birlikte olduğum kişiye acı çektirmektense kendim acı çekmeyi tercih ederim.					
22	Uzun süreli bir arkadaşlıktan doğduğu için aşkımız aşkların en iyisidir.					
23	Birbirimiz için yaratıldığımızı düşünüyorum.					
24	Aşkımız gizemli, mistik bir duygu değil, gerçek bir arkadaşlıktır.					

EUÖ
(EK-3)

Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

0*	1*	2 *	3*	4*	5 *	6 *
Çok mutsuz			Mutlu			Çok mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

	Her Zaman Anlaşırsınız	Hemen her zaman anlaşırsınız	Arasıra anlaşamad ığımız Olur	Sıklıkla anlaşamay ız	Hemen her zaman anlaşamay ız	Her zaman anlaşamay ız
2. Aile bütçesini idare etme	()	()	()	()	()	()
3. Boş zaman etkinlikleri	()	()	()	()	()	()
4. Duyguların ifadesi	()	()	()	()	()	()
5. Arkadaşlar	()	()	()	()	()	()
6. Cinsel ilişkiler	()	()	()	()	()	()
7. Toplumsal kurallara uyma (doğru, iyi veya uygun davranış)	()	()	()	()	()	()
8. Yaşam felsefesi	()	()	()	()	()	()
9. Eşin akrabalarıyla anlaşma	()	()	()	()	()	()

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanındaki kutucuğu işaretleyiniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- ☐ erkeğin susması ile
- ☐ kadının susması ile
- ☐ karşılıklı anlaşmaya varılarak sonuçlanır

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- ☐ hepsini
- ☐ bazılarını
- ☐ çok azını
- ☐ hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- ☐ dışarıda bir şeyler yapmayı
- ☐ evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

- ☐ dışarıda bir şeyler yapmayı
- ☐ evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- ☐ sık sık
- ☐ arada sırada
- ☐ çok seyrek
- ☐ hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

- ☐ aynı kişiyle evlenirdiniz
- ☐ farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- ☐ hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- ☐ hemen hemen hiçbir zaman
- ☐ nadiren
- ☐ çoğu konularda
- ☐ her konuda

ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ (LAS)

(EK-4)

Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>

Ölçek İzni

3 ileti

Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>

16 Ocak 2013 13:13

Kime: hvoglu@humanity.ankara.edu.tr, shovardaoglu@yahoo.com, bsahin@humanity.ankara.edu.tr

Sn. Hovardaoğlu ve Sn. Büyüksahin

Dokuz Eylül Üniversitesinde Aile Eğitimi ve Danışmanlığında yüksek lisans yapmaktayım. Eğer izniniz olursa tezimde kullanmak üzere sizin uyarladığınız Aşka İlişkin Tutumlar Ölçeğine ihtiyacım var. Bu konuda İzniniz olursa çok yardımcı olacaksınız.

Şimdiden Teşekkürler İyi Çalışmalar

Pınar LAFCI
Psikolojik Danışman / Pedagog
Adalet Bakanlığı
İzmir 6. Aile Mahkemesi

Ayda.Buyuksahin@humanity.ankara.edu.tr
<Ayda.Buyuksahin@humanity.ankara.edu.tr>
Kime: Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>

16 Ocak 2013
21:09

ölçek ekte, iyi çalışmalar
Doç.dr. Ayda B.Sunal
[Alıntılanan metin gizlendi]

Love Attitudes Scale.doc
79K

selim hovardaoglu <shovardaoglu@yahoo.com>

17 Ocak 2013 11:13

Yanıtlama Adresi: selim hovardaoglu <shovardaoglu@yahoo.com>

Kime: Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>

merhaba, ölçeği kullanabilirsiniz saygılarımla

Prof. Dr. Selim Hovardaoglu
Ankara Üniversitesi
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Psikoloji Bölümü

From: Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>

To: hvoglu@humanity.ankara.edu.tr; shovardaoglu@yahoo.com; bsahin@humanity.ankara.edu.tr

Sent: Wednesday, January 16, 2013 1:13 PM

Subject: Ölçek İzni

[Alıntılanan metin gizlendi]

ÖLÇEK KULLANIM İZİNLERİ (EUÖ)
(EK-5)

Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>

ölçek izni

2 ileti

Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>
Kime: kislak@humanity.ankara.edu.tr

16 Ocak 2013 13:07

Sn. Kışlak,

Dokuz Eylül Üniversitesinde Aile Eğitimi ve Danışmanlığında yüksek lisans yapmaktayım.
Eğer izniniz olursa tezimde kullanmak üzere sizin uyarladığınız Evlilik Uyum Ölçeğine ihtiyacım var.

Bu konuda İzniniz olursa çok yardımcı olacaksınız.

Şimdiden Teşekkürler İyi Çalışmalar

Pınar LAFCI
Psikolojik Danışman / Pedagog
Adalet Bakanlığı
İzmir 6. Aile Mahkemesi

Sennur.T.Kislak@ankara.edu.tr <Sennur.T.Kislak@ankara.edu.tr>
Kime: Pınar Lafcı <pinarlafci@gmail.com>

19 Ocak 2013 01:36

Kolay gelsin, ekte gerekli dosyalar yer almakta.

ŞK

[Alıntılanan metin gizlendi]

2 eklenti

EUO.DOC
38K

EUÖ Makale.rtf
228K

ETİK KURUL İZİNİ
(EK-6)